EUROPEISKA
KOMMISSIONEN

Bryssel den 26.2.2020
SWD(2020) 525 final

ARBETSDOKUMENT FRÅN KOMMISSIONENS AVDELNINGAR

Landsrapport Finland 2020

Följedokument till

MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET, EUROPEISKA RÅDET, RÅDET, EUROPEISKA CENTRALBANKEN OCH EUROGRUPPEN

Europeiska planeringsterminen 2020: Bedömning av framstegen med strukturreformer, förebyggande och korrigering av makroekonomiska obalanser samt resultatet av de fördjupade granskningarna enligt förordning (EU) nr 1176/2011

{COM(2020) 150 final}

INNEHÅLL

Sammanfattning 4

1. Ekonomisk situation och framtidsutsikter 8

2. Framsteg med de landsspecifika rekommendationerna 17

3. Reformprioriteringar 23

3.1 Offentliga finanser och beskattning 23
3.2 Finanssektorn 28
3.3 Arbetsmarknad, utbildning och socialpolitik 31
3.4 Konkurrenskraft, reformer och investeringar 46
3.5 Miljömässig hållbarhet 55

Bilaga A: Översikt 60

Bilaga B: Skuldhållbarhetsanalys och offentligfinansiella risker 66

Bilaga C: Standardtabeller 67

Bilaga D: Investeringsriktlinjer för Fonden för en rättvis omställning 2021-2027 för Finland 74

Bilaga E: Framsteg mot målen för hållbar utveckling 76

Källor 81

TABELLER

Tabell 1.1: **Ekonomiska nyckelindikatorer – Finland** 15
Tabell 2.1: **Bedömning av genomförandet av de landsspecifika rekommendationerna 2019 (*)** 20
Tabell 3.2.1: **Indikatorer på finansiell sundhet, alla banker i Finland** 28
Tabell 3.2.1a: **Bedömning av hinder för investeringar och pågående reformer** 49
Tabell C.1: **Finansmarknadsindikatorer** 67
Tabell C.2: **Huvudindikatorer i den sociala resultattavlan** 68
Tabell C.3: **Arbetsmarknadsindikatorer och utbildningsindikatorer** 69
Tabell C.4: **Indikatorer för social delaktighet och hälsa** 70
Tabell C.5: **Resultat- och policyindikatorer för produktmarknaden** 71

Tabell C.6: **Grön tillväxt** 72
Tabell E.1: **Indikatorer för att mäta Finlands framsteg mot målen för hållbar utveckling** 76

DIAGRAM

Diagram 1.1: **BNP-tillväxt och varifrån den kommer** 8
Diagram 1.2: **Bidrag till potentiell tillväxt** 8
Diagram 1.3: **Investeringar: summa byggverksamhet och bostadsbyggande – Finland och EU – som andel av förädlingsvärdet** 9
Diagram 1.4: **Årligt harmoniserat konsumentprisindex, Finland, årsgenomsnitt, förändring i %** 9
Diagram 1.5: **Regional konvergens: genomsnittlig BNP-tillväxt per capita 2010–2017 jämfört med BNP 2010** 10
Diagram 1.6: **Nominella enhetsarbetskostnader i hela ekonomin (2015 = 100)** 11
Diagram 1.7: **Handelsbalansen för varor (exklusive bränslen) 2001–2018 – effekterna av kostnadskonkurrenskraften och den icke kostnadsrelaterade konkurrenskraften** 11
Diagram 1.9: **Finlands ställning mot omvärlden (bytes- och kapitalbalansen)** 12
Diagram 1.10: **Finlands finansiella nettoutlandsställning (% av BNP)** 13
Diagram 2.1: **Samlat flerårigt genomförande fram till i dag av landsspecifika rekommendationer utfärdade 2011–2019** 17
Diagram 3.1.1: **Offentliga utgifter som andel av BNP, fördelat på ändamål, Finland och EU** 23
Diagram 3.1.2: **Faktorer som påverkar saldot i de offentliga finanserna** 23
Diagram 3.1.3: **Skuld i % av BNP** 26
Diagram 3.1.3a: **Hushållens skuldsättning och kreditupplysningsföretagens täckning** 30
Diagram 3.3.1: **Arbetskraftsdeltagande, sysselsättningsgrad och arbetslöshet** 31
Diagram 3.3.2: **Befolkningsförändring 2007–2018** 32
Diagram 3.3.3: **Orsaker till att hamna utanför arbetskraften som andel av befolkningen utanför arbetskraften efter kön och ålder. 2018** 32
Diagram 3.3.4: **Relativ spridning av sysselsättningsgraden efter utbildningsnivå (2010, 2015, 2018)** 35
Diagram 3.3.5: **Vakanser i hela ekonomin och i informations- och kommunikationssektorn i Sverige och Finland** 35
Diagram 3.3.6: **Antalet självrapporterade icke tillgodosedda vårdbehov per inkomstkvintil (% av befolkningen)** 40
Diagram 3.3.6a: **Sysselsättningsgraden efter ålder och kön, 2018** 43
Diagram 3.4.1: **Arbetsproduktivitet per person och arbetad timme i köpkraftsstandard (Euroområdet=100)** 46
Diagram 3.4.2: **Total faktorproduktivitet (TFP) (2000=100)** 46
Diagram 3.4.3: **Andelen nystartade företag i sektorn för informations- och kommunikationstjänster** 47
Diagram 3.4.4: **Utvecklingen av FoU-utgifterna (som andel av BNP)** 50
Diagram 3.4.5: **Utvecklingen av offentliga och privata FoU-utgifter per sektor (som andel av BNP)** 51
Diagram 3.4.6: **FoU-utgifter, fördelade på näringsgren och år (löpande priser)** 51
Diagram 3.4.7: **Regionalt mervärde per arbetstagare** 54

Diagram 3.5.1: **Den Nuts 2-region som påverkas mest av övergången från torvbaserad till koldioxidneutral energiproduktion** 59

FAKTARUTOR

Faktaruta 2.1: **EU-fonder och EU-program som bidrar till att åtgärda strukturutmaningar och främja tillväxt och konkurrenskraft i Finland** 21
Faktaruta 3.2.1: **Ett kreditregister i Finland** 30
Faktaruta 3.3.1: **Övervakning av resultaten mot bakgrund av den europeiska pelaren för sociala rättigheter** 38
Faktaruta 3.3.2: **Sysselsättningsmålet på 75 %** 43
Faktaruta 3.4.1: **Utmaningar och reformer när det gäller investeringar i Finland** 49

SAMMANFATTNING

Finlands ekonomi står inför ett antal strukturella utmaningar, men om den aviserade regeringspolitiken genomförs fullt ut kan den till viss del bidra till att minska de identifierade problemen([1]). Finland är en av de mest utvecklade ekonomierna i EU och ett av föregångsländerna inom digital teknik och innovation som rör ren energi. Regeringen har också satt upp särskilt ambitiösa mål för klimatåtgärder, för att senast 2035 uppnå koldioxidneutralitet och bli världens första fossilfria välfärdssamhälle. Men Finland står trots detta inför betydande utmaningar, i synnerhet en produktivitetsminskning efter nedgången i elektroniksektorn och en allt äldre befolkning, i kombination med en lägre sysselsättningsgrad än i de nordiska grannländerna. Dessutom ligger produktiva investeringar fortfarande på en låg nivå jämfört med jämförbara EU-länder. Att åtgärda dessa problem kommer att öka ekonomins tillväxtpotential och göra ekonomin mer inkluderande och motståndskraftig mot externa chocker. Den nya regeringens aviserade reformplaner på medellång sikt ser lovande ut, men det kan uppstå politiska hinder och hinder avseende genomförandet.

Finland har passerat toppen av konjunkturcykeln. För BNP i fasta priser väntas ökningen uppgå till 1,4 % 2019, efter ökningar på 1,7 % 2018 och 3,1 % 2017. En lägre BNP-tillväxt beror främst på lägre nettoexport och mindre dynamiska investeringar, särskilt i fråga om investeringar i utrustning. Lägre sysselsättningstillväxt påverkar den privata konsumtionen, samtidigt som bostadsbyggandet uppvisar en tydlig avmattning. Inflationen ligger fortsatt nära EU-genomsnittet. Finlands ekonomiska tillväxt beräknas avta från 2,1 % de senaste tre åren till ett genomsnitt på 1,0 % per år under perioden 2020–2021. Under de kommande åren väntas offentliga investeringar delvis uppväga den lägre tillväxttakten i världshandeln.

Finlands krympande arbetskraft kommer relativt snart att påverka både tillväxtpotentialen och den långsiktiga hållbarheten i de offentliga finanserna. Det förefaller som om arbetskraften blir äldre fortare än vad som tidigare beräknats. Följden är att arbetskraftens bidrag till potentiell BNP-tillväxt väntas bli negativ redan 2021. Minskningen av befolkningen i arbetsför ålder tillsammans med en allt äldre befolkning totalt sett väntas snart få negativa effekter på de offentliga finanserna, särskilt genom ökade utgifter för hälso- och sjukvård, långvarig vård och omsorg samt pensioner, vilka har en direkt inverkan på de offentliga finansernas hållbarhet.

En ökning av sysselsättningen till det uttalade målet på 75 % kan hjälpa Finland med den demografiska utmaningen och förbättra de offentliga finansernas hållbarhet. Det är ett viktigt mål för den nya regeringen att nå en sysselsättningsgrad på 75 % (15–64 år) senast 2023 (72,6 % 2019). Det kommer att kräva ett stort antal åtgärder, särskilt mot bakgrund av en låg ekonomisk tillväxt. I synnerhet har ett antal egenskaper hos arbetsmarknaden och i det sociala trygghetssystemet en tendens att påverka möjligheterna till arbete för vissa grupper, samtidigt som stigande vakansgrader och brist på arbetskraft tyder på ett behov av investeringar i kompetensutveckling. Att åtgärda dessa problem kan kräva strukturella reformer av det sociala trygghetssystemet, vilket kan vara politiskt svårt. Dessa kan inbegripa att åtgärda den så kallade pensionsslussen, som innebär att äldre arbetslösa får utökad arbetslöshetsersättning fram till den lagstadgade pensionsåldern.

En ökning av produktiviteten verkar vara central för att motverka den negativa effekten av den demografiska utmaningen. Investeringarna ligger kvar under EU-genomsnittet för de kategorier som bidrar mest till produktivitetsökningen, i synnerhet investeringar i utrustning och immateriella investeringar. Detta lägger en hämsko på tillväxtpotentialen och påverkar landets konkurrenskraft. Dessutom tyder arbetskraftsbrist i högkvalificerade sektorer på ett behov av investeringar i kompetensutveckling som bidrar till högre produktivitet. Den nya regeringens planer på att öka de offentliga investeringarna under de kommande åren, särskilt inom områden som kompetens, utbildning, FoU och infrastruktur, kan öka ekonomins kapacitet att möta dessa utmaningar.

([1]) I denna rapport bedöms Finlands ekonomi mot bakgrund av kommissionens årliga strategi för hållbar tillväxt, som offentliggjordes den 17 december 2019. I detta dokument lägger kommissionen fram en ny strategi för hur både de kortfristiga och långsiktiga problemen i ekonomin kan åtgärdas. Den nya ekonomiska agendan för en konkurrenskraftig hållbarhet bygger på fyra dimensioner: miljömässig hållbarhet, produktivitetsvinster, rättvisa och makroekonomisk stabilitet.

Om den investeringsrelaterade ekonomiska politiken inriktas på humankapital, forskning och innovation, på omställning till en koldioxidsnål och energisnål ekonomi samt på hållbara transporter skulle Finlands långsiktiga tillväxtpotential öka. Den totala investeringsnivån i Finland förefaller i stort tillfredsställande men ytterligare investeringar i kompetens och utbildning och i samordnade yrkesinriktade tjänster till arbetslösa och personer utanför arbetskraften behövs för att uppväga arbetskraftsbortfall till följd en allt äldre befolkning, minska antalet personer utanför arbetskraften och långtidsarbetslösa samt potentiellt öka produktiviteten. Sysselsättningen skulle också gynnas av investeringar i social inkludering. Andelen forskning och utveckling i förhållande till BNP har inte gått tillbaka till nivån före krisåren och förefaller otillräcklig för att på medellång sikt leda till en diversifierad export i riktning mot mer högteknologiska varor. Det kommer också att krävas större privata och offentliga investeringar för att minska koldioxidutsläppen i energiintensiva industrier och i transportsektorn.

Finland har gjort begränsade([2]) framsteg när det gäller de landsspecifika rekommendationerna från 2019.

Det har gjorts vissa framsteg på följande områden:

- Reformer genomförs i syfte att förbättra kompetens och inkludering, särskilt genom välintegrerade tjänster och mer medel till kontinuerligt lärande inom yrkesutbildning och högre utbildning.

- Åtgärder för att minska riskerna i det finansiella systemet som helhet har antagits och andra åtgärder är under utarbetande, i syfte att skärpa övervakningen av hushållens skuldsättning.

Det har gjorts begränsade framsteg på följande områden:

- Regeringen planerar att fortsätta med den social- och hälsovårdsreform som inleddes av Juha Sipiläs regering (2015–2019). Reformen väntas bli antagen mot slutet av regeringens mandatperiod.

- Att förbättra incitamenten att arbeta är en långsiktig process som inbegriper en förenkling av det komplexa förmånssystemet, samtidigt som möjligheterna att minska fattigdom och bristande jämställdhet behålls. Reformerna av förmånssystemet väntas bli gradvis genomförda över två mandatperioder (så att de är slutförda till 2027).

- När det gäller investeringsrelaterad ekonomisk politik som är inriktad på forskning och innovation, på omställning till en koldioxidsnål och energisnål ekonomi samt på hållbara transporter har Finlands regering aviserat åtgärder för att öka investeringarna på dessa områden.

- Arbetet med kreditregistret befinner sig fortfarande i planeringsstadiet: det lagstiftningsarbete som krävs i fråga om dataskydd inleddes i början av 2020, men arbetet med själva kreditregistret kan bli försenat. Myndigheterna är fast beslutna att se till att den lagstiftning som krävs är införd senast 2023.

- **Finland uppvisar goda resultat när det gäller indikatorerna på den sociala resultattavlan för den europeiska pelaren för sociala rättigheter.** De goda övergripande resultaten återspeglar Finlands sofistikerade välfärdsmodell med en stark social dialog. Inkomstskillnaderna är bland de lägsta i EU och det är få som riskerar att drabbas av fattigdom eller social utestängning. Finland har även fortsättningsvis ett generellt sett välfungerande utbildningssystem. Landet får goda resultat när det gäller digital kompetens, även om en brist på specialister verkar skapa hinder för företag i sektorn för informations- och kommunikationstjänster. Tillgången till hälso- och sjukvård är fortfarande ett problem, med tanke på de relativt stora behoven av hälso- och sjukvård som i dag inte tillgodoses.

([2]) Information om framsteg och åtgärder som har vidtagits med anledning av råden i de olika delarna i de landsspecifika rekommendationerna finns i översiktstabellen i bilagan.

När det gäller framsteg i fråga om de nationella målen enligt Europa 2020-strategin förefaller sysselsättningsmålet på 78 % (20–64 år) vara inom räckhåll, även om den låga tillväxten kan orsaka problem. Fattigdomsnivån är låg jämfört med EU-genomsnittet, men har nyligen ökat något och det nationella målet verkar inte vara inom räckhåll. Andelen unga med högst grundskoleutbildning låg kvar på en nivå något över målet på 8 %. Det mycket ambitiösa målet om FoU-investeringar på 4 % av BNP kommer sannolikt inte att nås. Men Finland är i stort sett på rätt väg när det gäller att uppnå sina klimat- och energimål för 2020.

Finland är ett föregångsland när det handlar om att integrera Förenta nationernas mål för hållbar utveckling i den offentliga politiken och uppvisar bättre resultat än EU-genomsnittet för de flesta av målen. Dessutom har Finland ytterligare förbättrat sin position för de flesta mål för hållbar utveckling. Landet har gjort avsevärda framsteg i fråga om mål 8 (anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt) men backar något när det gäller mål 9 (hållbar industri, innovation och infrastruktur)([3]).

I denna rapport redogörs även för viktiga strukturfrågor som kan utgöra särskilda utmaningar för Finlands ekonomi:

- **Brister i den politiska ramen har begränsat arbetsmarknadsdeltagandet för vissa grupper.** Dessa grupper omfattar särskilt lågutbildade män, arbetstagare som närmar sig pensionen, personer med migrantbakgrund, personer med partiell arbetsförmåga och personer med funktionsnedsättningar. Utgifterna för politik i syfte att hjälpa människor att hitta eller behålla ett arbete är lägre i Finland än i övriga Norden. Dessutom kan uppdelningen av tjänster för arbetslösa och personer som står utanför arbetskraften vara ett hinder för aktiveringen av vissa särskilda grupper på arbetsmarknaden.

- **Andra faktorer som håller tillbaka sysselsättningen hänger samman med svaga incitament i det komplexa sociala trygghetssystemet.** Arbetslöshet, bidragsfällor och bristande flexibilitet när det gäller att kombinera inkomster från deltidsarbete och olika förmåner kan till viss del begränsa en ökning av sysselsättningen. Regeringen planerar att åtgärda dessa problem, bland annat genom en långsiktig reform av det sociala trygghetssystemet, men reformen har nyligen börjat utarbetas och kan inte bedömas än.

- **Den demografiska utvecklingen medför vissa risker för hållbarheten i de offentliga finanserna och tillgången till hälso- och sjukvård samt till långvarig vård och omsorg.** Finlands krympande arbetskraft och den åldersrelaterade långsiktiga utgiftsutvecklingen kommer att påverka den långsiktiga hållbarheten i landets offentliga finanser (se ovan). Dessutom är de stora behoven av hälso- och sjukvård som i dag inte tillgodoses fortsatt ett problem, särskilt för personer som inte omfattas av företagshälsovård. För närvarande övervägs en omfattande reform av hälso- och sjukvårdssystemet som i stort väntas utgå från regeringen Juha Sipiläs planer och mål.

- **Produktivitetsökningen är fortfarande en utmaning.** Finlands produktiva investeringar ligger på en nivå nära eller till och med under EU-genomsnittet för kategorier som utrustning, vilket inbegriper utrustning för informations- och kommunikationsteknik, och produkter som skyddas av immateriell äganderätt. Dessutom är de produktiva investeringarna ganska snävt koncentrerade, med en stor och växande klyfta mellan de mest och minst produktiva företagen.

- **Möjligen håller vissa strukturella faktorer tillbaka investeringarna.** Det oftast nämnda investeringshindret är tillgången till kvalificerad personal, särskilt inom sektorn för informations- och kommunikationstjänster. Andra hinder är i) långdragna förfaranden för att få näringstillstånd, ii) ett fortsatt begränsat samarbete mellan näringslivet och den

([3]) Inom ramen för dess rättsliga grund kan den europeiska planeringsterminen bidra till att nationell ekonomisk politik och sysselsättningspolitik styrs i riktning mot att FN:s mål för hållbar utveckling uppnås, genom bevakning av framsteg och säkerställande av en närmare samordning av nationella insatser. Denna rapport innehåller en utökad analys och övervakning av målen för hållbar utveckling. I en ny bilaga (bilaga E) redovisas en statistisk bedömning av utvecklingen för målen för hållbar utveckling i Finland de senaste fem åren, på grundval av Eurostats EU-indikatorer för dessa mål.

akademiska världen, iii) bristen på samordning av smart specialisering på central nivå, och iv) fortsatt blygsam tillgång till finansiering för såddföretag.

- **Hushållens skuldsättning är fortfarande hög men banksektorn är välkapitaliserad.** Hushållens skulder, vilka innefattar lån genom bostadsaktiebolag, ligger kvar på historiskt höga nivåer och får stöd av fortsatt låga räntor. Det handlar till övervägande del om rörliga räntor vilket kan skapa risker om räntorna skulle gå upp på medellång sikt. Även konsumentkrediterna ökar. Det finns inget heltäckande positivt kreditregister vilket innebär att bankerna inte kan få en tydlig överblick över hushållens totala skuldsättning. Men hushållen sköter sina lånebetalningar och bankerna är välkapitaliserade. Dessutom övervägs ytterligare åtgärder för att begränsa hushållens ökande skulder.

- **Det finns vissa brister i de åtgärder som vidtagits för att bekämpa penningtvätt.** Finland avser att uppdatera sin nationella riskbedömning avseende penningtvätt och finansiering av terrorism, eftersom den nuvarande är från 2015. Förarbetet väntas vara slutfört under 2020. Finansinspektionen i Finland har gjort framsteg när det gäller att förbättra sin tillsynskapacitet, men det finns utrymme för ytterligare förbättringar i fråga om personalresurser. Det finns också utrymme för en riskbaserad tillsynsmetod. Samarbetet med finansunderrättelseenheten är begränsat, förutom vad gäller rådgivning till ansvariga enheter.

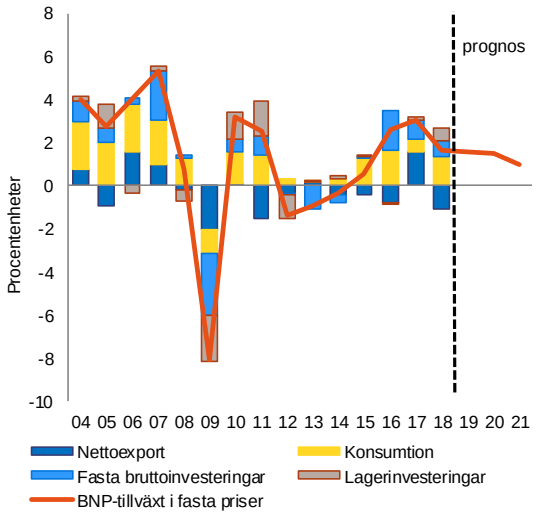
- **Finland är i stort sett på rätt väg när det gäller att uppnå sina klimatmål för 2020, men målet om koldioxidneutralitet senast 2035 kommer att kräva en rad nya och ambitiösa åtgärder.** Finlands regering avser att uppnå detta mål, särskilt genom ytterligare elektrifiering av ekonomin och kraftproduktion som till stor del kommer från kärnbränsle och förnybar energi. Detta kommer att kräva en omfattande agenda med politik och åtgärder. Huvudmålen i detta avseende förefaller vara att minska koldioxidutsläppen från energiintensiva industrier och transportsektorn. Avsevärda investeringar i omställning till en koldioxidsnål och energisnål ekonomi samt i hållbara transporter övervägs. Regeringen har aviserat en översyn av energibeskattningen och kommer att fasa ut fossilbränslesubventioner för olja och kol samt eventuellt torv. Trots en avancerad avfallshantering ligger Finlands återvinningsgrad fortfarande under EU-genomsnittet. Kommissionens förslag till en mekanism för en rättvis omställning inom ramen för nästa fleråriga budgetram för perioden 2021–2027 innehåller en fond för en rättvis omställning, ett särskilt program för rättvis omställning inom ramen för InvestEU och en ny lånefacilitet för den offentliga sektorn hos EIB. Det är avsett att säkerställa en rättvis omställning till klimatneutralitet i EU genom att de mest påverkade regionerna i Finland får hjälp med de sociala och ekonomiska konsekvenserna. Bilaga D innehåller Finlands centrala prioriteringar för stöd av Fonden för en rättvis omställning, som har inrättats som en del av mekanismen för en rättvis omställning, på grundval av de omställningsproblem som beskrivs i denna rapport.

1. EKONOMISK SITUATION OCH FRAMTIDSUTSIKTER

BNP-tillväxt

Den ekonomiska tillväxten väntas avta. Finlands BNP i fasta priser beräknas ha ökat med 1,6 % 2019 (se diagram 1.1), med en sämre utveckling redan 2018 (1,7 %), efter stabila tillväxtsiffror för 2016 och 2017. Tillväxten beräknas vila på en bred grund, med positiva och balanserade bidrag från alla komponenter. Faktorer som en gradvis konjunkturavmattning i utvecklade ekonomier, en minskad extern efterfrågan samt en period med ökad osäkerhet kommer att påverka tillväxten. Minskad optimism hos hushållen och lägre sysselsättningstillväxt kan påverka den privata konsumtionen, och bygginvesteringarna kommer sannolikt att minska. En expansiv finanspolitisk inriktning väntas delvis uppväga detta. Under 2020 och 2021 beräknas BNP-tillväxten avta, i och med att nettoexportens bidrag kommer att bli negativt.

Diagram 1.1: **BNP-tillväxt och varifrån den kommer**

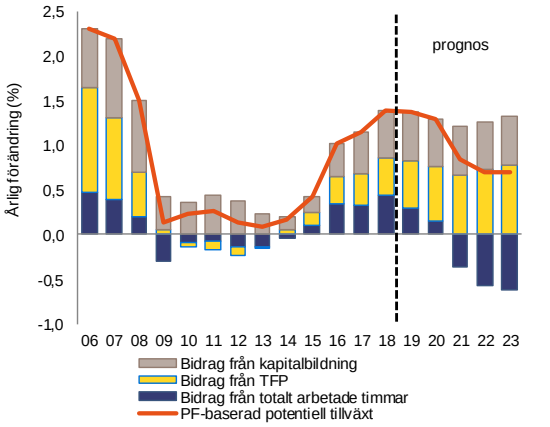

Källa: Europeiska kommissionen (höstprognos 2019)

Potentiell tillväxt

Finlands utsikter för potentiell BNP-tillväxt påverkas av att befolkningen i arbetsför ålder gradvis blir mindre. Födelsetalen har gått ned med omkring 20 % de senaste tio åren och den senaste uppdateringen av befolkningsprognoserna tyder på att andelen äldre ökar snabbare än tidigare beräknat. Arbetskraftens bidrag till potentiell BNP-tillväxt beräknas bli negativ redan från och med 2021 (se diagram 1.2). Om den nuvarande utvecklingen fortsätter väntas en gradvis ökning av denna negativa effekt under de kommande åren. Bidraget från den totala faktorproduktiviteten och kapitalbildningen beräknas visserligen gott och väl uppväga den negativa effekten av den allt äldre befolkningen, men den demografiska utvecklingen väntas få en betydande dämpande effekt på den potentiella tillväxten.

Diagram 1.2: **Bidrag till potentiell tillväxt**

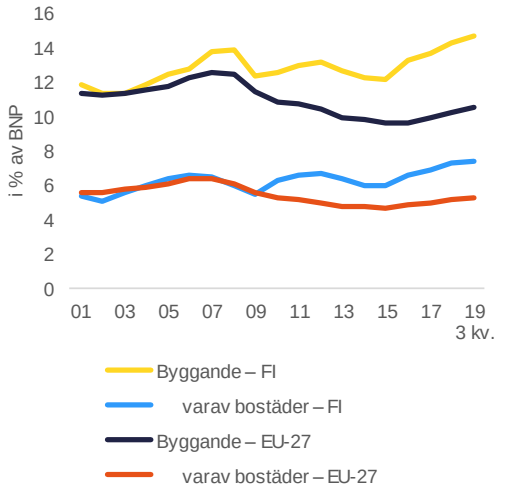

TFP: total faktorproduktivitet
PF-baserad potentiell tillväxt: produktionsfunktionsbaserad potentiell tillväxt
Källa: Europeiska kommissionen

Effekten av en strukturomvandling, från tillverknings- till tjänsteverksamhet, har påverkat Finlands sammanlagda produktivitet. Från 2000 till 2018 minskade den relativa andelen av BNP i löpande priser för den mycket produktiva tillverkningssektorn (arbetsproduktiviteten ökade med i genomsnitt 3,4 % under perioden 2000–2018) med 10 procentenheter. Samtidigt ökade den sammanlagda andelen av bygg- och fastighetsverksamhet, yrkesmässiga tjänster och icke marknadsproducerade tjänster, vars produktivitetsökning i genomsnitt låg nära noll eller var negativ, med 8 procentenheter. Denna gradvisa strukturomvandling är ett långsiktigt fenomen som kan fortsätta att påverka Finlands totala potentiella ekonomiska tillväxt negativt de kommande åren. Dessutom ökade andelen högteknologiska tjänster av BNP (information och kommunikation), som har en hög produktivitetsökning (3,3 % under 2000–2018), med bara 1 procentenhet.

Låga investeringsnivåer i de kategorier som ökar produktiviteten([4]) kan vara ett hinder för att Finland ska uppnå högre potentiell tillväxttakt (se avsnitt 3.4). Finlands investeringsnivåer ligger fortsatt nära, eller till och med under, EU-genomsnittet för de investeringskategorier som bidrar mest till produktivitetsökningen. I synnerhet har investeringarna i utrustning varit bland de lägsta i EU i många år, vilket särskilt gäller IKT-utrustning. Detta är ett förbryllande fenomen i en i övrigt mycket digitaliserad ekonomi (se avsnitt 3.4). Efter den teknikomvälvning som drabbade landets största privata investerare i FoU för tio år sedan skedde en viss återhämtning av investeringarna i immateriella rättigheter 2018 men de ligger fortfarande påtagligt under nivåerna i jämförbara länder i Norden (Sverige och Danmark).

Diagram 1.3: **Investeringar: summa byggverksamhet och bostadsbyggande – Finland och EU – som andel av förädlingsvärdet**

Källa: Europeiska kommissionen

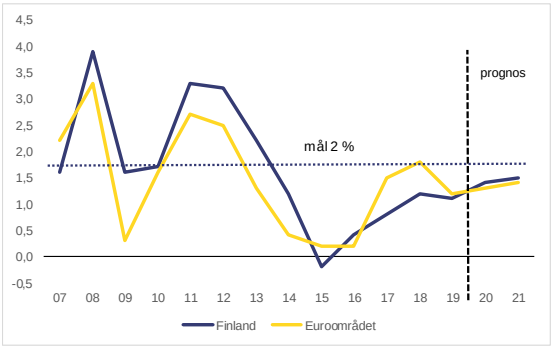
Byggverksamhet, som är en mindre produktiv investeringskategori, överväger fortfarande och uppgår till 61 % av de totala investeringarna([5]). Finland har fortfarande de största bygginvesteringarna i EU (se diagram 1.3). Särskilt bostadsbyggandet ligger på en hög nivå, eftersom människor flyttar från landsbygden till dynamiska stadsmiljöer. Förutom att låntagare fortfarande erbjuds gynnsamma lånevillkor är även de offentliga investeringarna i subventionerade bostäder och de offentliga incitamenten till bostadsbyggande fortsatt betydande. Den genomsnittliga ökningen av arbetsproduktiviteten i byggsektorn ligger nära noll (-0,1 % under perioden 2000–2018). Men trots stor geografisk spridning och begränsad rörlighet för arbetskraften väntas bostadsbyggandet i dynamiska stadskärnor bidra till effektivare resursallokering.

([4]) Investeringar i kompetensutveckling ingår inte.
([5]) Kvoten är 49 % för EU-28 som helhet.

Inflation

Inflationen ökade inte nämnvärt under 2019 och låg kvar under EU-genomsnittet (se diagram 1.4). Löneökningarna slog igenom mindre i tjänster än tidigare. En väntad lägre ekonomisk tillväxt och lågt externt pristryck tyder på att den låga inflationen sannolikt består och ligger kvar under 2 % under de kommande två åren.

Diagram 1.4: **Årligt harmoniserat konsumentprisindex, Finland, årsgenomsnitt, förändring i %**

Källa: Europeiska kommissionen

Arbetsmarknaden

Efter fyra år med ekonomisk tillväxt har läget på arbetsmarknaden förbättrats, men en avmattning väntas. Sysselsättningen fortsatte att öka under 2018, både i absoluta tal och i procent av arbetskraften. Den ökade med 2,1 procentenheter 2018, till 76,3 % (20–64 år), delvis på grund av en minskning av andelen som står utanför arbetskraften. Sysselsättningen beräknas fortsätta öka under 2019 och 2020, om än i lägre takt. Arbetslösheten har minskat stadigt sedan 2016. Den låg på 7,4 % 2018 vilket var en minskning från 8,6 % 2017, men ändå något över EU-genomsnittet. Den nya regeringen har satt upp ett ambitiöst sysselsättningsmål som ska vara uppnått senast slutet av 2023 (se avsnitt 3.3).

En fortsatt relativt hög arbetslöshet tyder på strukturella flaskhalsar på arbetsmarknaden. Ungdomsarbetslösheten minskade betydligt 2018 men ligger fortfarande över EU-genomsnittet. Även arbetskraftsdeltagandet ökar men sysselsättningstalen ligger fortfarande under jämförbara länder i Norden och till och med under EU-genomsnittet för vissa åldersgrupper. Bland orsakerna till att personer står utanför arbetskraften finns bristande incitament att arbeta, bidragsfällor, byråkratifällor, omsorgsansvar, sjukdom eller funktionsnedsättning samt relativt låg regional rörlighet.

Löneökningarna var måttliga 2018 och 2019. Reallönerna ökade något 2018. Detta borde ha förändrats under 2019 på grund av en allt mer överhettad arbetsmarknad (se avsnitt 3.3). För 2019 väntas enhetsarbetskostnaden öka något snabbare än EU-genomsnittet, och därmed inte påverka konkurrenskraften i någon större utsträckning.

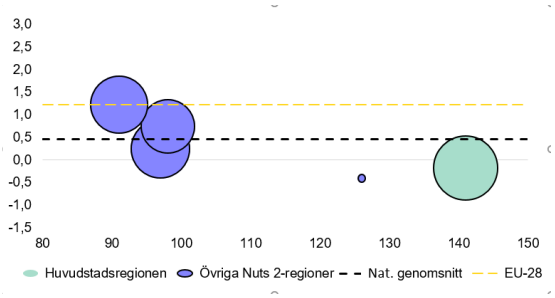
Social utveckling

Risken för fattigdom, social utestängning och inkomstskillnader är trots en måttlig ökning fortfarande bland EU:s lägsta. Risken för fattigdom eller social utestängning uppgick till på 16,5 % 2018 (15,7 % 2017) och ligger därmed fortsatt under EU-genomsnittet på 21,9 %. Förhållandet mellan inkomsterna för den rikaste femtedelen jämfört med den fattigaste femtedelen har i stort sett legat kvar på en stabil nivå (3,6 2018). Finland hör till ett av de länder i EU som uppvisar bäst resultat, eftersom fattigdomsbekämpning och sociala transfereringar spelar en viktig roll för att minska fattigdomen. Under 2018 innebar de sociala transfereringarna att risken för fattigdom minskade med 53,7 % och att fattigdomsklyftan minskade med 82 % (EU-genomsnitten är 33,2 % respektive 55 %). Under 2018 uppgick andelen av inkomsterna för de fattigaste två femtedelarna av befolkningen till 24 %, vilket var en av de högsta siffrorna i EU (EU-genomsnitt: 21 %). Men den allt äldre befolkningen och de stigande åldersrelaterade utgifterna utgör även fortsättningsvis problem för den långsiktiga hållbarheten i Finlands offentliga finanser.

Regionala skillnader

De regionala skillnaderna har minskat något på senare år men det finns fortfarande en klyfta mellan huvudstadsregionen och den mindre utvecklade regionen Norra och Östra Finland. När det gäller BNP per capita låg Storhelsingforsregionen märkbart över EU-genomsnittet (142 %) 2017 och den var 1,5 gånger högre än i den svagaste regionen Norra och Östra Finland, där BNP per capita uppgår till 91 % av EU-genomsnittet. År 2010 var huvudstadsregionens BNP per capita 1,7 gånger högre än i Norra och Östra Finland.

Diagram 1.5: **Regional konvergens: genomsnittlig BNP-tillväxt per capita 2010–2017 jämfört med BNP 2010**

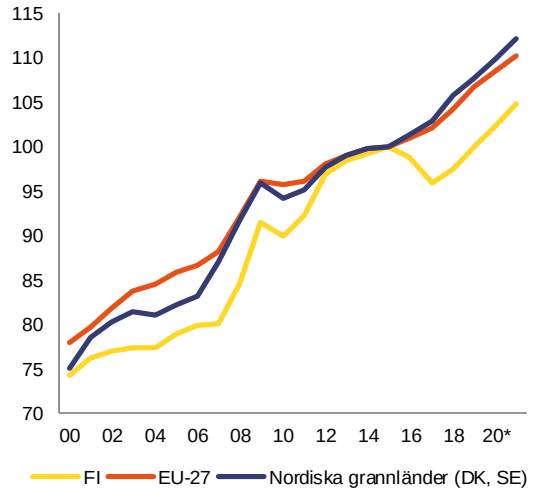
Källa: Beräkningar som utförts av kommissionens avdelningar

De minskade regionala skillnaderna beror till stor del på att återhämtningen i huvudstadsregionen gått långsamt under perioden 2010–2017 (se diagram 1.5). Under denna period var tillväxttakten i alla regioner utom Norra och Östra Finland avsevärt långsammare än EU-genomsnittet på 1,2 %. BNP per capita i Helsingforsregionen minskade medan andra fastlandsregioner i Finland ökade måttligt (mellan 0,24 % och 1,19 % per år). Södra Finland och Norra och Östra Finland låg över genomsnittet för landet.

Den regionala arbetslösheten och arbetskraftsdeltagandet har närmat sig varandra på senare år. De regionala skillnaderna i sysselsättning (enligt Nuts 2([6])) uppgår nu till 3,2 procentenheter vilket är en av de lägsta siffrorna i EU. Norra och Östra Finland släpar efter i fråga om sysselsättning.

([6]) Nuts-nomenklaturen (gemensam nomenklatur för statistiska territoriella enheter) är ett hierarkiskt system för att dela upp EU:s ekonomiska territorium. Nuts 2 är basregioner för tillämpning av regionalpolitik.

Diagram 1.6: **Nominella enhetsarbetskostnader i hela ekonomin (2015 = 100)**

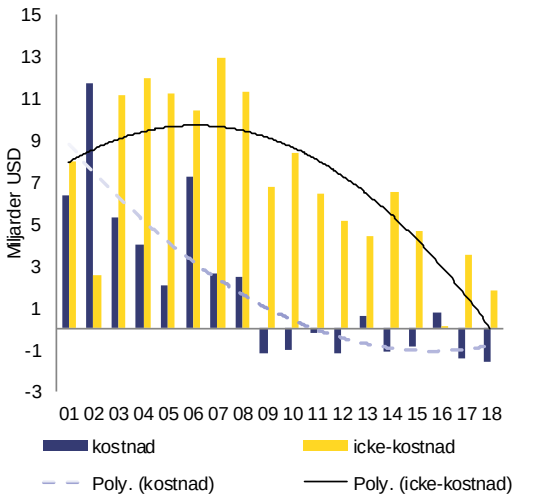
Källa: Europeiska kommissionen

Konkurrenskraft

För 2019 väntas de nominella arbetskostnaderna i Finland ha ökat något snabbare än för jämförbara länder i Norden (se diagram 1.6). För 2019 väntas de nominella lönerna ha ökat relativt kraftigt (3,1 %), vilket bara delvis uppvägs av en mindre återhämtning i produktivitetsökningen (0,4 %). Totalt sett väntas detta ha pressat upp de nominella enhetsarbetskostnaderna ytterligare, vilket innebär en risk för minskning av den fördel som uppnåtts i fråga om kostnadskonkurrenskraft under tidigare år. Samtidigt väntas jämförelsevis mindre produktiva investeringar fortsätta påverka produktiviteten och därmed, i synnerhet, den icke kostnadsrelaterade konkurrenskraften (se diagram 1.7). Om nyföretagandet skulle hamna under EU-genomsnittet kan det dessutom bromsa den snabba ekonomiska omställningen till högteknologisk verksamhet (se avsnitt 3.4).

På senare år har Finland lyckats ta tillbaka en del av de tidigare förlorade marknadsandelarna. Under 2018 gynnades exporten av den fortsatta återhämtningen i världshandeln (se diagram 1.8) och den ökade exporten i varvsindustrin. Men totalt sett är ökningen av Finlands marknadsandelar blygsam, jämfört med vad landet förlorat totalt sedan 2008. För 2019 väntas en ökning av enhetsarbetskostnaderna igen samt en något högre real effektiv växelkurs. Under de kommande åren väntas importen öka marginellt snabbare än exporten. Eftersom enhetsarbetskostnaderna antas öka snabbare i Finland än i EU som helhet, antas Finlands möjligheter att ta ytterligare marknadsandelar vara begränsade.

Diagram 1.7: **Handelsbalansen för varor (exklusive bränslen) 2001–2018 – effekterna av kostnadskonkurrenskraften och den icke kostnadsrelaterade konkurrenskraften**

(1) Endast varor för vilka både import och export, liksom volymer, har beaktats. Följden är att för 2018 uppgick den totala handelsbalansen (exklusive bränslen) i diagrammet till 0,13 miljarder US-dollar eller 0,12 miljarder euro, i stället för den faktiska handelsbalansen på 0,82 miljarder euro.
(2) I denna rapport fastställs kostnadskonkurrenskraften och den icke kostnadsrelaterade konkurrenskraften genom att enhetsvärdena för export (UVX) och import (UVM) jämförs med handelsbalansen för varje varukategori (fyrsiffriga kategorier). Om UVX > UVM och om handelsbalansen (TB) för en viss varukategori TB > 0 är det fråga om icke kostnadsrelaterad konkurrenskraft. Ett annat fall av icke kostnadsrelaterad konkurrenskraft är när UVX < UVM och TB < 0. När UVX < UVM och TB > 0 eller UVX > UVM och TB < 0 är det fråga om kostnadskonkurrenskraft. När den icke kostnadsrelaterade konkurrenskraften är stark inom en varukategori uppstår ett handelsöverskott och när den icke kostnadsrelaterade konkurrenskraften är svag inom en varukategori uppstår ett handelsunderskott. Detsamma gäller för kostnadskonkurrenskraften (Europeiska centralbanken, 2012).
Källa: Europeiska kommissionen

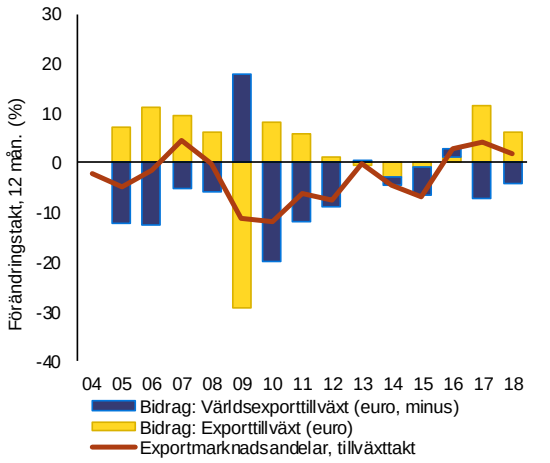
Utlandsställning

Under 2019 minskade både bytesbalans- och handelsbalansunderskotten något. Saldot i bytesbalansen förbättrades från -1,4 % av BNP till -1,1 % av BNP, medan handelsbalansen förbättrades med 0,5 procentenheter till -0,7 % av BNP (se diagram 1.9). Underskottet i bytesbalansen är fortfarande större (-0,7 %) än vad

som kan förklaras av fundamenta (Countinho m.fl., 2018). Handelsbalansen för varor var fortsatt något positiv och underskottet för tjänster minskade tack vare en kraftig ökning av exporten av telekom-, dator- och informationstjänster. Detta motsvarade närmare 35 % av den totala tjänsteexporten([7]).

Sammantaget exponeras Finland relativt sett mer för valutafluktuationer eftersom fem av landets sju största exportmarknader är länder utanför euroområdet (varuexport efter land 2018: Tyskland 15,1 %, Sverige 10,4 %, Förenta staterna och Nederländerna
6,8 %, Kina 5,5 %, Ryssland 5,2 % och Storbritannien 4,5 %).

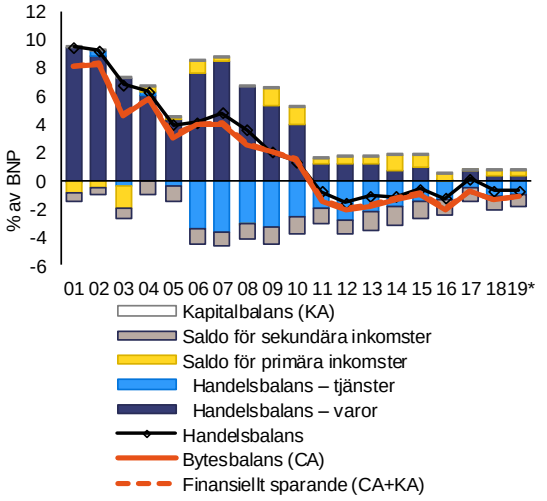
Diagram 1.8: Exportmarknadsandelar: Tillväxttakt samt exporttillväxt och världsexporttillväxt (minus)

Källa: Europeiska kommissionen

Finlands finansiella nettoutlandsställning har stärkts något och vände tillbaka till positiva värden 2019. Den finansiella nettoutlandsställningen förbättrades från -2,0 % av BNP 2018 till 3,5 % 2019 (se diagram 1.10). Både bruttotillgångar och bruttoskulder ökade markant under fjärde kvartalet 2018 på grund av att en stor bank flyttade huvudkontoret från Stockholm till Helsingfors. I slutet av 2019 stod finanssektorn för nästan hälften av de totala skulderna samtidigt som icke-finansiella företags relativa andel av totala skulder minskade. Statliga socialförsäkringsfonder är fortsatt den största sektorn med positiv nettoställning, följt av centralbanken och företag för kollektiva investeringar.

Diagram 1.9: **Finlands ställning mot omvärlden (bytes- och kapitalbalansen)**

Källa: Europeiska kommissionen

Finanssektorn och hushållens skuldsättning

Finlands banksystem är fortsatt stabilt och är nu ett av de största i EU relativt sett. Balansomslutningen är fyra gånger större än landets BNP. Bankerna är högt kapitaliserade och har låga nivåer nödlidande lån. När det gäller risk är banksektorn starkt beroende av kapitalmarknadsfinansiering och har potentiellt betydande exponering för andra finanssystem i Norden.

Kreditrisken är starkt kopplad till hög skuldsättning hos hushållen. Skuldsättningen uppgick till 140 % av hushållens disponibla inkomst 2019. Den privata sektorns totala skuld uppgick till 142 % av BNP 2018, vilket var i linje med fundamentabaserade riktmärken (Europeiska kommissionen, 2018a) men över försiktighetsriktmärket, som beräknats till cirka 125 % av BNP. Både icke-finansiella företags och hushållens skuldsättning ligger över försiktighetsvärdena (på 56 % respektive 68 % av BNP) men hushållens skuldsättning, som uppgick till 65 % av BNP 2018, ligger också över det grundläggande värdet på cirka 57 % av BNP). Europeiska systemrisknämnden utfärdade rekommendationer i juni 2019 (Europeiska

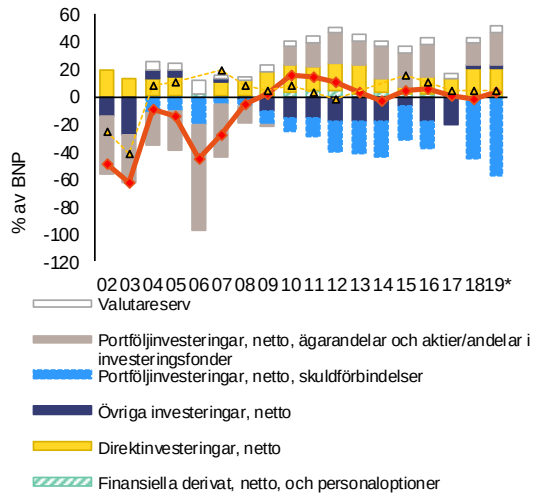
([7]) Denna exportpost omfattar konsulttjänster avseende maskin- och programvara, datorprogram som förbättrar företagens produktivitet och datorspel.

systemrisknämnden, 2019), i vilka inkomstrelaterade låntagarbaserade åtgärder efterlyses. Som en av de föreslagna åtgärderna för att minska hushållens skuldsättning har myndigheterna inlett ett förarbete i syfte att inrätta ett omfattande kreditregister senast 2023.

Bostadsmarknaden

Det råder fortsatta och växande skillnader när det gäller bostadspriserna mellan de större städerna och övriga Finland. På landsnivå steg priserna i nominella termer under det tredje kvartalet på både nya byggnader och befintliga bostadsbestånd, men i fasta priser var priserna något lägre än 2018 för det befintliga bostadsbeståndet. Men priserna i Helsingfors och de större städerna (där det råder en nettoinflyttning) stiger klart snabbare än i övriga landet. Det blir sannolikt lågt pristryck på grund av att ett stort antal nya byggnader har uppförts på senare år, vilket har lett till en ökning av antalet osålda bostäder. Det minskande antalet bygglov och byggstarter tyder på att utbudet av nya bostäder sannolikt kommer att minska under 2020 och 2021, vilket skapar ett högre tryck uppåt på priserna på medellång sikt.

Diagram 1.10: **Finlands finansiella nettoutlandsställning (% av BNP)**

Källa: Europeiska kommissionen

Offentliga finanser

Det samlade saldot i de offentliga finanserna beräknas minska. Enligt kommissionens höstprognos 2019 väntas underskottet öka från -0,8 % av BNP 2018 till -1,1 % av BNP 2019. Samtidigt som den ekonomiska utvecklingen och utvecklingen för sysselsättningen fortsätter att bidra till högre skatteintäkter och bromsa utgifterna för sociala förmåner, har utsikterna för statens inkomster klart försämrats i linje med de makroekonomiska tendenserna. Dessutom har lokala myndigheters oväntat stora utgifter under första halvåret 2019 bidragit ytterligare till en sämre prognos för saldot. De senaste revideringarna av statistiska uppgifter ledde också till att saldot för 2018 försämrades med 0,1 procentenhet. Det samlade saldot i de offentliga finanserna beräknas minska ytterligare till -1,4 % av BNP 2020 och – vid oförändrad politik – till -1,6 % av BNP 2021.

Den offentliga skuldkvoten kan komma att närma sig referensvärdet på 60 % på medellång sikt. Finland har minskat sin offentliga bruttoskuld från toppnivån på 63 % av BNP 2016 till 59 % av BNP 2018. Enligt kommissionens prognos kommer den offentliga skuldkvoten att ligga fortsatt nära denna nivå 2019 och 2020 och sedan börja öka under 2021. På lång sikt beräknas kostnaderna för åldrande, särskilt i fråga om hälso- och sjukvård samt långvarig vård och omsorg påverka hållbarheten i Finlands offentliga finanser.

Styrning av hållbar utveckling

Finland är ett föregångsland när det handlar om att integrera Förenta nationernas mål för hållbar utveckling i den offentliga politiken([8]) och uppvisar bättre resultat än EU-genomsnittet för de flesta av målen. Finland var ett av de första länderna i världen som upprättade ett nationellt program för att arbeta med FN:s Agenda 2030. Det var ett av de första länderna som frivilligt rapporterade om sina framsteg vid FN:s politiska högnivåforum för hållbar utveckling för Agenda 2030 i juli 2016([9]). Föga förvånande ligger Finland

([8]) År 2015 antog FN:s medlemsstater Agenda 2030 för hållbar utveckling (Agenda 2030) och målen för hållbar utveckling som kommer att styra främjandet av hållbar utveckling under perioden 2016–2030. De syftar till att utrota extrem fattigdom i världen och till att trygga välfärd på ett miljömässigt hållbart sätt.

([9]) I maj 2019 offentliggjorde Finland en rapport om framstegen med genomförandet av Agenda 2030 och dess mål för hållbar utveckling (*Towards the Finland we want by 2050: the State of Sustainable Development in 2019 in light of Indicators and Comparative Studies*). Dessutom

över EU-genomsnittet för de flesta av målen för hållbar utveckling, förutom för ett fåtal delmål. Totalt sett har landet förbättrat sin position för elva av 17 mål för hållbar utveckling, och gjort avsevärda framsteg i fråga om tre av dem: anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt (mål 8), bekämpa klimatförändringen (mål 13) och fredliga och inkluderande samhällen (mål 16). Finland backar något i fråga om tre mål: genomförande och globalt partnerskap (mål 17), ingen fattigdom (mål 1) och hållbar industri, innovationer och infrastruktur (mål 9) (se bilaga E).

har Statsrådets kansli beställt och finansierat ett projekt (Stigen 2030) för att utvärdera Finlands politik för hållbar utveckling och få rekommendationer till ytterligare åtgärder.

Tabell 1.1: **Ekonomiska nyckelindikatorer – Finland**

	2004-07	2008-12	2013-16	2017	2018	prognos 2019	prognos 2020	prognos 2021
BNP i fasta priser (12-månadersförändring)	4,0	-0,7	0,5	3,1	1,7	1,6	1,5	1,0
Potentiell tillväxt (12-månadersförändring)	2,5	0,5	0,5	1,2	1,4	1,3	1,2	1,2
Privat konsumtion (12-månadersförändring)	3,6	1,0	1,1	1,0	1,8	.	.	.
Offentlig konsumtion (12-månadersförändring)	1,5	0,6	0,9	0,2	1,5	.	.	.
Fasta bruttoinvesteringar (12-månadersförändring)	4,8	-1,3	0,6	4,0	3,3	.	.	.
Export av varor och tjänster (12-månadersförändring)	8,6	-1,6	0,7	8,8	2,2	.	.	.
Import av varor och tjänster (12-månadersförändring)	8,3	0,5	1,7	4,1	5,0	.	.	.
Bidrag till BNP-tillväxt:								
Inhemsk efterfrågan (12-månadersförändring)	3,2	0,4	0,9	1,5	2,1	.	.	.
Lagerförändringar (12-månadersförändring)	0,3	-0,2	0,1	0,1	0,6	.	.	.
Nettoexport (12-månadersförändring)	0,6	-0,8	-0,4	1,6	-1,0	.	.	.
Bidrag till potentiell BNP-tillväxt:								
Totalt antal arbetade timmar (12-månadersförändring)	0,5	0,0	0,1	0,4	0,4	0,3	0,2	0,0
Kapitalbildning (12-månadersförändring)	0,7	0,5	0,3	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Total faktorproduktivitet (12-månadersförändring)	1,3	0,0	0,1	0,3	0,3	0,4	0,5	0,6
Produktionsgap	1,2	-1,2	-2,8	0,0	0,3	0,3	0,2	0,0
Arbetslöshet	8,0	7,7	8,8	8,6	7,4	6,7	6,5	6,4
BNP-deflator (12-månadersförändring)	1,3	2,1	1,5	0,7	2,1	1,4	1,8	2,0
Harmoniserat konsumentprisindex (HIKP, 12-månadersförändring)	0,9	2,7	0,9	0,8	1,2	1,1	1,4	1,5
Nominell ersättning per anställd (12-månadersförändring)	3,3	2,9	1,2	-1,1	0,7	3,1	3,0	3,2
Arbetsproduktivitet (real, per sysselsatt, 12-månadersförändring)	2,4	-1,0	0,7	2,0	-0,9	.	.	.
Enhetsarbetskostnader (hela ekonomin, 12-månadersförändring)	0,9	3,9	0,5	-3,0	1,7	2,7	2,3	2,5
Reala enhetsarbetskostnader (12-månadersförändring)	-0,4	1,7	-1,0	-3,7	-0,4	1,2	0,5	0,5
Real effektiv växelkurs (enhetsarbetskostnader, 12-	0,0	1,1	-0,2	-2,9	1,6	-0,8	-0,2	0,5
Real effektiv växelkurs (HIKP, 12-månadersförändring)	-1,4	-0,8	0,8	-0,5	2,3	-1,4	-1,0	-0,5
Hushållens sparkvot (nettosparande i % av disponibel nettoinkomst)	0,3	1,5	-0,2	-1,1	-1,2	.	.	.
Privat kreditflöde, konsoliderade uppgifter (% av BNP)	10,1	7,4	3,2	7,4	1,6	.	.	.
Privata sektorns skuld, konsoliderade uppgifter (% av BNP)	114,9	141,9	148,8	145,3	142,1	.	.	.
varav hushållens skulder, konsoliderade uppgifter (% av BNP)	45,8	57,5	62,9	64,5	64,7	.	.	.
varav icke-finansiella bolags skulder, konsoliderade uppgifter (% av BNP)	69,1	84,5	85,9	80,8	77,4	.	.	.
Nödlidande lån, brutto (% av totala skuldinstrument och totala lån och förskott) (2)	0,6	0,9	1,2	1,1	1,3	.	.	.
Bolag, finansiellt sparande (% av BNP)	4,1	3,6	3,7	3,7	3,2	2,8	3,1	3,0
Bolag, driftsöverskott brutto (% av BNP)	27,7	24,4	22,9	25,3	25,4	25,0	25,0	24,9
Hushåll, finansiellt sparande (% av BNP)	-3,2	-2,2	-2,7	-3,7	-3,7	-2,9	-3,0	-3,0
Realt bostadsprisindex (12-månadersförändring)	6,0	0,2	-0,8	0,8	-0,3	.	.	.
Bostadsinvesteringar (% av BNP)	6,4	6,2	6,3	6,9	7,3	.	.	.
Bytesbalans (% av BNP), betalningsbalans	4,2	0,5	-1,5	-0,8	-1,4	-1,3	-1,4	-1,7
Handelsbalans (% av BNP), betalningsbalans	4,8	0,9	-1,0	0,1	-0,7	.	.	.
Bytesförhållande gentemot utlandet (12-månadersförändring)	-2,2	-1,1	1,0	-0,6	0,5	-0,4	-0,1	-0,2
Kapitalbalans (% av BNP)	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	.	.	.
Finansiell nettoutlandsställning (% av BNP)	-24,2	7,5	2,5	0,1	-6,0	.	.	.
Finansiell nettoutlandsställning exklusive instrument utan risk för	12,3	4,1	12,6	4,6	-1,3	.	.	.
Finansiell utlandsställning, skulder, exklusive instrument utan risk	115,3	225,6	228,1	175,5	229,5	.	.	.
Exportresultat i förhållande till utvecklade länder (förändring i % över fem år)	3,9	-11,2	-22,4	-7,5	-5,0	.	.	.
Exportmarknadsandel, varor och tjänster (12-månadersförändring)	-1,1	-7,5	-2,3	4,2	1,8	0,7	-0,9	-1,1
Nettoinflöde av utländska direktinvesteringar (% av BNP)	.	1,8	.	.	4,9	.	.	.
Saldo i de offentliga finanserna (% av BNP)	3,5	-0,8	-2,4	-0,7	-0,8	-1,1	-1,4	-1,6
Strukturellt budgetsaldo (% av BNP)	.	.	-0,8	-0,7	-1,0	-1,4	-1,6	-1,6
Offentlig bruttoskuld (% av BNP)	38,6	44,6	60,4	60,9	59,0	59,2	59,3	59,8
Skattekvot (%) (3)	42,0	41,5	43,7	43,1	42,4	42,1	42,3	42,2
Skattesats för en ensamstående med genomsnittslön (%) (4)	30,7	29,6	30,6	30,3	30,2	.	.	.
Skattesats för en ensamstående som tjänar 50 % av genomsnittslönen (%) (4)	19,9	18,6	19,0	18,1	18,0	.	.	.

(1) Finansiell nettoutlandsställning exkl. direktinvesteringar och fondandelar.
(2) Inhemska bankkoncerner och fristående banker, utlandskontrollerade dotterbolag (i och utanför EU) och utlandskontrollerade filialer (i och utanför EU).
(3) Skattekvotsindikatorn (skatt i förhållande till BNP) innehåller tillräknade sociala avgifter och skiljer sig därmed från den skattekvotsindikator som används i avsnittet om beskattning.
(4) Definierad som inkomstskatt på bruttolön plus arbetstagarens sociala avgifter, minus allmänna bidrag, uttryckt som andel av bruttolönen.

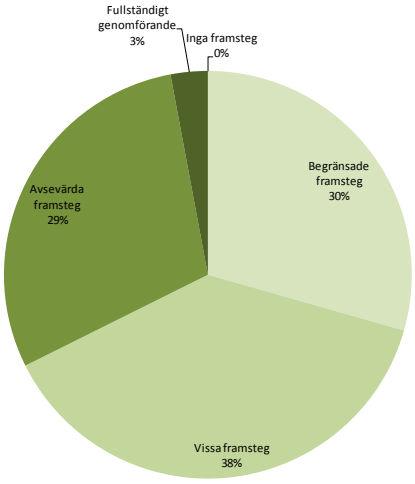
Källa: Eurostat och ECB per den 4 februari 2020, om tillgängligt, Europeiska kommissionen för prognoser (vinterprognosen 2020 för BNP i fasta priser och HIKP, i övrigt höstprognosen 2019).

Källa: Eurostat och ECB per den 4 februari 2020, om tillgängligt; Europeiska kommissionen för prognoser (vinterprognosen 2020 för BNP och HIKP, i övrigt höstprognosen 2019)

2. FRAMSTEG MED DE LANDSSPECIFIKA REKOMMENDATIONERNA

Finland har gjort vissa framsteg i genomförandet av de landsspecifika rekommendationer som riktats till landet sedan 2011([10]). Totalt sett har Finland redovisat åtminstone vissa framsteg för 70 % av alla landsspecifika rekommendationer som riktats till landet sedan 2011 och begränsade framsteg för resterande 30 % av rekommendationerna. På senare år har Finland tagit itu med problemen gällande de offentliga finansernas långsiktiga hållbarhet genom att anta en pensionsreform som trädde i kraft 2017. Problemen med utrikeshandeln har minskat och kostnadskonkurrenskraften stärkts, särskilt tack vare åtgärderna i konkurrenskraftsavtalet från 2016. Finland har även vidtagit åtgärder för att öka incitamenten att arbeta och förstärkt sina aktiva arbetsmarknadsåtgärder.

Diagram 2.1: **Samlat flerårigt genomförande fram till i dag av landsspecifika rekommendationer utfärdade 2011–2019**

* Den samlade bedömningen av de landsspecifika rekommendationerna på det finanspolitiska området omfattar inte överensstämmelse med stabilitets- och tillväxtpakten.
** Årlig bedömning 2011: Olika kategorier för bedömningen av de landsspecifika rekommendationerna.
*** Bedömningen avser genomförandet av de landsspecifika rekommendationerna över flera år, från det att rekommendationerna antogs fram till 2020 års landsrapport.
Källa: Europeiska kommissionen

([10]) För en bedömning av redan genomförda reformer, se särskilt avsnitt 3.

Pensionsreformen har stärkt de offentliga finansernas långsiktiga hållbarhet. Den allt äldre befolkningen ökar belastningen på pensionssystemet och hälso- och sjukvården. Reformen av det inkomstbaserade pensionssystemet, som kopplar lagstadgad pensionsålder till förväntad livslängd, antogs i slutet av 2015. Enligt reformen höjs från och med 2018 den lägsta lagstadgade pensionsåldern gradvis från 63 till 65 år. År 2019 var den lägsta pensionsåldern 63 år och 6 månader. Samtidigt fortsätter arbetet med att effektivisera hälso- och sjukvårdskostnaderna.

Genomförandet av de landsspecifika rekommendationerna har sedan 2014 bidragit till den gradvisa förbättringen av kostnadskonkurrenskraften. Framsteg har gjorts när det gäller att anpassa löneökningen till produktivitetsutvecklingen, vilket har lett till en långsammare ökning av enhetsarbetskostnaderna och förbättrat kostnadskonkurrenskraften i förhållande till konkurrentländer. En ny finländsk lönebildningsmodell har diskuterats, där lönehöjningar inom den sektor som inte är exponerad för internationell handel skulle kopplas till de höjningar som först avtalats inom den sektor som är exponerad för internationell handel. Någon formell överenskommelse om denna koppling har dock ännu inte ingåtts.

Reformerna på arbetsmarknaden har gått framåt men i vissa grupper är aktiviteten fortfarande låg. Flera åtgärder har vidtagits för att aktivera arbetslösa arbetssökande, bland annat en skärpning av villkoren för arbetslöshetsförmåner. För att öka incitamenten att arbeta förkortades tiden för den inkomstrelaterade dagpenningen för ett antal år sedan. Men uppdelningen av tjänster för arbetslösa och personer som står utanför arbetskraften kan ändå vara ett hinder för aktiveringen av vissa särskilda grupper på arbetsmarknaden. Dessutom lägger Finland fortfarande mindre pengar än andra länder i Norden på aktiva arbetsmarknadsåtgärder.

Finland har vidtagit åtgärder inom flera politikområden och gjort begränsade([11])

([11]) Information om framsteg och åtgärder som har vidtagits med anledning av råden i de olika delarna i de

framsteg vad gäller de landsspecifika rekommendationerna för 2019. För att förbättra de offentliga finansernas långsiktiga hållbarhet planerar regeringen att fortsätta arbetet med den social- och hälsovårdsreform som inleddes av den föregående regeringen. Reformens syfte är fortfarande att åtgärda fragmenteringen i systemet och de tillhörande ekonomiska utmaningar som små och avlägsna kommuner står inför. En centralisering av tjänsterna till landskapsnivå övervägs och skulle sannolikt leda till ökad effektivitet. Tillgängligheten till hälso- och sjukvård samt långvarig vård och omsorg skulle öka genom en utbyggnad av primärvårdssystemet. Regeringen planerar att anta reformen före slutet av mandatperioden.

När det gäller utmaningarna på arbetsmarknaden och de sociala utmaningarna väntas mer integrerade och individanpassade tjänster tack vare den aviserade reformen avseende arbetsförmåga och resultatet av de försök med tjänster som kommuner genomfört. Reformen av yrkesutbildningen är i slutfasen av genomförandet och finansieringsmodellen bör öka incitamenten att stärka kopplingarna till företagen och erbjuda mer omskolning och kompetenshöjning för vuxna. En liknande utveckling väntas inom den högre utbildningen 2021, när den nya finansieringsmodellen ska börja användas. Dessutom lanserar regeringen en reform om kontinuerligt lärande i syfte att hjälpa vuxna arbetstagare att åtgärda kompetensbrist.

Andra faktorer som håller tillbaka sysselsättningen hänger samman med negativa incitament i det komplexa sociala trygghetssystemet. Arbetslöshets- och bidragsfällor, den så kallade pensionsslussen och bristande flexibilitet vad gäller att kombinera inkomst med olika sociala förmåner utgör hinder för en högre sysselsättningsgrad. Regeringen planerar att åtgärda vissa av dessa problem genom en långsiktig reform av det sociala trygghetssystemet. En höjning av minimiåldern för utökad arbetslöshetsersättning (den så kallade pensionsslussen) från 61 till 62 år och införandet av ett inkomstregister i realtid ökar incitamenten att börja eller fortsätta arbeta.

När det gäller investeringsrelaterad ekonomisk politik väntas en ökning av de offentliga medlen till forskning och utveckling. Samtidigt är regeringens mål att Finland ska vara koldioxidneutralt senast 2035 och bli världens första fossilbränslefria samhälle. Detta kommer att kräva en omfattande agenda med politik och åtgärder, däribland stora investeringar i omställning till en koldioxidsnål och energisnål ekonomi samt i en infrastruktur för hållbara transporter. Investeringar i hållbar infrastruktur planeras, särskilt för att öka arbetskraftens rörlighet. Ett nytt nationellt transportsystem kommer att utvecklas under 2020–2021 under ledning av en parlamentarisk styrgrupp. Regeringen har aviserat en översyn av energibeskattningen, och har särskilt lovat att fasa ut fossilbränslesubventioner för olja och kol samt eventuellt torv.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller övervakningen av hushållens skuldsättning. Den privata sektorns skuldsättning ligger kvar på historiskt höga nivåer, till följd av de fortsatt låga räntorna. Men hushållen sköter sina lånebetalningar och bankerna är välkapitaliserade. I oktober föreslog dessutom finansministeriet att man skulle begränsa belåningsgraden till 60 % (av skuldfritt pris) för husbolag. Samtidigt kommer en skuldkvot att tillämpas på hushåll när deras låneansökningar överstiger ett visst gränsvärde och lagstiftningen avseende konsumentkrediter har skärpts. Ytterligare makrotillsynsåtgärder för att begränsa hushållens skuldsättning övervägs.

Arbetet med kreditregistret befinner sig fortfarande i planeringsstadiet. Regeringen har nyligen beslutat att kreditregistret ska skötas av ett offentligt organ. Det lagstiftningsarbete som krävs i fråga om dataskydd väntades bli inlett i januari 2020, men arbetet med själva registret kan bli försenat. Trots detta är myndigheterna fast beslutna att se till att den lagstiftning som krävs är införd senast 2023.

På begäran av en medlemsstat kan kommissionen tillhandahålla skräddarsydd expertis genom stödprogrammet för strukturreformer för att bidra till utformning och genomförande av tillväxtfrämjande reformer. Sedan 2019 har Finland fått sådant stöd för tre projekt, som innefattade att i) underlätta inhemska och utländska investeringar genom att bedöma effekten

landspecifika rekommendationerna finns i översiktstabellen i bilagan. I denna övergripande bedömning tas inte hänsyn till efterlevnaden av stabilitets- och tillväxtpakten.

av regelverk på internationella investeringar i Finland, ii) mäta den digitala ekonomins storlek i Finland och dess effekt på beskattningen, och iii) föreslå en förbättrad modell för momsrapportering.

Tabell 2.1: **Bedömning av genomförandet av de landsspecifika rekommendationerna 2019 (*)**

Finland	**Övergripande bedömning av genomförandet av de landsspecifika rekommendationerna 2018: Begränsade framsteg**
Rekommendation 1: *Säkerställa att de primära offentliga nettoutgifternas nominella ökning inte överstiger 1,9 % under 2020, vilket motsvarar en årlig strukturell anpassning på 0,5 % av BNP. Skapa mer kostnadseffektiva social- och hälsovårdstjänster som alla har tillgång till.*	Finland har gjort **begränsade framsteg** när det gäller den finans- och strukturpolitiska delen av rekommendation 1 (1). • Efterlevnaden av rekommendationen kommer att bedömas våren 2020, när de slutliga uppgifterna för 2019 finns tillgängliga. • Regeringen planerar att fortsätta med den hälsovårdsreform som inleddes av den förra regeringen. Målen är ökad effektivitet och bättre tillgång. Regeringen har för avsikt att anta reformen före regeringsperiodens utgång.
Rekommendation 2: *Förbättra incitamenten att arbeta* *och stärka kompetens och aktiv inkludering, särskilt genom välintegrerade tjänster för arbetslösa och personer utanför arbetskraften.*	Finland har gjort **vissa framsteg** när det gäller rekommendation 2. • Begränsade framsteg har gjorts när det gäller att minska andelen som står utanför arbetskraften och att avlägsna arbetslöshetsfällor. Reformen av den sociala tryggheten är en långsiktig process som man vill genomföra gradvis under två regeringsperioder. • Vissa framsteg har gjorts när det gäller aktiv inkludering, och framför allt de försök som för närvarande genomförs i kommunerna och det aviserade programmet för arbetsförmåga, för vilket finansiering redan har öronmärkts, väntas resultera i mer individanpassade och bättre integrerade tjänster. Reformer av yrkesutbildningen och det kontinuerliga lärandet pågår.
Rekommendation 3: *Inrikta den investeringsrelaterade ekonomiska politiken på* *forskning och innovation,* *en övergång till koldioxidsnål energi* *samt hållbara transporter,* *med beaktande av regionala skillnader.*	Finland har gjort **begränsade framsteg** när det gäller rekommendation 3. • Begränsade framsteg har gjorts när det gäller offentlig forskning och utveckling genom att budgetförmedlen förväntas öka. • Begränsade framsteg har gjorts när det gäller övergången till koldioxidsnål energi, med en översyn av energibeskattningen, och särskilt löftet att fasa ut fossilbränslesubventioner för olja och kol samt eventuellt torv. • Begränsade framsteg har gjorts när det gäller hållbara transporter, med planerade investeringar i hållbar infrastruktur, särskilt i syfte att öka arbetskraftens rörlighet.
Rekommendation 4: *Skärpa övervakningen av hushållens skuldsättning* *och inrätta ett kreditregistersystem.*	Finland har gjort **vissa framsteg** när det gäller rekommendation 4. • Vissa framsteg har gjorts när det gäller skärpt övervakning av hushållens skuldsättning, och ytterligare åtgärder för att begränsa hushållens ökande skulder övervägs. • Begränsade framsteg har gjorts när det gäller att inrätta ett kreditregistersystem, och arbetet är fortfarande på planeringsstadiet. Lagberedningen är tänkt att inledas i januari 2020 och enligt myndigheterna kommer den nödvändiga lagstiftningen att ha införts senast 2023.

(1) Omfattar inte efterlevnaden av stabilitets- och tillväxtpakten.
Källa: Europeiska kommissionen
(*) I bedömningen av rekommendation 3 beaktas inte bidraget från EU:s sammanhållningspolitiska medel 2021–2027. Den rättsliga ram som ligger till grund för programplaneringen för EU:s sammanhållningspolitiska medel 2021–2027 har ännu inte antagits av medlagstiftarna, beroende bland annat på en överenskommelse om den fleråriga budgetramen.

Faktaruta 2.1: **EU-fonder och EU-program som bidrar till att åtgärda strukturutmaningar och främja tillväxt och konkurrenskraft i Finland**

Finland tar emot EU-stöd. I den nuvarande fleråriga budgetramen uppgår det ekonomiska stödet till Finland från EU:s sammanhållningspolitiska medel till 2,6 miljarder euro([1]), vilket motsvarar omkring 0,2 % av BNP per år. I slutet av 2019 hade omkring 2,1 miljarder euro (omkring 79 % av totalbeloppet) anslagits till särskilda projekt och 1,2 miljarder euro rapporterades ha blivit utnyttjade av de utvalda projekten([2]) vilket visade på en genomförandenivå som med råge ligger över genomsnittet.

Finansiering via EU:s sammanhållningspolitiska medel bidrar också till att åtgärda strukturutmaningar i Finland. De sammanhållningspolitiska programmen för Finland har anslagit EU-medel på 581,9 miljoner euro till smart tillväxt, 186,5 miljoner euro till hållbar tillväxt och 502,7 miljoner euro till tillväxt för alla. Efter resultatöversynen([3]) anslogs under 2019 160,9 miljoner euro till prioriterade områden som visat goda resultat.

EU:s sammanhållningspolitiska medel bidrar till omställningar i Finlands ekonomi och samhälle genom främjande av tillväxt och sysselsättning via investeringar i bland annat forskning, teknisk utveckling och innovation, företagens konkurrenskraft, koldioxidsnålt samhälle, sysselsättning, utbildning och social inkludering. Till 2019 hade investeringar styrda av Europeiska regionala utvecklingsfonden redan lett till mer än 5 800 nya arbetstillfällen och 320 nya företag. Närmare 10 000 företag hade deltagit i projekt som drevs av forsknings- och utvecklingsinstitut och mer än 1 400 företag hade börjat med eller utökat sin exportverksamhet. Europeiska socialfonden bidrog till att mer än 200 000 personer hittade arbete, och av dem var mer än 30 000 långtidsarbetslösa och 26 000 migranter. I syfte att åtgärda ungdomsarbetslösheten har Europeiska socialfonden dessutom satsat på projekt för att förbättra både utbildningsresultat och tillgång till arbetsmarknaden för mer än 37 000 deltagare som är under 30 år([4]).

Jordbruks- och fiskerifonder och andra EU-program bidrar också till att tillgodose investeringsbehoven. Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling anslår sammanlagt 5,7 miljarder euro och Europeiska havs- och fiskerifonden (EHFF) sammanlagt 141 miljoner euro (inbegripet nationell medfinansiering i bägge fallen). Finland gynnas också av andra EU-program, t.ex. Fonden för ett sammanlänkat Europa, som anslog 190 miljoner euro i EU-medel till särskilda projekt för strategiska transportnät, eller Horisont 2020, som anslog 1,1 miljarder euro i EU-medel (vilket inbegriper 340 små och medelstora företag med cirka 216 miljoner euro).

EU-stöd gör det lättare att attrahera viktiga privata investeringar. Bara program som stöds av europeiska struktur- och investeringsfonderna (ESI-fonderna) mobiliserar ytterligare kapital genom åtaganden uppgående till omkring 43 miljoner euro i form av

lån, garantier och eget kapital.

EU-fonder investerar redan i åtgärder som är i linje med målen för hållbar utveckling. I Finland bidrar ESI-fonderna till tolv av de 17 målen och upp till 98 % av utgifterna bidrar till målen i fråga.

([1]) Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, inklusive nationell medfinansiering.
([2]) https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/FI
([3]) Resultatöversynen styrs av artikel 22 i förordning (EU) nr 1303/2013, där 5–7 % av totalt anslagna medel frigörs till insatsområden som visat resultat i de operativa programmen (beloppet inbegriper nationell medfinansiering).
([4]) http://www.rakennerahastot.fi/documents/10179/1136679/Vuosikertomus+2018+tiivistelmä.pdf/9fd8234a-6409-4e56-982f-e39297488e6a

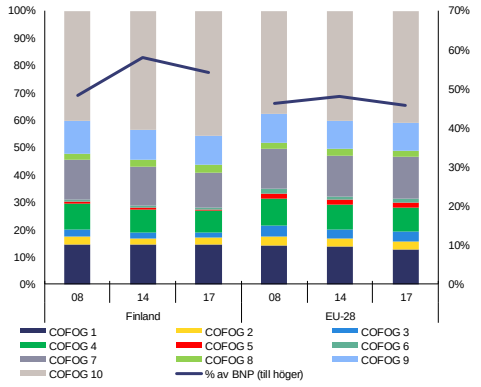
3. REFORMPRIORITERINGAR

3.1 OFFENTLIGA FINANSER OCH BESKATTNING

3.1.1 FINANSPOLITIK

Finanspolitiken bidrog till ett lägre underskott genom att de offentliga utgifterna minskade under perioden 2015–2017. Saldot i de offentliga finanserna förbättrades från sin lägsta notering på -3 % av BNP 2014 till -0,8 % 2018, inom ramen för ekonomisk tillväxt och konsolidering av de offentliga finanserna. Mellan åren 2014 och 2017 minskade de offentliga utgifterna som andel av BNP från 58,1 % till 54,2 % (se diagram 3.1.1). Detta berodde främst på minskade utgifter för hälso- och sjukvård, utbildning, näringslivsfrågor och socialt skydd. Även de offentliga lönekostnaderna har minskat till följd av åtgärderna i 2017 års konkurrenskraftsavtal (lönestopp och tillfällig sänkning av semesterpenningen), som ledde till att utgifterna för offentliga tjänster minskade med 0,4 % av BNP. De totala offentliga utgifterna var fortsatt EU:s näst högsta, långt över EU-genomsnittet (54,2 % respektive 45,8 %).

Diagram 3.1.1: **Offentliga utgifter som andel av BNP, fördelat på ändamål, Finland och EU**

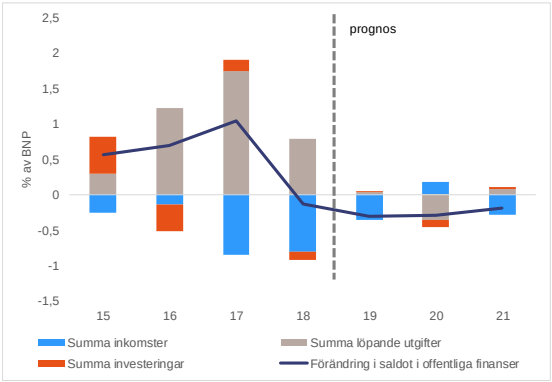

(1) Ändamålsindelning av den offentliga sektorns utgifter (COFOG): 1. Allmän offentlig förvaltning, 2. Försvar, 3. Samhällsskydd och rättsskipning, 4. Näringslivsfrågor, 5. Miljöskydd, 6. Bostadsförsörjning och samhällsutveckling, 7. Hälso- och sjukvård, 8. Fritid, kultur och religion, 9. Utbildning och 10. Socialt skydd.
Källa: Eurostat

Under 2019 beslutade regeringen att ändra den finanspolitiska inriktningen och bedriva en expansiv finanspolitik genom att främja strukturreformer. Enligt regeringens planer väntas en permanent ökning av de årliga utgifterna med 1,1 miljarder euro (0,5 % av BNP) 2020, som sedan ökar till 1,4 miljarder euro till 2023. Regeringen planerar också att lägga totalt 3,1 miljarder euro (1,3 % av BNP) på ”framtidsinvesteringar” under perioden 2020–2023. De planerade utgiftsökningarna kommer att inriktas på reformer av arbetsmarknad och social trygghet, investeringar i utbildning och hälso- och sjukvård samt underhåll av transportinfrastruktur.

Skattehöjningar, försäljning av statliga tillgångar och de beräknade högre skatteintäkterna från nya jobb är de huvudsakliga finansieringskällorna för regeringsprogrammet. De nya permanenta utgifterna är planerade att finansieras främst genom höjda punktskatter, uppgående till 0,7 miljarder euro (0,3 % av BNP) till 2023. Enligt regeringens planer kommer det belopp som saknas för att nå en balanserad budget 2023 att täckas av de förväntade inkomsterna till följd av den ökade sysselsättningen. ”Framtidsinvesteringarna”, som enligt regeringens planer ska fasas ut senast 2023, ska finansieras genom försäljning av statliga tillgångar. Den inledande obalansen i fråga om utgifter och inkomster väntas tillsammans med den underliggande utvecklingen leda till en försämring av saldot i de offentliga finanserna (se diagram 3.1.2). Det samlade underskottet beräknas öka från 1,1 % av BNP 2019 till 1,4 % av BNP 2020 och sedan till 1,6 % av BNP 2021.

Diagram 3.1.2: **Faktorer som påverkar saldot i de offentliga finanserna**

Källa: Europeiska kommissionen

Det är inte säkert att de högre offentliga utgifterna kommer att leda till en motsvarande

ökning av statsskulden. Finland har betydande finansiella tillgångar som regeringen avser att använda för att finansiera delar av de planerade utgifterna. Finland har minskat sin offentliga bruttoskuld från toppnivån på 63 % av BNP 2016 till 59 % av BNP 2018. Enligt kommissionens prognos kommer den offentliga skuldkvoten att ligga fortsatt nära denna nivå 2019 och 2020. Därefter kommer den att börja öka under 2021, inte minst på grund av de betydande försvarsutgifter som väntas då.

Beskattning

Finlands skattestruktur kännetecknas av ett högt generellt skattetryck framför allt på arbete och konsumtion. År 2018 var det totala skattetrycket (43,2 % av BNP) bland EU:s högsta. Detta beror framför allt på en relativt hög inkomstbeskattning (12,2 % av BNP) och på konsumtionsskatter (14,2 % av BNP). Däremot uppgår intäkterna från kapitalskatter, däribland fastighetsskatter, till 7,1 % av BNP vilket är något under EU-genomsnittet.

Regeringen beslutade att fortsätta med den stegvisa skatteväxlingen, från beskattning av förvärvsinkomster till konsumtionsskatter. Den föreslog en måttlig sänkning av inkomstskatten genom justering av de lägre och medelhöga skatteskikten. Beskattningsunderlaget kommer att öka genom att avdragen för bolåneräntor fasas ut och skatteavdraget för hushållskostnader minskas. Samtidigt planeras höjningar av punktskatter på tobaksprodukter och läskedrycker, vilket kan leda till hälso- och samhällsvinster. Dessutom kommer skatterna på drivmedel att höjas under 2020.

Reformen av fastighetsbeskattningen finns kvar på agendan. Målet är att uppnå en bättre övergripande överensstämmelse mellan skatteunderlaget för fastighetsskatt och fastigheternas marknadsvärde. I regeringsprogrammet påpekas att miljöaspekterna måste beaktas i fastighetsbeskattningen. När det gäller kapitalskatter undersöker regeringen även möjligheterna att från och med 2022 införa en källskatt på 5 % på vinstutdelning till utländska fonder och andra företag som för närvarande är befriade från skatt på utdelning.

Inkomsterna från miljörelaterade skatter ligger fortsatt över EU-genomsnittet. Miljöskatter motsvarade 2,9 % av BNP 2018 (EU-genomsnitt: 2,4 %) och energiskatter 1,9 % av BNP vilket var på samma nivå som EU-genomsnittet. Subventionerna hade visserligen i det närmaste försvunnit till 2016 men skattebefrielserna gällde fortfarande 2016 för fossila bränslen som användes till transporter([12]), mobila maskiner, jordbruk, energiintensiva företag, uppvärmning osv. Dessa skattebefrielser uppgick till 1,6 miljarder euro (eller 0,7 % av BNP) 2016 (OECD, 2020). En allmän skattereform för hållbar utveckling kommer att omfatta energibeskattning, transportbeskattning, främjande av den cirkulära ekonomin och innehålla en studie om utsläppsbaserade konsumtionsskatter. Planen för de offentliga finanserna för 2020–2023 innehåller anslag till målen om koldioxidneutralitet, miljöns välmående och biologisk mångfald, minskade utsläpp, stöd till förnybar energi och kollektivtrafik.

Satsningarna på att förbättra efterlevnaden av skatteregler fortsätter med genomförandet av inkomstregistret och införandet av särskilda system för skattenummer. Inkomstregistret (se även Europeiska kommissionen 2019a) togs i drift 2019 och de första erfarenheterna har visat att vissa ändringar behöver göras för att säkerställa att uppgifterna rapporteras korrekt. Små företag och organisationer i det civila samhället ska få mer stöd. Inkomstregistret kommer att utökas i två separata steg. Från och med 2020 började alla uppgiftsanvändare som omfattas av inkomstregisterlagen använda registeruppgifterna. Från och med 2021 kommer även uppgifter om pensioner och förmåner att rapporteras och utsökningsmyndigheter kommer att börja använda uppgifterna i inkomstregistret. Skatteförvaltningen har infört särskilda system för skattenummer för att förbättra skatteuppbörden och förhindra att en grå ekonomi växer fram. Baserat på de positiva erfarenheterna i byggsektorn([13]) kommer systemet

([12]) Energiskattedirektivet (2003/96/EG) innehåller en obligatorisk skattebefrielse om flyg- och fartygsbränsle.

([13]) Enligt det särskilda systemet för skattenummer kan en byggnadsarbetare inte bli anställd på en byggarbetsplats i Finland utan ett personligt skattenummer. Registrering för finländsk personbeteckning är ett krav för att få ett skattenummer, som är angivet på de personkort som bärs av alla på en byggarbetsplats. Arbetarskyddsmyndigheterna kontrollerar användningen av personkort. Med hjälp av Skatteförvaltningens informationstjänst kan t.ex. arbetsgivare kontrollera om registreringen av en enskild arbetstagares namn och nummer stämmer.

att införas även i varvssektorn. En bedömning av behovet av att införa det i andra sektorer, t.ex. turism- och restaurangbranschen, kommer att genomföras.

Det finanspolitiska ramverket

Finland är den enda medlemsstaten i euroområdet som har utsett en avdelning inom finansministeriet till oberoende organ som ska utarbeta prognoser på det sätt som avses i förordning (EU) nr 473/2013. Finansministeriets ekonomiska avdelning är åtskild från budgetavdelningen och oberoende i sin prognosverksamhet. Detta särskilda arrangemang bör dock övervakas regelbundet för att se till att åtskillnaden mellan dessa båda funktioner och deras oberoende inom en och samma institution bibehålls.

Regeringen använder vissa metoder för ”grön budgetering”. Sedan 2017 innehåller budgetpropositionen ett kapitel om klimatförändringar och hållbar utveckling (se avsnitt 3.5). I det granskas vilka anslag i budgeten som främjar gröna mål. I synnerhet redovisas de anslag som främjar i) användningen av förnybar energi, ii) biologisk mångfald och miljön och naturens välmående, iii) minskning av utsläpp, iv) bioekonomiska lösningar och v) utveckling av Finland till ett koldioxidsnålt samhälle. Kapitlet omfattar även skatter som är betydelsefulla när det gäller målet om ett koldioxidneutralt Finland, t.ex. energiskatt, fordonsskatt, bilskatt, punktskatt på vissa dryckesförpackningar och avfallsskatt. Dessutom innehåller det en kvalitativ bedömning av de offentliga medel som är skadliga för miljön, med utgångspunkt i tidigare studier.

Innan den nya mandatperioden inleddes genomförde regeringen en utgiftsöversyn. Utgiftsöversyner är grundliga genomgångar av offentliga utgifter som syftar till att hitta besparingar och effektivitetsvinster jämfört med de offentliga utgifternas aktuella sammansättning. Den föregående utgiftsöversynen syftade till att ge en utförlig beskrivning av statens utgifter, som skulle beaktas i regeringsförhandlingarna efter valet 2015 samt hade även målet att den nya regeringens ministrar skulle informeras. Valet 2019 ledde till en uppdatering av processen för utgiftsöversyn. Den utgiftsöversyn som genomfördes under första halvåret 2019 omfattade alla statliga utgifter, däribland transfereringar till lokala myndigheter och socialförsäkringsfonder med undantag av driftsutgifter, utgiftsposter under 50 miljoner euro samt momsutgifter.

3.1.2 SKULDHÅLLBARHETSANALYS OCH OFFENTLIGFINANSIELLA RISKER

Inga betydande risker för offentligfinansiella påfrestningar förutses för Finland på kort sikt. Värdet för S0-indikatorn, som är kommissionens indikator för tidig upptäckt av offentligfinansiell påfrestning under ett år, ligger under den kritiska tröskeln för delindexen finanspolitisk och finansiell konkurrenskraft (se bilaga B). Låg spread mellan statsobligationer och kreditswappar pekar på att finansmarknaden har en positiv uppfattning om Finlands betalningsförmåga.

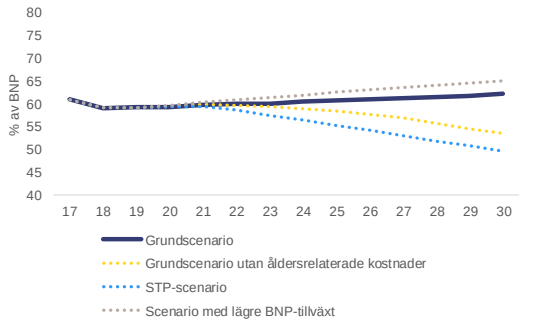
Finland omfattas av risker för de offentliga finansernas hållbarhet på medellång till lång sikt. S1-indikatorn, som mäter offentligfinansiell hållbarhet på medellång sikt, pekar på medelhöga risker, främst beroende på den beräknade ökningen av åldersrelaterade offentliga utgifter. Enligt denna indikator skulle det krävas en ackumulerad gradvis förbättring av det strukturella primärsaldot på 0,5 % av BNP, jämfört med grundscenariot, under fem år för att nå skuldkvoten på 60 % av BNP senast 2034. På lång sikt pekar S2-indikatorn, som mäter offentligfinansiell hållbarhet på lång sikt, på medelhög risk. Vid ett scenario med oförändrad politik beräknas S2-indikatorn([14]) till 3,6 % av BNP. Detta är sämre än det beräknade värdet förra året på grund av det mer ogynnsamma inledande budgetläget som kommer att påverka S2-indikatorn med 1,7 % av BNP av de 3,6 % av GDP (en ökning från 0,7 % av BNP i fjol). Den beräknade effekten av de ökade kostnaderna för den allt äldre befolkningen är fortsatt hög (1,9 % av BNP), och beror på den beräknade ökningen av utgifterna för långvarig vård och omsorg (1,6 % av BNP).

Statsskulden beräknas öka under prognosperioden. Skuldhållbarhetsanalysen pekar på medelhöga risker på medellång sikt. Enligt

([14]) S2-indikatorn för offentligfinansiell hållbarhet på lång sikt visar den direkta finanspolitiska anpassning av primärsaldot (i strukturella termer) som krävs för att stabilisera skuldkvoten i ett oändligt tidsperspektiv.

grundscenariot vid oförändrad politik beräknas skuldkvoten gradvis öka till cirka omkring 62 % av BNP till 2030 eller däromkring. Skulden kommer främst att öka på grund av den allt äldre befolkningen. Om de åldersrelaterade kostnaderna (pensioner, långvarig vård och omsorg samt hälso- och sjukvård) undantas från skuldprognoserna skulle skuldkvoten gradvis minska till omkring 53 % av BNP under samma period (se diagram 3.1.3). Dessutom beräknas skulden öka på grund av negativa primära saldon, vilket delvis kommer att uppvägas av ett positivt bidrag från snöbollseffekten (se bilaga B). Om Finland skulle följa alla offentligfinansiella regler i stabilitets- och tillväxtpakten skulle skuldkvoten minska till omkring 50 % av BNP 2030. Däremot skulle statsskulden uppgå till 65 % av BNP 2030 om den ekonomiska tillväxten var lägre än i grundscenariot.

Diagram 3.1.3: **Skuld i % av BNP**

Källa: Europeiska kommissionen

Social- och hälsovårdsreformen

De ökade utgifterna för långvarig vård och omsorg visar på ett akut behov av att inrikta sig på hållbarheten i hälso- och sjukvården. Utgifterna för enbart hälso- och sjukvård ligger visserligen under EU-genomsnittet räknat i löpande utgifter (5,5 % av BNP jämfört med 6,6 % av BNP i EU), men utgifterna för långvarig vård och omsorg uppgår till 2,2 % av BNP, vilket är de fjärde högsta i EU. Fram till 2070 beräknas utgifterna för hälso- och sjukvård och långvarig vård och omsorg öka med 13 % på grund av den allt äldre befolkningen och med 93 % på grund av andra icke-demografiska faktorer. Finansieringen av hälso- och sjukvården består i huvudsak av offentliga medel, 62 %, jämfört med EU-genomsnittet på 36 % (OECD/Europeiska unionen, 2018). Men det nuvarande systemet är fragmenterat och består av tre kanaler: det kommunala systemet, det nationella sjukförsäkringssystemet och företagshälsovård. Patientavgifterna är högre än EU-genomsnittet och har ökat de senaste tre åren.

Efter bakslaget i mars 2019 finns reformen av hälso- och sjukvården kvar på den politiska dagordningen. Den landskaps- och vårdreform som utarbetades av regeringen under 2015–2019 lades aldrig fram i riksdagen, bland annat på grund av problem med grundlagen. Regeringen planerar att genomföra den reviderade reformen senast våren 2023. Reformens huvudfråga är fortfarande konsolideringen av förvaltningen av både hälso- och sjukvårdstjänster och socialvård på regional nivå. Dessutom behåller man planerna på att omorganisera den offentliga förvaltningen av dessa tjänster på statlig, regional och kommunal nivå. Reformen kommer att lägga större vikt vid lika tillgång till tjänster och kvaliteten på dem. Men man överväger inte längre att öka privata vårdgivares betydelse och ge patienter möjlighet att välja mellan offentliga och privata tjänster, vilket var en del av den tidigare versionen av reformen.

Regeringens reform av hälso- och sjukvårdssystemet ska vara inriktad på primärvården. Omkring 140 miljoner euro kommer att satsas under de kommande tre åren och ytterligare 1 000 läkare ska anställas på social- och hälsocentraler. Särskilt planerar regeringen att i) öka minimibemanningen av personal inom hälso- och sjukvård, ii) förbättra tillgången till grundläggande tjänster (kortare högsta väntetid), iii) ökade resurser till hemvård och närståendevård, iv) utarbeta en nationell strategi för psykisk hälsa, v) fortsätta med programmet som är inriktat på barn- och familjetjänster, och vi) reformera lagen om service och stöd på grund av handikapp. Den andra aspekten av reformen är att hälso- och sjukvårdsfrågor ska flyttas från de 295 kommunerna till nya administrativa enheter (15–18 landskap), om än i långsammare takt än vad som ursprungligen planerats. Förberedelser för den administrativa reformen har inletts med en studie om en särskild lösning för Nyland, huvudstadsregionen.

Förvaltning på regional nivå väntas leda till ökad effektivitet. Reformen syftar till att åtgärda de ekonomiska bristerna i kommunerna där vissa

kommuner har problem att uppfylla sina rättsliga skyldigheter avseende tillhandahållandet av hälso- och sjukvård. Konsolideringen väntas leda till en bättre förvaltning av systemet. Riskdelningen av befolkningen och tillgången till specialister kommer sannolikt att förbättras. Den avgörande faktorn för att öka effektiviteten blir social- och hälsovårdsministeriets förmåga att kontrollera och förvalta de framtida vårdorganisationernas verksamhet. Men hittills har ingen studie påbörjats om möjliga kostnadsbesparingar till följd av reformen.

Det har varit en utmaning i 15 år att nå en överenskommelse om reformen. Regeringens nya stegvisa ansats med stöd av rådgivning kan visa sig vara ett effektivare sätt att få igenom reformen. Men även om det finns budget, tidsfrister och resultat fastställda för utbyggnaden av primärvården i syfte att förbättra tillgängligheten, är regeringens reform med syfte att förbättra hållbarheten i de offentliga finanserna fortfarande under utarbetande.

3.2 FINANSSEKTORN

3.2.1 BANKSEKTORN

Banksektorn är stor, med en svagt minskande lönsamhet de senaste åren. Finlands banksektor är starkt koncentrerad och de tre största aktörerna har över 70 % av marknaden i alla huvudsegment. Sektorn är en av de största i Europa relativt sett, med en balansomslutning motsvarande fyra gånger landets ekonomiska produktion. Bankerna är fortfarande lönsamma men vinstmarginalerna har krympt något de senaste åren och var till största delen oförändrade 2019 (se tabell 3.2.1). En viktig bidragande faktor är de stora investeringarna i moderniseringen av it-infrastrukturen, som medfört att det genomsnittliga K/I-talet ökat till 63 % under första halvåret 2019.

Bankerna är väl kapitaliserade men en fortsatt svag punkt är att banksystemet i Finland förlitar sig på kapitalmarknadsfinansiering. Sektorns kapitalnivåer överstiger minimikraven med bred marginal. Sektorns sammanlagda kärnprimärkapitalrelation minskade till 16,6 % 2019. Minskningen återspeglar Nordeas flytt till Helsingfors (i slutet av 2018) och effekten av en minimiriskvikt på 15 % för bolån, som Finansinspektionen införde i januari 2018. Kapitalrelationerna kommer att sättas ytterligare på prov genom införandet av kapitalkraven enligt Basel III. Kvaliteten på låneportföljen är hög, med en låg andel nödlidande lån. Men med en utlånings-/inlåningskvot som totalt uppgår till 127,2 % är finländska banker mer beroende av marknadsfinansiering än vissa konkurrenter i Europa. Detta är sedan länge en strukturell brist i systemet, även om det för närvarande är relativt lätt att få tillträde till marknaden och priserna är förmånliga. Bankerna åtgärdar delvis denna brist med en stor reserv av likvida tillgångar som är större än det totala likviditetsgapet tillsammans med en stadigt ökande utgivning, och användning av långfristiga räntebärande värdepapper, främst säkerställda obligationer. I långsam takt (med i genomsnitt 5 miljarder euro per år) ersätts värdepapper med en kortare återbetalningsprofil. Detta begränsar visserligen refinansieringsrisken, men ökar också de inbördes kopplingarna mellan kreditinstituten och deras exponering för de nordiska bostadsmarknaderna.

Tillgången till finansiering var fortsatt bättre än i de flesta andra EU-länder. Enligt 2019 års undersökning om företagens tillgång till finansiering, bedöms tillgången till finansiering för små och medelstora företag i Finland vara den minst problematiska av alla undersökta länder (Europeiska centralbanken, 2019). Men under 2017 var investeringarna i såddföretag relativt blygsamma även om de ökade i linje med EU-genomsnittet (Flachenecker m.fl., 2020). Dessutom är kostnaden högre än EU-genomsnittet för att låna små belopp jämfört med stora.

3.2.2 HUSHÅLLENS SKULDSÄTTNING

Stabil inhemsk efterfrågan är fortfarande den största bidragande faktorn till lånetillväxten. De finländska bankernas låneportföljer fortsätter att växa, med 2,4 % för hushållsegmentet och 6,6 % för företagssegmentet (andra kvartalet 2019). Lån till icke-finansiella företag motsvarar för närvarande omkring 40 % av bankernas sammanlagda lån till den privata sektorn. I den

Tabell 3.2.1: **Indikatorer på finansiell sundhet, alla banker i Finland**

	2014	2015	2016	2017	2018	2019Q2
Nödlidande lån	1,6	1,5	1,4	1,2	1,5	1,4
varav utländska företag	1,6	1,7	-	-	1,0	0,8
varav icke-fin./hushållssektor	2,3	2,1	2,0	2,0	2,0	-
varav icke-fin. sektor	3,1	3,0	2,3	2,1	2,8	2,7
varav hushållssektor	1,7	1,6	1,8	1,9	1,3	1,4
Reserveringsgrad	30,4	31,5	29,4	27,8	26,5	25,4
Avkastning på eget kapital(1)	9,1	8,3	8,7	8,8	8,1	7,2
Avkastning på totalt kapital(1)	0,4	0,5	0,5	0,6	0,5	0,4
Total kapitalrelation	17,5	23,8	24,6	23,4	20,9	20,6
Kärnprimärkapitalrelation	16,1	21,4	22,2	21,0	17,2	16,6
Primärkapitalrelation	16,6	22,4	23,1	21,5	18,6	18,4
Relationen utlåning/inlåning	103,6	102,4	94,3	94,8	133,2	127,2

(1) Uppgifter på årsbasis
Källa: ECB:s konsoliderade bankuppgifter (CBD)

rådande miljön med låga räntor har de flesta företag och privatkunder råd att ta banklån för alla slags ändamål. Men det är ändå oroande att hushållen också tar lån från snabblåneföretag som inte omfattas av tillsyn och som bedriver en aggressiv marknadsföring av sina tjänster. Hushållens skulder i förhållande till disponibel inkomst är fortsatt hög, nära 140 %, vilket är ungefär samma nivå som 2018. På senare år har större delen av lånen, vilket inbegriper nyutlåning, tagits till rörlig ränta, vilket innebär att låntagarna är sårbara för potentiella snabba förändringar i penningpolitiken.

Den rättsliga ram som krävs för att genomföra kreditregistret håller på att införas. Ett omfattande kreditregister skulle ge en mer fullständig bild av hushållens totala skuldsättning. Efter 2018 års rapport som beställts av justitieministeriet, med ett förslag om att inrätta ett centraliserat kreditregister, påbörjades under 2019 förberedande arbete och analysarbete. Lagstiftningsarbetet inleddes i början av 2020. Planen är att registret ska vara inrättat till slutet av regeringens mandatperiod. Det kommer att användas tillsammans med inkomstregistret, som redan är i drift. En viktig faktor i kreditregistret är dataskydd. I förstudien uppskattas den totala kostnaden för kreditregisterprojektet till 20 miljoner euro. Registret väntas så småningom bli ett heltäckande system som omfattar alla krediter som beviljats enskilda personer, men detta kommer att genomföras stegvis. I det första steget kommer åtminstone konsumentkrediter att ingå.

3.2.3 BEKÄMPNING AV PENNINGTVÄTT

I juni 2018 antog Finland en handlingsplan för förebyggande av grå ekonomi och ekonomisk brottslighet. Risken för penningtvätt i Finland härrör främst från den grå ekonomin. På senare år har det förekommit storskaliga, påstådda fall av penningtvätt i de nordiska medlemsstaterna, som har undersökts i *Rapport från kommissionen till Europaparlamentet om bedömningen av nyligen uppdagade fall av misstänkt penningtvätt i kreditinstitut i EU* (Europeiska kommissionen, 2019b).

Finansinspektionen i Finland har gjort framsteg i fråga om ökad tillsynskapacitet, men mer behöver göras. Finland håller för närvarande på med en förstudie om en ny nationell riskbedömning, som ska vara slutförd 2020. I den ömsesidiga utvärderingsrapport som lades fram av arbetsgruppen för finansiella åtgärder i april 2019 bedömdes Finlands system för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism och slutsatsen var att den finansiella tillsynen behöver skärpas. I synnerhet kom man fram till att följande åtgärder behövs: i) utarbetande av ett riskklassificeringsverktyg, ii) bättre förståelse och korrekt tillämpning av den riskbaserade metoden. iii) revidering av inspektionsförfaranden, och iv) fastställande av avskräckande påföljder kan öka tillsynsmyndighetens möjlighet att på lämpligt sätt åtgärda risker för penningtvätt och finansiering av terrorism. Efter utvärderingen omfattas Finland av förstärkt övervakning och måste regelbundet rapportera om framsteg. Finland har åtagit sig att snabbt förbättra kapaciteten och viktiga behöriga myndigheter har nyligen fått ökade ekonomiska resurser och personalresurser. Men Finansinspektionen behöver ytterligare sådana resurser. I flera fall har den finansiella tillsynsmyndigheten undersökt misstänkta fall av penningtvätt i banksektorn. I december 2019 utfärdades de första sanktionerna mot en bank och ett investmentbolag för åsidosättande av skyldigheter avseende penningtvätt och finansiering av terrorism.

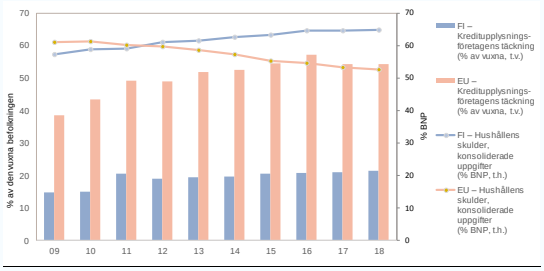
Finansunderrättelseenhetens arbetsbelastning har ökat påtagligt det senaste året. Antalet rapporter om misstänkta transaktioner som finansunderrättelseenheten mottog ökade med 64,2 % 2019. Som reaktion ökade finansunderrättelseenheten antalet anställda. Inom många områden, t.ex. rådgivning till ansvariga enheter, finns ett nära samarbete mellan tillsynsmyndigheten (Finansinspektionen) och finansunderrättelseenheten. Men samråd om lämplighetsprövningar saknas och kontakten mellan Finansinspektionen och finansunderrättelseenheten är i övrigt begränsad, eftersom finansunderrättelseenheten bara kan dela vissa uppgifter med Finansinspektionen och Finansinspektionen endast delar allmänna uppgifter.

Faktaruta 3.2.1: **Ett kreditregister i Finland**

Ett kreditinformationssystem samlar in, bearbetar och distribuerar information för hantering av kreditrelaterade beslut och för finansiell tillsyn. De huvudsakliga deltagarna i kreditrapporteringen är de registrerade, uppgiftslämnarna, tjänsteleverantörerna och användarna. Det finns två huvudsakliga typer av tjänsteleverantörer. *Kreditregister* (vanligen statligt ägda) har som främsta mål att stödja tillsyn över finanssektorn och övervaka systemrisker. *Kreditupplysningsföretag* (oftast privatägda) siktar främst på att förbättra uppgifternas kvalitet och tillgänglighet så att kreditgivare kan fatta bättre underbyggda beslut. När det gäller rapporterade uppgifter kan kreditinformationssystem hantera negativa och positiva uppgifter. *Negativa uppgifter* är vanligen begränsade till rapportering av ouppfyllda finansiella skyldigheter, t.ex. försenade betalningar, fallissemang och konkurser, och registreras bara när det föreligger en negativ händelse. *Positiva uppgifter* kompletterar de negativa uppgifter som samlats in. De kan bland annat innehålla uppgifter om tillgångar och skulder, skuldkvot, lånetyper, utlåningsinstitut, garantier, förfallostruktur eller återbetalningsmönster.

I Finland tillhandahålls kredituppgifter av kreditupplysningsföretag som främst samlar in negativa uppgifter, med påtagligt liten täckning jämfört med EU. Täckningen har varit oförändrad på senare år samtidigt som tendensen i EU generellt har varit att öka kredituppgifternas omfattning. Dessutom har många EU-länder inrättat offentliga kreditregister och det stora flertalet av EU:s system för kredituppgifter innehåller också positiva uppgifter. Samtidigt har sedan 2012 hushållens skuldsättning i Finland ökat och överstiger EU-genomsnittet medan den har minskat i EU (se diagram 1). Mot denna bakgrund efterlyser 2019 års landsspecifika rekommendation (COM(2019) 526) inrättande av ett kreditregister i Finland i syfte att skärpa övervakningen av hushållens skuldsättning (se avsnitt 3.2.2 för den senaste utvecklingen).

Diagram 3.1.3a: **Hushållens skuldsättning och kreditupplysningsföretagens täckning**

Källor: Eurostat (2019a), Världsbanken (2019)
Anmärkning: Täckning avser antalet personer och företag som förtecknas av ett kreditupplysningsföretag, med aktuella uppgifter om återbetalningshistorik, obetalda skulder eller utestående lån. Siffran är uttryckt som procentuell andel av den vuxna befolkningen.

Välutvecklade kreditinformationssystem med bred täckning har flera fördelar. Den första fördelen är att informationsutbyte har en positiv effekt på informationsasymmetrier och återbetalningsbeteende. Den andra är att kreditinformationssystemen är viktiga för reglering och tillsyn i finanssektorn samt även för bedömningen av mikro- och makrorisker. Den tredje, som är särskilt relevant för Finland, är kopplingen till skuldsättning. Kreditinformationsutbyte kan fungera som en mekanism för att öka låntagarnas disciplin och minska incitamenten att låna mer än man har råd med. Det visar låntagarnas skulder till alla långivare och kan i slutändan minska den totala skuldsättningen, eftersom högt skuldsatta parter beviljas mindre kredit. Överenskommelser om informationsutbyte är också viktiga faktorer för hushållens skuldsättning och för tillhörande insolvens och fallissemang (van Roy m.fl., 2017, Bennardo m.fl., 2015, Jappelli m.fl., 2005, 2013, Padilla m.fl., 1997, 2000, Girault m.fl., 2010, Brown m.fl., 2007).

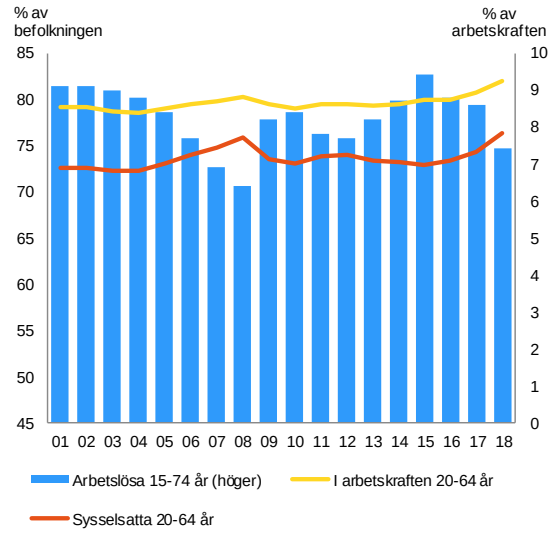
Fördelarna med att samla in positiva uppgifter är också kända. I system utan positiva uppgifter kan det finnas informationsluckor och begränsad överblick över den totala skuldnivån. Det skulle t.ex. saknas uppgifter om gäldenärer som regelbundet uppfyller sina finansiella skyldigheter, utan några negativa händelser. Positiva uppgifter är mer omfattande. Användningen av dem förbättrar långivarnas möjligheter att skilja låntagare med låg risk från dem med hög risk, och leder därmed till en effektivare kreditgivning. Studier visar på en koppling mellan positiva uppgifter och bättre lånebeslut, rättvist fördelade krediter till låga priser, minskad andel fallissemang och minskade kreditförluster (Doblas-Madrid m.fl., 2013, International Finance Corporation, 2012; Turner, 2010). Slutligen bör framhållas att även om kreditinformation som innehåller positiva uppgifter kan vara användbar bör rättsliga ramar om integritet och uppgiftsskydd beaktas.

3.3 ARBETSMARKNAD, UTBILDNING OCH SOCIALPOLITIK

3.3.1 ARBETSMARKNADEN

Efter fyra års ekonomisk tillväxt är sysselsättningsgraden högre än någonsin men en nedgång förväntas. Under 2018 ökade sysselsättningsgraden (20–64 år) med 2,1 procentenheter och nådde 76,3 % (se diagram 3.3.1). Samtidigt minskade arbetslösheten till 7,4 % under 2018, vilket är en kraftig nedgång jämfört med 8,6 % under 2017. Den lägre arbetslösheten ledde också till att långtidsarbetslösheten minskade med 0,5 procentenheter till 1,6 % 2018, vilket är långt under EU-genomsnittet. Sysselsättningsgraden förväntas ha ökat under 2019 och tros fortsätta öka under 2020, även om det blir i långsammare takt. Inom vissa grupper, t.ex. personer med invandrarbakgrund, är sysselsättningsgraden fortfarande låg (se avsnittet om socialpolitik nedan).

Diagram 3.3.1: **Arbetskraftsdeltagande, sysselsättningsgrad och arbetslöshet**

Källa: Eurostat

Bristen på arbetskraft ökar, särskilt inom IKT-sektorn. Enligt arbetsförmedlingen ökade antalet vakanser med 4 % under de två första kvartalen 2019 och nådde 114 000 under 2019. Av dessa rapporterades ungefär 50 % som svårtillsatta. Det är framför allt andelen företag som rapporterar svårtillsatta **(**[15]**)** vakanser för arbeten som kräver specialistkompetens inom IKT som ligger över EU-genomsnittet (se även avsnittet om kompetens nedan).

Lönerna förväntas ha stigit ytterligare under 2019 på grund av den ansträngda arbetsmarknaden och högre avtalsmässiga löneökningar. De nominella lönerna förväntas ha stigit med 3,1 % under 2019, vilket är över den förväntade inflationstakten (se avsnitt 1). De flesta kollektivavtal löper ut 2020. Löneförhandlingarna i de offentliga och privata sektorerna under 2020 och framåt inleddes på hösten 2019 och förväntas avslutas under våren 2020. Hittills är det svårt att förutsäga i vilken i vilken utsträckning resultatet kommer att återspegla produktivitetsutveckling, konkurrenskraft och skäliga löner. Utifrån den första förhandlingsrundan förväntas lönerna öka med cirka 3 % under de kommande två åren([16]). Den främsta tvistefrågan kommer troligen att handla om arbetstidsförlängningen (med upp till 24 timmar per år) som beslutades i konkurrenskraftsavtalet 2016. Inom teknikindustrin slopades arbetstidsförlängningen i utbyte mot möjligheten att lokalt kunna avtala om extra arbetstimmar.

Löneskillnaderna mellan kvinnor och män ligger kvar på 16,7 %, strax över EU-genomsnittet. Dessa löneskillnader beror främst på könssegregeringen på arbetsmarknaden och på långa föräldraledigheter som till största delen tas ut av mödrarna. Det är fler kvinnor än män som har tidsbegränsade anställningar, och där har Finland den näst största skillnaden i EU. Regeringen föreslår att man ska komma till rätta med obefogade löneskillnader och lönediskriminering genom att öka insynen i lönesättningen med hjälp av lagstiftning (Statsrådets kansli 2019). Riktade sysselsättnings- och utbildningsinsatser mot könssegregeringen kan öka tillgången på arbetskraft inom sektorer där det råder brist.

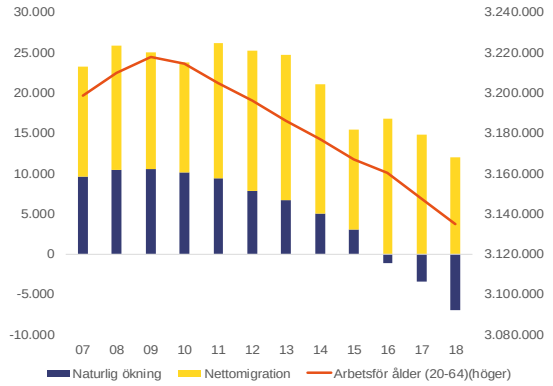
Demografiska trender sätter press på arbetsmarknaden. Befolkningen i arbetsför ålder har på grund av åldrandet minskat sedan 2016 (se diagram 3.3.2). Hittills har effekterna på den totala befolkningstillväxten mer än väl uppvägts av den positiva nettomigrationen. Det sjunkande

([15]) Rapporterat av arbetsgivare som rekryterade eller försökte rekrytera och som hade svårt att tillsätta dessa vakanser

([16]) Grundat på avtalet mellan Teknologiindustrin Finland och industrifacket som kommer att höja lönerna med 3,3 % (1,3 % 2020 och 1,4 % 2021. Ytterligare 0,6 % ska beslutas lokalt.)

fertilitetstalet utgör dock ett hot mot den långsiktiga tillgången på arbetskraft. Fertilitetstalet har sjunkit dramatiskt under de senaste tio åren och ligger nu bland de lägsta i EU (Finlands officiella statistik 2019). Mot slutet av 2060 beräknas andelen personer i arbetsför ålder ha minskat med 5 procentenheter. Orsakerna till denna plötsliga nedgång är oklara, men kan eventuellt förklaras med i) svårigheter att förena familjeliv och arbete, ii) oro för framtiden, iii) senare barnafödande, iv) ökad barnlöshet och v) politiska åtgärder som avskräcker folk från att skaffa barn, till exempel att det allmänna barnbidraget inte indexeras eller att det tidigare fanns begränsningar av rätten till barnomsorg, vilka togs bort under 2020.

Diagram 3.3.2: **Befolkningsförändring 2007–2018**

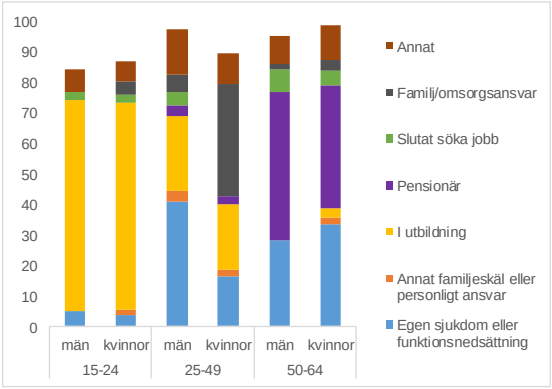

Källa: Europeiska kommissionens beräkningar baserade på uppgifter från statistikcentralen i Finland (uppgifterna för 2019 gäller fram till augusti)

Arbetskraftsdeltagandet har ökat kraftigt på senare år men det finns fortfarande strukturella flaskhalsar på arbetsmarknaden. Det totala arbetskraftsdeltagandet uppgick till 82 % 2018, en ökning från 80,7 % ett år tidigare. Detta är över EU-genomsnittet (78,4 %). Arbetskraftsdeltagandet för män i åldern 25–54 ligger dock under EU-genomsnittet. Enligt arbetskraftsundersökningen i september 2019 ökade arbetslösheten bland män med 0,4 % jämfört med september 2018, medan arbetslösheten bland kvinnor minskade med 1,3 %. Arbetskraftsdeltagandet för kvinnor i barnafödande ålder (20–39 år) i Finland är högre än EU-genomsnittet men ändå 4 procentenheter lägre än i de nordiska EU-grannländerna. Arbetskraftsdeltagandet för äldre grupper (55–64 år) är 8 procentenheter över EU-genomsnittet men är fortfarande lägre än i övriga nordiska länder. Regeringen har satt upp ambitiösa sysselsättningsmål och den viktigaste faktorn för att nå dem är att få bort de strukturella flaskhalsarna på arbetsmarknaden (se ruta 3.3.2). Det skulle bidra till att uppnå FN:s mål för hållbar utveckling nr 8 om full sysselsättning och ekonomisk tillväxt.

Orsakerna till att personer hamnar utanför arbetskraften verkar ha ett visst samband med kön och ålder, förutom låg utbildningsnivå. Familje- och omsorgsansvar verkar påverka kvinnor i oproportionerligt hög grad. De främsta orsakerna till att män står utanför arbetskraften är sjukdom eller funktionsnedsättning (se diagram 3.3.3). Pension är den främsta orsaken till att äldre grupper (55–64 år) står utanför arbetskraften. Sysselsättningsgraden för lågutbildade vuxna ligger fortfarande under EU-genomsnittet. Andelen lågutbildade vuxna är dock relativt liten i Finland([17]). Det krävs en rad olika åtgärder beroende på målgrupp för att hantera problemet med dem som står utanför arbetskraften.

Diagram 3.3.3: **Orsaker till att hamna utanför arbetskraften som andel av befolkningen utanför arbetskraften efter kön och ålder. 2018**

Källa: Eurostat

Incitament för att arbeta

Bidrags- och arbetslöshetsfällor finns fortfarande kvar men vissa åtgärder har under de senaste åren vidtagits för att motverka dem. Vissa förmåner och kombinationer av dem utgör arbetslöshets- eller bidragsfällor (Europeiska kommissionen, 2016a, 2017, 2018b och 2019b).

([17]) Det är endast 10,8 % av den vuxna befolkningen som inte har gymnasieutbildning eller högre utbildning, jämfört med ett EU-genomsnitt på 21,9 %.

En reform av det sociala trygghetssystemet har inletts och är inriktad på den övergripande utmaningen med bidrags- och arbetslöshetsfällor (se ruta 3.3.2). För att motverka byråkratiska fällor (Europeiska kommissionen 2019b) införde Finland 2019 ett inkomstregister i realtid. Det innehåller realtidsinformation om löner och förmåner (förmåner från och med den 1 januari 2020). Med hjälp av detta register kan handläggningstiderna för arbetslöshetsersättning och andra förmåner kortas, vilket kan ge större säkerhet vad gäller inkomstnivå vid deltids- eller korttidsarbete. Dessutom kan det ge möjligheter att kombinera arbetsrelaterade inkomster och förmåner på ett mer ändamålsenligt sätt i framtiden.

Incitament för anhörigvårdare skulle kunna förbättra deras utsikter till sysselsättning på lång sikt. Långa perioder av omsorgsansvar försämrar anhörigvårdarnas ställning på arbetsmarknaden, och detta drabbar ofta kvinnor. Kvinnor med invandrarbakgrund är oproportionerligt underrepresenterade på arbetsmarknaden. Skillnaden i arbetskraftsdeltagande mellan kvinnor födda utanför EU och inom EU var mycket stor 2018 (utanför EU 18,2 procentenheter, inom EU 9,5 procentenheter). Regeringen har antagit lagstiftning om att återinföra full rätt till barnomsorg för barn i familjer där föräldrarna är arbetslösa eller står utanför arbetskraften.

Regeringen planerar att reformera föräldraledigheten. Det främsta syftet är att ge båda föräldrarna ett lika stort antal icke-överförbara familjerelaterade dagar. Den föreslagna reformen skulle ha positiv effekt på balansen mellan arbete och privatliv och även på jämställdheten. Regeringen undersöker möjligheten att rationalisera systemet för vård i hemmet genom att exempelvis göra det möjligt betala ut ersättning direkt till far- och morföräldrar. Detta skulle kunna skapa fler möjligheter för vissa föräldrar att gå tillbaka till arbete eller utbildning. En mer djupgående reform av ledighet för vård i hemmet, i kombination med investeringar i tillgången till och kvaliteten på förskoleverksamhet och barnomsorg, skulle kunna ge hållbara resultat när det gäller att integrera kvinnor på arbetsmarknaden, särskilt kvinnor från ovan nämnda grupper.

Pensionsreformen har minskat antalet nya ålderspensionärer. Med 2017 års pensionsreform höjs den tidigaste åldern för ålderspension per åldersgrupp och ska ha nått 65 år 2027. Reformen har påverkat hur många personer som går från sysselsättning till pension. Pensionsskyddscentralen uppskattar att antalet ålderspensionärer minskade med 8 % mellan 2017 och 2018, främst på grund av reformen. Detta kan delvis förklara den positiva sysselsättningstrenden för personer över 55 år och förväntas fortsätta på grund av den höjda pensionsåldern.

Den utökade arbetslöshetsersättningen för äldre arbetstagare bidrar delvis till arbetslösheten i de äldsta åldersgrupperna. Möjligheten för arbetslösa personer över 61 år att få utökad ersättning minskar incitamentet för dem att gå tillbaka till arbete före pensionen. Dessutom kan det ofrivilligt uppmuntra arbetsgivarna att säga upp de arbetstagare som är berättigade till utökad ersättning. Arbetsmarknadens parter föreslog regeringen att höja åldern för att få utökad ersättning från 61 till 62 år för dem som är födda efter 1961. Ändringen trädde i kraft i början av 2020. Enligt en uppskattning skulle denna höjning minska antalet arbetslösa med 7 400 personer fram till slutet av 2025 (Reipas 2019). I den nuvarande situationen skulle en fullständig utfasning av ett sådant system, i kombination med förbättrade incitament för äldre arbetstagare att fortsätta jobba, bidra till att minska bristen på arbetskraft.

Aktiveringsåtgärder

Hållbar aktivering av målgrupperna är en utmaning. Finland lägger mer pengar än EU-genomsnittet på aktiva arbetsmarknadsåtgärder men mindre än sina nordiska grannländer. Finland lägger en tredjedel av sin totala budget på arbetsmarknadspolitiska åtgärder, medan Sverige lägger cirka hälften (Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling, OECD, 2016). Arbetsförmedlingen har drabbats av personalminskningar under de senaste tio åren, delvis på grund av satsningar på att digitalisera tjänsterna. Införandet av ny teknik i tjänsterna kan också få den negativa konsekvensen att arbetsförmedlingen förlorar sin ställning på arbetsmarknaden som den främsta aktören när det gäller att hjälpa arbetslösa att hitta jobb. Det kunde vara fördelaktigt att fokusera mer på att aktivera arbetslösa män i sin bästa arbetsföra ålder,

personer med nedsatt arbetsförmåga och migranter, med tanke på deras låga sysselsättningsgrad.

Det råder brist på samordning när det gäller att tillhandahålla integrerade tjänster för personer som är ”svårplacerade”. På senare år har yrkesövergripande tjänster lanserats för olika målgrupper (Europeiska kommissionen 2017 och 2018b). Tjänsterna för långtidsarbetslösa och personer med partiell arbetsförmåga skulle gynnas av ett närmare samarbete mellan och engagemang från de främsta aktörerna, särskilt mellan lokala arbetsförmedlingar och kommuner. Problemet verkar bero på brist på personalresurser och även på inkompatibla datasystem som förhindrar att tjänsterna integreras på ett effektivt sätt.

Problemen ska hanteras med hjälp av experiment på kommunal nivå. De kommuner som deltar i experimentet valdes ut under 2019. En lag i syfte att överföra arbetsförmedlingstjänsterna från de statliga arbetsförmedlingarna till kommuner håller på att förberedas. Det nya programmet främjar en decentralisering av arbetsförmedlingar och företagartjänster till kommunal nivå. Försöken ska fortsätta fram till 2022 och resultaten kommer att bidra till utformningen av framtida tjänstestrukturer.

Regeringen har upphävt ”aktiveringsmodellen” som var ett villkorat arbetslöshetsersättningssystem som infördes 2018 (Europeiska kommissionen, 2018 och 2019). Baserat på regeringens förslag har den automatiska sänkningen av arbetslöshetsersättningen nu avskaffats, men andra delar av systemet finns kvar. Enligt en utvärdering av aktiveringsmodellens ändamålsenlighet (Kyyrä m.fl., 2019) var det, på grund av den snabba ekonomiska tillväxten och ett ökat behov av arbetskraft, svårt att visa att modellen gav några direkta effekter på sysselsättningen. Samtidigt visade utvärderingen att modellen var framgångsrik när det gällde att uppmuntra arbetslösa att använda arbetsförmedlingen, och att den ökade deltagandet i aktiva arbetsmarknadsåtgärder. Det är viktigt att arbetsförmedlingarnas ställning stärks så att de snabbt kan ingripa för att minska risken för långtidsarbetslöshet och för att hamna utanför arbetskraften. Efter revideringen av aktiveringsmodellen kan man undersöka möjligheterna att utforma andra mekanismer som ökar incitamenten för att söka arbete eller delta i utbildning.

Lönesubventioner är en viktig åtgärd från regeringen för att öka sysselsättningen. I 2020 års budget ökade regeringen den tillgängliga finansieringen av lönesubventioner med 17 miljoner euro. Dessutom planerar man åtgärder för att göra det enklare för arbetsgivarna att använda lönesubventioner. De här förändringarna skulle kunna ge mer riktade subventioner till den privata sektorn och öka deras ändamålsenlighet vad gäller hållbara sysselsättningsresultat (Asplund m.fl., 2018). Om lönesubventioner används som ett generellt stöd kan det dock få negativa effekter eftersom många arbetslösa skulle ha kunnat få jobb även utan subventionen. Mer konkreta förslag väntas under 2020.

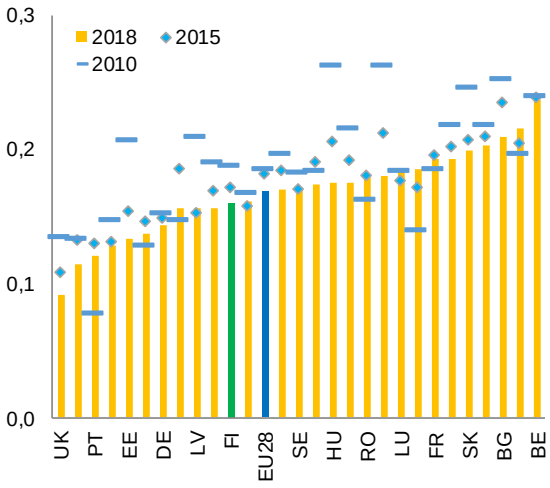
Åtgärder planeras för att öka sysselsättningen bland personer med partiell arbetsförmåga. Den förra regeringen inledde ett ”program för arbetsförmåga” inriktat på personer med partiell arbetsförmåga (se Europeiska kommissionen, 2019b). Reformens syfte är att integrera personer med partiell eller nedsatt arbetsförmåga och att tydliggöra alla relevanta tjänsters ansvar för dem. Dessutom har lagstiftningsarbetet för en reform av invaliditetspensionen inletts. Den ska skapa incitament för personer med partiell arbetsförmåga att komma tillbaka till arbetsmarknaden. Syftet med reformen är att öka mottagarens nettoinkomst i takt med att arbetet återupptas. För att detta ska uppnås ska det bli tillåtet att ha en inkomst som uppgår till 50 % av pensionen. För inkomster som överstiger detta belopp sänks pensionen med 50 % av varje intjänad euro (Knuuti m.fl., 2019).

Politiska åtgärder som underlättar tillgången till finansiering för sociala företag övervägs. Sociala företag i Finland spelar en viktig roll när det gäller att aktivt inkludera marginaliserade grupper. Många av dessa organisationer har dock svårt att hitta finansiellt stöd. Dessutom är de flesta finansiella instrument utformade antingen för konventionella företag eller för föreningar som drivs utan vinstsyfte, och de tillgodoser därför inte sociala företag. Den finländska regeringens program 2019 syftar till att förbättra verksamhetsmiljön för sociala företag, vilket skulle kunna förbättra deras potential ytterligare.

Kompetens och arbetets framtid

Kompetensglappet på makroekonomisk nivå ligger under EU-genomsnittet. Skillnaderna i arbetsmarknadsdeltagande för de olika kompetensgrupperna (låg, medelhög respektive hög utbildning) ligger under EU-genomsnittet och har minskat sedan 2010 (se diagram 3.3.4). Det vertikala kompetensglappet, dvs. när personerna är överkvalificerade, var i stort sett oförändrat i Finland mellan 2008 och 2018, med en andel under 20 %. På senare år har det i Finland skett en ökning av högkvalificerade arbeten jämfört med medelkvalificerade, och en nedgång för rutinarbeten. Detta tyder på att den vuxna arbetskraften på kort sikt måste omskolas och höja sin kompetens så att den bättre matchar efterfrågan på arbetsmarknaden. Reformen av yrkesutbildningen och av finansieringssystemet för den högre utbildningen ger ytterligare incitament att erbjuda mer kompetenshöjning och omskolning för vuxna (se avsnittet om utbildning nedan).

Diagram 3.3.4: **Relativ spridning av sysselsättningsgraden efter utbildningsnivå (2010, 2015, 2018)**

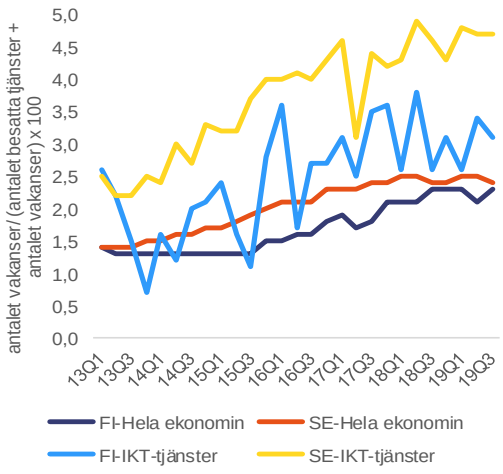

(1) Årligt genomsnitt baserat på genomsnittet för fyra kvartal
Källa: Europeiska kommissionens beräkningar baserade på Eurostat

Risken är liten att arbeten i Finland försvinner på grund av automatisering. Automatiseringen utgör en utmaning för ungefär 5–8 % av jobben beroende på region (Gonzalez m.fl., 2019). Det är de lägsta siffrorna i EU. Arbetsprofilerna förändras på grund av digitalisering, robotteknik och artificiell intelligens. Arbetsmarknaden kommer att ha större efterfrågan på icke-kognitiva och digitala färdigheter. Finland uppvisar bra resultat vad gäller digitala färdigheter (faktaruta 3.3.3; Gonzalez m.fl., 2019). Ungefär 50 % av befolkningen har mer än grundläggande digitala färdigheter (se även avsnitt 3.4.2).

Trots den goda tillgången på digital kompetens riskerar arbetskraftsbrist att bli ett hinder för utvecklingen av informations- och kommunikationssektorn (IKT). (Se diagram 3.3.5). Finland har bäst tillgång i världen till forskare och ingenjörer (Världsekonomiskt forum 2016), men ändå ligger andelen företag som rapporterar svårtillsatta vakanser för jobb som kräver specialkompetens inom IKT över EU-genomsnittet (6,9 % jämfört med 4,6 %) (Europeiska kommissionen, 2019d). Kraftig brist rådde på många kunskapsområden som datorer, elektronik och matematik. Andelen examinerade med IKT-utbildning ligger långt över EU-genomsnittet men det råder fortfarande brist. Dessutom begränsas möjligheterna för utländska studenter att stanna i Finland efter examen av kostsamma upphållstillståndsprocesser. Finska företag ställs också inför administrativa problem när de anställer utländska experter. En uppmjukning av den relativt stränga migrationspolitiken övervägs, särskilt vad gäller att förlänga arbetstillstånden efter examen till två år.

Diagram 3.3.5: **Vakanser i hela ekonomin och i informations- och kommunikationssektorn i Sverige och Finland**

(1) Säsongsrensade uppgifter, ej kalenderkorrigerade
Källa: Europeiska kommissionen.

Finland har ett effektivt system för kompetensprognos och kan hantera framtida utmaningar. Kompetensprognoser är kopplade till politiskt beslutsfattande och anpassas efter arbetsmarknadens behov (Europeiska centrumet för utveckling av yrkesutbildning, 2017). Finland lanserade 2017 sitt kompetensprognosforum. Det organiserade sin verksamhet kring två huvudpelare: en som ger kompetensprognoser utifrån den ekonomiska utvecklingen fram till 2025 och en som är inriktad på att förutse utbildningsbehoven. Dessutom pågår många regionala prognos- och framtidsprojekt. Den regionala prognosverksamheten har utvecklats snabbt på senare år och engagerar lokala myndigheter och utbildningsinrättningar. Kompetensprognoser bidrar till den offentliga utbildningspolitiken, från yrkesutbildning till högre utbildning.

Omskolning och kompetenshöjning är viktiga för att bibehålla arbetskraftens anställbarhet och säkerställa tillgången till rätt kompentens i framtiden. Deltagandet i vuxenutbildning är redan högt i Finland. I en undersökning under 2018 rapporterade 28,5 % av vuxna i åldern 25–64 år att de deltagit i någon utbildning under de föregående fyra veckorna (EU-genomsnitt 11,1 %). Trots det höga deltagandet i vuxenutbildning kommer regeringen att lägga fram en reform av det kontinuerliga lärandet med början under 2020. Tidsbrist har varit en av orsakerna till att arbetstagare inte deltar i utbildning (Europeiska kommissionen, 2019b). Reformens syfte är att öka möjligheterna för personer i arbetsför ålder att delta i kontinuerligt lärande, att kombinera arbete och studier på ett flexibelt sätt och att stödja lärande på arbetsplatsen. Det kommer också att göras förbättringar av prognoserna för individuella kompetensbehov och vägledning för vuxenstuderande (Utbildningsdepartementet 2019a). Under 2020 ska 7,5 miljoner euro i extra finansiering avsättas för utbildning av vuxna med låga grundläggande färdigheter.

3.3.2 SOCIALPOLITIK SAMT HÄLSO- OCH SJUKVÅRD

Risken för att drabbas av fattigdom eller social utestängning har ökat något men ligger fortfarande långt under EU-genomsnittet. Den materiella och sociala fattigdomen([18]) är låg i Finland jämfört med EU-genomsnittet. Finland hör också till de länder i EU som har lägst andel som löper risk för fattigdom eller social utestängning och barnfattigdom. Medan det skett en allmän minskning i andra medlemsländer har den materiella och sociala fattigdomen stabiliserats i Finland och andelen som riskerar fattigdom eller social utestängning har ökat något under 2018. Hög risk för fattigdom och social utestängning är fortfarande ett problem i speciellt utsatta grupper, som egenföretagare, barn till lågutbildade föräldrar och personer med invandrarbakgrund.

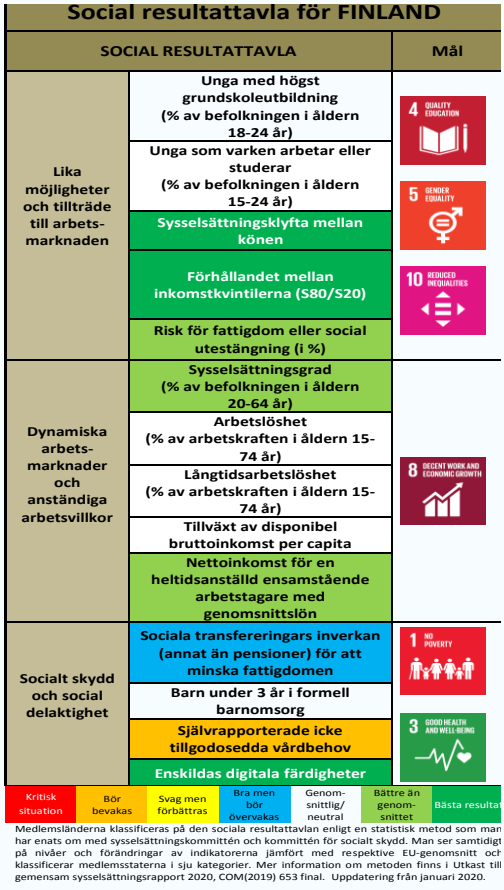
Sociala transfereringar spelar en viktig roll när det gäller att minska fattigdom, särskilt arbetslöshetsersättning, sjukförmåner och förmåner vid funktionsnedsättning([19]). Inkomstskillnaderna är fortfarande bland de lägsta i EU (se avsnitt 1). De relativa utgifterna för socialt skydd är bland de högsta i EU och har ökat på senare år. Under 2018 minskades fattigdomsrisken med 53,7 % med hjälp av sociala transfereringar, jämfört med ett EU-genomsnitt på 33,2 %. I genomsnitt har arbetslöshetsersättningarna störst effekt på fattigdomsrisken, följt av familjeförmåner, sjukförmåner och förmåner vid funktionsnedsättning samt bostadsbidrag.

Den senaste tidens höjning av de sociala förmånerna kan motverka en sakta tilltagande fattigdom. Som en del i ekonomin för välfärd och i linje med FN:s mål för hållbar utveckling nr 1 (Ingen fattigdom) och nr 10 (minskad ojämlikhet) har regeringen aviserat åtgärder för att minska inkomstskillnaderna. En rad olika sociala

([18]) Materiell och social fattigdom är resultatet av en översyn av indikatorn för materiell fattigdom. Den tar hänsyn till ett bredare fattigdomsbegrepp eftersom den också omfattar aspekter som rör sociala aktiviteter, medan den tidigare indikatorn endast mätte materiell fattigdom. Den bygger på 13 punkter (av vilka några är gemensamma med indikatorn för materiell fattigdom). Andelen i materiell och social fattigdom är andelen personer av den totala befolkningen som (ofrivilligt) saknar minst fem av 13 punkter (jämfört med tre eller fler av nio för materiell fattigdom).

([19]) Effekten av varje typ av transferering är den procentuella minskningen av fattigdomsrisken/fattigdomsklyftan som varje typ av transferering ger i ett visst land under ett visst år. Mer exakt mäts det som den procentuella skillnaden mellan en kontrafaktisk fattigdomsrisk/fattigdomsklyfta, beräknad på grundval av hushållens disponibla inkomst inklusive alla transfereringar utom den typ som analyseras, och fattigdomsrisken/fattigdomsklyftan med hänsyn till alla transfereringar.

trygghetsförmåner höjdes i början av 2020. Hur stor höjningen var varierade beroende på förmån. De här förmånerna omfattar lägsta rehabiliteringsbidrag, sjuk- och föräldraersättning, grundläggande arbetslöshetsersättning och arbetsmarknadsstöd. Dessutom ska de lägsta pensionerna höjas. De här reformerna ska minska stödmottagarnas beroende av socialt bistånd (bidrag som en sista utväg).

Faktaruta 3.3.1: Övervakning av resultaten mot bakgrund av den europeiska pelaren för sociala rättigheter

Den europeiska pelaren för sociala rättigheter är en kompass för en förnyad konvergens uppåt mot bättre arbets- och levnadsvillkor i EU. I pelaren fastställs 20 viktiga principer och rättigheter på områdena lika möjligheter och tillgång till arbetsmarknaden, rättvisa arbetsvillkor och social trygghet och delaktighet.

Finland uppvisar totalt sett goda resultat i den sociala resultattavlan för den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Sysselsättningsgraden är nu högre än före krisen, 76,3 % 2018, och sysselsättningsklyftan mellan kvinnor och män är den näst lägsta i EU med 3,7 procentenheter. Inkomstskillnaderna är bland de lägsta i EU. Under 2018 låg den rikaste femtedelens inkomster stadigt på en nivå som var 3,6 gånger inkomsterna för den fattigaste femtedelen, vilket är lågt jämfört med EU-genomsnittet på 5,2 gånger. Risken för fattigdom eller social utestängning är också fortfarande låg (16,5 % 2018), även om den ökat en aning, särskilt på grund av att arbetslöshetsersättningen inte indexeras. Detta förklarar också de sociala transfereringarnas något minskade effekt för att minska fattigdomen, fastän Finland fortfarande uppvisar bäst resultat i EU med 53,6 % (mot ett EU-genomsnitt på 33,2 %). Risken för fattigdom och social utestängning är fortfarande ett problem i speciellt utsatta grupper, som personer med invandrarbakgrund och barn till lågutbildade föräldrar.

Andelen självrapporterade icke tillgodosedda vårdbehov har ökat från 3,6 % av befolkningen 2017 till 4,7 % 2018. Detta gäller framför allt i den lägsta inkomstgruppen (Q1) med en andel 6,6 % jämfört med 2,9 % i den rikaste inkomstgruppen (Q5), och bland arbetslösa med en andel på 8,8 % 2018. Tillgången till vård är fortfarande ett problem i Finland, främst på grund av långa väntetider inom primärvården och för specialistvård för dem som inte omfattas av någon sjukförsäkring via arbetet eller har en privat sjukförsäkring. Detta har tagits upp i en reform av hälso- och sjukvården och de sociala tjänsterna som har försenats flera gånger.

Finland uppvisar goda resultat när det gäller kompetenshöjning och omskolning, särskilt vad gäller digital kompetens. Finland har det högsta deltagandet i vuxenutbildning i EU. Av de vuxna i åldern 25–64 år har 28,5 % deltagit i utbildning under de senaste fyra veckorna (EU-genomsnittet är 11,1 %). Tidsbrist anses vara en huvudorsak till att man inte deltog i något utbildningsprogram under 2019. Regeringen kommer att genomföra en reform för kontinuerligt lärande under 2020 för att göra det möjligt att kombinera arbete och studier på ett flexibelt sätt. Finland har också ett välfungerande system för kompetensprognoser som fungerar som underlag för politiska beslut. Detta syns i de goda resultaten inom digital kompetens, där 76 % av befolkningen i åldern 16–74 år hade grundläggande eller högre digitala färdigheter 2017.

Slutresultaten av försöket med basinkomst kommer att offentliggöras under 2020. Försöket pågick mellan 2017 och 2018 och har väckt uppmärksamhet världen över. Dess främsta mål var att ta reda på om det gick att minska den relativt stora arbetslösheten och undanröja bidragsfällor genom att införa en basinkomst. Enligt de preliminära resultaten som offentliggjordes i början av 2019 förändrades inte sysselsättningsgraden för deltagarna under det

första året jämfört med kontrollgruppen. Deltagarna rapporterade dock en högre grad av välbefinnande. Detta resultat kan ha berott på försökets specifika utformning där basinkomsten ersatte arbetslöshetsersättningen på ett mycket begränsat sätt.

En omfattande reform av det sociala trygghetssystemet håller på att förberedas. För att ta itu med de långsiktiga utmaningar som ett föränderligt arbetsliv och den åldrande befolkningen innebär har regeringen inlett en reform av det sociala trygghetssystemet. Den tidigare regeringen påbörjade en reform med ett projekt som skulle ta fram olika förslag för det framtida sociala trygghetssystemet. Det förberedande arbetet har gjorts i en parlamentarisk arbetsgrupp, så att alla politiska partier skulle känna sig delaktiga i projektet, och reformen ska beredas i en parlamentarisk kommitté. Syftet med reformen är att effektivisera det komplexa sociala trygghetssystemet för att göra det mer anpassningsbart. Fokus ligger på den grundläggande sociala tryggheten, inkomstgrundade förmåner och socialt bistånd. Ett annat huvudmål är att ta itu med bidragsfällor. På grund av reformens omfattning kommer den att genomföras successivt och ska vara helt genomförd 2027. Detta är en lång tidsplan men erfarenheterna från reformen av den regionala hälso- och sjukvården och socialvården, som drabbades av ett bakslag på grund av konstitutionella problem, tyder på att noggranna förberedelser kan vara en fördel vid utformningen av en sådan storskalig reform.

Den långsiktiga integreringen av flyktingar och andra invandrare på arbetsmarknaden och i samhället är fortfarande en utmaning. Det är särskilt personer födda utanför EU som fortfarande har problem att integreras (se även stycket om incitament ovan). Sysselsättningsgraden förbättras i takt med den allmänna sysselsättningssituationen, men sysselsättningsklyftan mellan personer födda utanför EU och personer födda inom EU är fortfarande stor (17,5 procentenheter 2018). Fattigdomsklyftan är stor men håller sakta på att förbättras (17,9 procentenheter 2018 jämfört med 19,5 procentenheter 2017). Skillnaden mellan personer födda utanför EU och infödda när det gäller allvarlig materiell fattigdom låg över EU-genomsnittet 2018 (Finland 7 procentenheter, EU 5,9 procentenheter).

Finland har förändrat sin integrationspolitik sedan 2015 för att hantera de här problemen. Strategins fokus har flyttats från språkutbildning till snabbare arbetsmarknadsintegration (Europeiska kommissionen, 2018 och 2019). Reformerna har visat vissa positiva resultat när det gäller ökad sysselsättning för migranter, även om det kan vara svårt att skilja reformernas effekt från den allmänna ökade efterfrågan på arbetskraft. Vissa innovativa försök, som SIB-projektet för integration, har visat uppmuntrande första resultat. Fortlöpande satsningar på att förbättra integrationen av migranter på arbetsmarknaden och i samhället skulle också ge en mer balanserad ekonomisk försörjningskvot på lång sikt. Detta är särskilt viktigt när det gäller den snabbt åldrande befolkningen.

Tillgång till hälso- och sjukvård och långvarig vård och omsorg

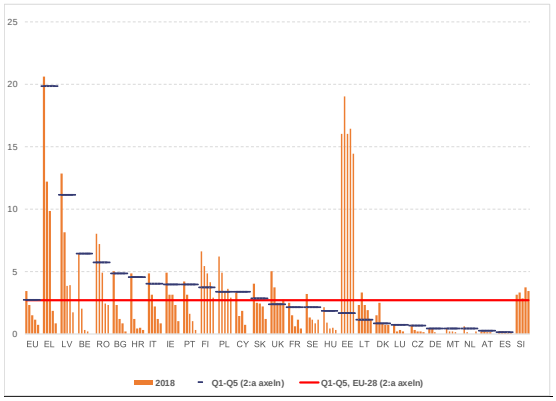
Den finländska befolkningens förväntade livslängd har ökat sedan 2000, men psykisk ohälsa är en växande börda. Den förväntade livslängden vid födseln är 81,7 år, vilket är högre än EU-genomsnittet på 80,9 år. Antalet friska levnadsår är dock lägre än EU-genomsnittet och det finns fortfarande betydande ojämlikheter, både geografiska och socioekonomiska. Den förväntade livslängden varierar beroende på utbildningsnivå, med 5,6 år för män och 3,5 år för kvinnor vid 30 års ålder. Detta hör ihop med att de beteenderelaterade riskerna är mer uttalade bland personer med lägre inkomst och/eller utbildning. Den uppskattade förekomsten av psykisk ohälsa är bland de högsta i EU, vilket ökar risken för att unga lämnar skolan med högst grundskoleutbildning, för att bli arbetslös, hamna utanför arbetskraften eller drabbas av social utestängning.

Hälso- och sjukvårdssystemet är ändamålsenligt men tillgången är en källa till oro, särskilt vad gäller primärvården och specialistvård. Den åtgärdbara dödligheten i Finland är betydligt lägre än EU-genomsnittet, vilket tyder på att hälso- och sjukvårdssystemet är ändamålsenligt. Hälso- och sjukvårdssystemet lägger stor vikt vid att främja hälsa och förebygga sjukdomar. Vården har förbättrats för många kroniska sjukdomar, förmodligen tack vare flera storskaliga nationella program för förebyggande och behandling. Tillgången till vård är dock

fortfarande ett problem i Finland, främst på grund av långa väntetider inom primärvården och för specialistvård. Som visades i den sociala resultattavlan till den sociala pelaren ökade andelen finska medborgare som rapporterade icke tillgodosedda vårdbehov till 4,7 % av befolkningen 2018, vilket är över EU-genomsnittet. Detta gäller framför allt i den lägsta inkomstkvintilen där 6,6 % rapporterade icke tillgodosedda behov jämfört med 2,9 % i den högsta kvintilen, och bland arbetslösa där 8,8 % rapporterade icke tillgodosedda behov 2018. Man har tagit itu med problemet med tillgång genom en komplex reform av såväl hälso- och sjukvårdssystemet som socialvårdssystemet, och den nya regeringen har tagit över denna reform med en mängd anpassningar (mer information finns i avsnitt 3.1).

Tjänsterna i det nuvarande hälso- och sjukvårdssystemet tillhandahålls av olika leverantörer, vilket leder till ojämn placering av vårdpersonal över landet och även påverkar tillgången till hälso- och sjukvård. De offentliga vårdcentralerna lockar inte till sig läkare på grund av svåra arbetsförhållanden. Finland medger att detta är en utmaning och ger högsta prioritet åt att förstärka primärvården. Antalet läkare har ökat kraftigt, även om de regionala skillnaderna är stora. Antalet läkare har framför allt ökat i sjukvårdsdistrikt där det finns universitet, medan tendensen i andra områden ofta är sjunkande. När det gäller specialister råder brist inom vissa specialistområden, som psykiatri, vilket är oroväckande med tanke på den ökande förekomsten av psykisk ohälsa. Antalet sjuksköterskor per capita är bland de högsta i EU. Sjuksköterskornas roll breddas inom primärvården och hemsjukvården och det kan bidra till att förbättra tillgången, särskilt om det råder brist på läkare. (OECD, 2019b).

Diagram 3.3.6: **Antalet självrapporterade icke tillgodosedda vårdbehov per inkomstkvintil (% av befolkningen)**

(1) 2018 års uppgifter (2017 års uppgifter för UK, SK, IE)
Källa: Eurostat

Behovet av långvarig vård och omsorg förväntas öka under de närmaste decennierna på grund av den åldrande befolkningen. Socialvårdssystemet i Finland är bland de mest generösa och omfattande i EU, både vad gäller offentliga utgifter och andelen av befolkningen som omfattas (Europeiska kommissionen, 2018c) men det står fortfarande inför utmaningar. Långvarig vård och omsorg tillhandahålls på kommunal nivå, vilket kan leda till bristande jämlikhet när det gäller kvalitet och tillgänglighet mellan kommunerna. Förutom den formella vården och kontantförmånerna förlitar sig kommunerna på informell vård som ges av familjemedlemmar. Detta kan skapa hinder för de (oftast kvinnliga) anhörigvårdarna att delta på arbetsmarknaden (Europeiska kommissionen, 2019c), även om skillnaden i sysselsättning mellan könen är särskilt låg i Finland (Europeiska kommissionen, 2016b).

3.3.3 UTBILDNING OCH KOMPETENS

Utbildningen i Finland tillhör fortfarande de bästa i EU, även om det finns tecken som tyder på att resultaten och jämlikheten i det finska skolsystemet håller på att försämras (Volante m.fl., 2019). Även om man startade från en hög nivå när det gäller utbildning av hög kvalitet (FN:s mål för hållbar utveckling nr 4), har det genomsnittliga resultatet i Finland försämrats under de senaste omgångarna av Pisa-undersökningen och ojämlikheten när det gäller resultat har också ökat. Kommunerna oroar sig över bristen på tillräckliga ekonomiska medel för

att genomföra de senaste utbildningsreformerna, både inom förskoleverksamhet och barnomsorg och i den obligatoriska utbildningen.

Nivån på de grundläggande kunskaper som mättes i Pisa-undersökningen 2018 är fortfarande förhållandevis hög men har försämrats sedan undersökningen 2015. De finländska elevernas resultat när det gäller läsförståelse, matematik och naturvetenskap har legat på topp eller nästintill bland de deltagande länderna i Pisa-undersökningen. Resultaten från Pisa-undersökningen 2018 (OECD, 2019c) visar en statistiskt signifikant försämring av resultatet i naturvetenskap. Andelen 15-åriga elever som underpresterar ökade också, även om den ligger under EU:s referensnivå på 15 % för varje ämne. När hänsyn tagits till socioekonomisk status är skillnaden i läsförståelse mellan invandrare och icke-invandrarelever dessutom den största i EU. Det finska centret för utbildningsutvärdering rapporterade 2018 att elevernas resultat när det gäller grundläggande färdigheter kan påverkas av att studier värderas lågt och av otillräckligt studiestöd (Nationella centret för utbildningsutvärdering, 2018).

Deltagandet i förskoleverksamhet och barnomsorg är fortfarande lågt vid en internationell jämförelse trots en ökning på senare tid. 2017 hade deltagandet för barn under tre år ökat till 33,3 %, vilket är nära EU-genomsnittet på 34,2 %. Finland tillhörde 2017 ändå de EU-länder som hade lägst deltagande bland barn från fyra år och upp till den obligatoriska skolåldern (87,8 %, EU-genomsnitt 95,4 %), med stora regionala skillnader.

Finansieringen av utbildning förväntas öka under de närmaste åren, med progressiva avsättningar efter stora budgetnedskärningar under 2016–2019. Mellan 2016 och 2019 minskade regeringen utgifterna med runt 950 miljoner euro (0,4 % av BNP), främst inom den yrkesinriktade utbildningen (190 miljoner euro) och inom förskoleverksamhet och barnomsorg (155 miljoner euro). Enligt planen för de offentliga finanserna 2020–2023 kommer de totala årliga utgifterna för utbildning att öka med omkring 518 miljoner euro till 2023, med ytterligare utgifter på totalt 455 miljoner euro under åren 2020–2023. I 2020 års budget planeras en ökning av utgifterna med 6 % (11 % mer inom allmän utbildning inklusive förskoleverksamhet och barnomsorg, 12 % mer inom yrkesutbildning och 5 % mer inom högre utbildning).

Från och med 2021 kommer institutionerna för högre utbildning att tillämpa nya finansieringsmodeller för att främja övergången från utbildning till arbete. Universiteten för tillämpad vetenskap kommer att få 6 % av sin grundläggande finansiering (för närvarande 4 %) beroende på hur många personer med examen som börjar arbeta och arbetenas kvalitet. För andra universitet kommer denna finansiering att utgöra 4 % (för närvarande 2 %). Den nya finansieringsmekanismen syftar till att förbättra incitamenten för att tillhandahålla kurser för kontinuerligt lärande. Det kommer att öka finansieringen som grundas på indikatorerna för kontinuerligt lärande vid universitet för tillämpad vetenskap från 5 till 9 %, och för andra universitet från 2 till 5 %. Detta ska bidra till att åtgärda den överhängande kompetensbristen på arbetsmarknaden.

Utbildningssystemet klarar sig relativt bra när det gäller inkludering, även om det fortfarande finns problem för vissa grupper. Elever med funktionsnedsättning går i vanliga skolor och får stöd av speciallärare eller assistenter, tolkning, kommunikationstjänster, stödtjänster, hjälpmedel, transport, osv. Om så behövs kan kommunerna tillhandahålla tjänster för specialundervisning. Vid valet av en viss typ av utbildning på andra stadiet kan emellertid den fysiska tillgängligheten till en skolbyggnad bli avgörande i stället för elevernas genuina intresse (Hoffrén, 2017). Skillnaden i andelen unga med högst grundskoleutbildning mellan elever med funktionsnedsättning och andra elever är högre än EU-genomsnittet (15,6 procentenheter jämfört med EU-genomsnittet på 10,1 procentenheter). Samtidigt uppgick andelen unga med högst grundskoleutbildning bland elever födda utanför EU till 13,6 % 2018, vilket är 5,5 procentenheter högre än för elever födda i landet.

Finland planerar att höja den obligatoriska skolåldern till 18 år och erbjuda kostnadsfri utbildning på andra stadiet([20])**.** Den planerade

([20]) I Finland omfattar utbildningen på andra stadiet två faser av den internationella standarden för utbildningsklassificering (ISCED). Nivå 2 eller

reformen (utbildningsministeriet, 2019b) syftar till att eleverna ska få en examen på andra stadiet. Planen är att införa en rad studie- och stödmöjligheter inom den obligatoriska skolan, och att avskaffa avgifter för studiematerial för utbildning på andra stadiet. Finland ska också genomföra en studie av avgiftsfri utbildning på andra stadiet och en sänkning av kostnaderna för studiematerial, och utifrån det vidta lämpliga åtgärder för att införa utbildning på andra stadiet som faktiskt är helt kostnadsfri. Regeringens lagförslag förväntas läggas fram för samråd senast i maj 2020, skickas till riksdagen senast i september 2020 och träda i kraft under 2021.

Det råder brist på lärare inom specialundervisning och barnomsorg. Den senaste prognosen från 2018 om det nationella behovet av kvalificerade lärare inom grundskola, gymnasieskola och yrkesutbildning i Finland, som genomfördes våren 2018, tyder på brist på speciallärare (2,2 % av de total arbetskraften) och yrkesvägledare (6,2 %) (Nissinen & Välijärvi, 2018). Bristen på speciallärare ökar också inom yrkesutbildningen. Enligt OECD:s undersökning (OECD, 2019d) anser endast 21,5 % av högstadielärarna i Finland att de var väl eller mycket väl förberedda för att använda informations- och kommunikationsteknik (IKT) i undervisningen när de avslutade sina studier (den näst lägsta andelen inom EU) och endast 14 % av lärarna känner sig väl eller mycket väl förberedda för att undervisa i mångkulturell och/eller flerspråkig miljö (bland de lägsta i EU).

Om man ska nå det nya målet för högre utbildning måste man ta hänsyn till tillgången på studieplatser. Regeringen planerar att öka andelen unga vuxna (25-34 år) med högskoleutbildning till 50 % senast 2030. Det kan kräva en ökning av antalet studieplatser i vissa regioner. Jämfört med resten av Finland råder stor brist på studieplatser för högre utbildning och en ökande efterfrågan i regionen Nyland (dvs. regionen runt Helsingfors). Under våren 2018 hade Nyland 12 369 studieplatser tillgängliga på universitetet (26 % av alla platser i landet), medan 53 982 studenter ansökte om en plats där (35 % av det totala antalet i landet). Det innebär att varje år är ungefär 60 % av de finländska studenter som påbörjar en högre utbildning utanför Finland från regionen Nyland. På grund av det begränsade antalet platser kan det vara särskilt svårt att komma in på universitet i vissa regioner. För många studenter försenar det den högre utbildningen i flera år.

högstadieutbildning anses vara den andra och sista fasen i den grundläggande utbildningen, och nivå 3, utbildning på andra stadiet, är steget före högre utbildning.

Yrkesutbildning

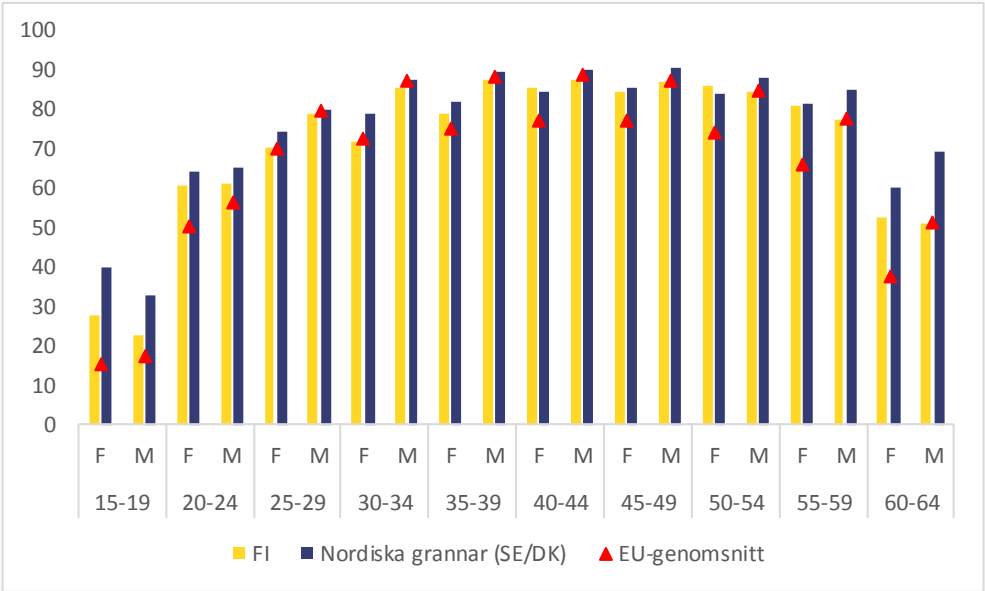
Yrkesutbildning är fortfarande en attraktiv studieväg i Finland. Under 2017 började över 52 000 nya elever en yrkesinriktad utbildning i Finland, jämfört med 33 000 som började en utbildning på andra stadiet. Andelen elever som deltar i en yrkesinriktad utbildning var 71,6 % av det totala antalet elever på andra stadiet 2017, vilket är avsevärt högre än EU-genomsnittet. Trots attraktionskraften hos yrkesutbildningen var sysselsättningsgraden för de nyutexaminerade bara 78,5 %, vilket var strax under EU-genomsnittet på 79,5 % 2018.

Reformen av yrkesutbildningen syftar till ett bättre fokus på arbetsmarknadens behov. Reformens viktigaste delar var att erbjuda individualiserad och flexibel studiegång och att integrera olika finansieringsmodeller i ett enhetligt finansieringssystem. Ett av målen var att skapa större möjligheter för anordnare av yrkesutbildning att erbjuda modulbaserad och inte examensbaserad utbildning för omskolning och kompetenshöjning för vuxna. Det nya finansieringssystemet var tänkt att införas successivt fram till 2022 och bygga på basfinansiering (50 %), prestationsbaserad finansiering (35 %) och genomslagsfinansiering (15 %). Finansieringssystemet bygger på basfinansiering (70 %), prestationsfinansiering (20 %) och genomslagsfinansiering (10 %). Genomslagsfinansieringen kan ge snabbare övergångar från utbildning till arbete eller från utbildning till annan utbildning genom att en del av finansieringen kopplas till hur väl de lyckas på dessa områden. Ytterligare förändringar av lagstiftningen håller på att förberedas och bör träda i kraft under 2021.

Faktaruta 3.3.2: **Sysselsättningsmålet på 75 %**

Regeringen har satt upp ett mål för att senast till 2023 öka sysselsättningsgraden för personer i åldern 15–64 år till 75 %. Sysselsättningsgraden för den här åldersgruppen var 72,1 % 2018. Enligt regeringens inledande uppskattning skulle det krävas ungefär 60 000 nya arbetstillfällen jämfört med finansministeriets prognos (våren 2019)([1]). Utifrån Eurostats befolkningsprognoser för 2023 skulle sysselsättningsmålet på 75 % kräva ytterligare 86 000 anställda jämfört med 2018 års nivå. Under 2019 fortsatte sysselsättningsgraden att öka och uppgick under tredje kvartalet till 72,9 %. Målet kan verka mycket ambitiöst eftersom sysselsättningen är historiskt hög medan den ekonomiska tillväxten förväntas avta. Erfarenheter från Sverige (77,5 % sysselsättningsgrad 2018) visar dock att det går att nå en sysselsättningsgrad på över 75 % under liknande ekonomiska och sociala omständigheter.

Diagram 3.3.6a: **Sysselsättningsgraden efter ålder och kön, 2018**

Källa: Eurostat

Den totala sysselsättningsgraden i Finland ligger över EU-genomsnittet, men är lägre än i de nordiska grannländerna. Sysselsättningsgraden bland män i arbetsför ålder ligger till och med under EU-genomsnittet. Sysselsättningsgraden bland kvinnor är högre än EU-genomsnittet för alla åldersgrupper utom 30–34 år, och högre än för män när det gäller grupperna 15–24 år och 50–64 år. Detta beror på strukturförändringar under det senaste årtiondet på grund av en nedgång i sysselsättningen inom industrin (en minskning med 47 900 jobb totalt, varav 30 000 för män) och en omställning mot tjänster som i oproportionerlig grad påverkar manlig arbetskraft([2]).

Om man ska nå högre sysselsättningsgrad är det mycket viktigt att se till att arbete lönar sig under alla omständigheter. En av orsakerna till att personer hamnar utanför arbetskraften och blir arbetslösa är att det saknas incitament till att arbeta på grund av det omfattande och komplexa sociala trygghetssystemet som skapar fällor. Andra orsaker som begränsar sysselsättningsmöjligheterna är omsorgsansvar, som på ett oproportionerligt sätt faller på kvinnor, egen sjukdom och funktionsnedsättning som i högre grad påverkar män samt relativt låg regional rörlighet. Eftersom socialförsäkringssystemet omfattar kontantförmåner, vårdförmåner och andra tjänster måste alla dessa aspekter beaktas när systemet reformeras. För att ytterligare öka incitamenten att arbeta skulle det sociala trygghetssystemet kunna skapa bättre balans mellan arbetsrelaterade inkomster och förmåner, för att garantera att det under alla omständigheter ska

vara mer ekonomiskt lönsamt att arbeta än att få bidrag. Ett steg i rätt riktning skulle kunna vara att effektivisera karenstiden för förmånerna och göra den mer transparent genom det inkomstregister i realtid som regeringen införde 2019. Informationen i registret används för att justera arbetslöshetsersättningen efter arbetsinkomsten vid den tidpunkt då den faktiskt betalas ut till en person. Det skulle kunna göra korttidsarbeten och deltidsarbeten attraktivare och därmed ge positiv effekt på sysselsättningen. Finland ligger efter de nordiska grannländerna när det gäller andelen deltidsjobb.

Deltagande i aktiva arbetsmarknadsåtgärder, särskilt incitament att söka jobb, betyder mycket för att motverka arbetslösheten. Regeringen har beslutat att avbryta aktiveringsmodellen som infördes 2018 (se även avsnitt 3.3.1). Även om det råder en viss tveksamhet kring modellens resultat på sysselsättningen, har deltagandet i aktiva arbetsmarknadsåtgärder tydligt ökat. Det kan bero på de påföljder som infördes som en del i modellen liksom regelbundna samtal, vilka dock kommer att finnas kvar. Dessutom ökade utbudet av aktiva arbetsmarknadsåtgärder när modellen infördes. Detta kan ge negativ effekt på sysselsättningen, även om arbetslösa fortfarande kan förlora rätten till arbetslöshetsersättning under en fastställd period om de inte deltar i aktiva arbetsmarknadsåtgärder och regelbundna samtal. Det är viktigt att regeringen tillsammans med arbetsmarknadens parter lägger fram ett system som gör att de arbetslösa aktivt deltar i åtgärder som gynnar deras anställbarhet och att de aktivt söker lediga jobb. Att kombinera krav på aktivitet och/eller efterlevnad av sysselsättningsplaner med ett trovärdigt hot om påföljder skulle kunna öka politikens verkan. Besluten på senare tid att öka finansieringen av aktiva arbetsmarknadsåtgärder, särskilt subventionerade löner, och förbättra tjänsteutbudet genom att integrera relevanta tjänster skulle kunna påverka sysselsättningen positivt, om de utformas på rätt sätt och riktas in på de mest utsatta grupperna.

Många grupper kräver särskild uppmärksamhet om deras sysselsättningsmöjligheter ska öka. Ungdomsarbetslösheten minskade betydligt 2018 men ligger fortfarande över EU-genomsnittet (17 % mot 15,2 %). Att aktivera arbetslösa har lyckats under senare år och det borde vara en prioritering även i framtiden, särskilt när det gäller dem som är svårast att aktivera. Sedan 2017 års pensionsreform har sysselsättningsgraden för äldre än 55 år ökat och torde fortsätta att öka. Den utökade arbetslöshetsersättningen för äldre arbetstagare bidrar delvis till arbetslösheten i de äldsta åldersgrupperna, vilket skapar en så kallad pensionssluss inför pensionen. Beslutet att höja den lägsta stödberättigande åldern med ett år skulle kunna minska antalet arbetslösa med 7 400 personer fram till slutet av 2025 (Reipas, 2019). En successiv utfasning av pensionsslussen skulle kunna öka sysselsättningen i de äldre åldersgrupperna och få positiv effekt på den faktiska pensionsåldern. Andra grupper med outnyttjad arbetskraftspotential som kräver särskild uppmärksamhet är personer med partiell arbetsförmåga och migranter. Åtgärder för att öka sysselsättningen bland dem som uppbär invaliditetspension planeras redan och integrationssystemet för migranter har reformerats grundligt på senare år. Efterfrågan kan dock vara otillräcklig för att skapa arbetstillfällen för dessa grupper som ofta drabbas av långtidsarbetslöshet. Med tanke på detta kan regeringens planer på att öka de subventionerade lönerna övervinna en viss motvilja bland privata företag att anställa långtidsarbetslösa. För att optimera den positiva effekten kan lönesubventionerna kombineras med relevant arbetsmarknadsutbildning och närmare uppföljning av de offentliga arbetsförmedlingarna.

Att främja arbetskraftsinvandring kan också bidra till att målet nås. Finland har rationaliserat ansökningsförfarandet för arbetsbaserade uppehållstillstånd. Vissa hinder återstår dock som avskräcker från att rekrytera från utlandet. För personer utan särskild kompetens sker anställningsprocessen i två steg: Arbets- och näringsbyrån fattar ett delbeslut om ansökan och först efter det kan invandrarmyndigheten fatta ett slutgiltigt beslut. Specialister, chefer på hög- och mellannivå och forskare går igenom en process i ett steg, men handläggningstiderna kan vara upp till fyra månader. Inom sektorer där konkurrensen om specialister är hög, t.ex. inom informations- och kommunikationstjänstesektorn, utgör de långa handläggningstiderna en nackdel för finska

företag jämfört med deras utländska konkurrenter. Samtidigt skulle en lyckad integrering av utländska studenter kunna bli en tillgång på arbetsmarknaden. Antalet utländska studenter på finska universitet uppgick till över 21 000 år 2018 (Utbildningsstyrelsen, 2019). Efter avslutade studier kan dock den administrativa bördan med kostsamma uppehållstillstånd avskräcka studenterna från att stanna i Finland. Regeringen Sipilä införde en ny typ av uppehållstillstånd för företagare i tillväxtbranscher och för uppstartföretagare. Handläggningstiderna för uppehållstillstånd är dock fortfarande ganska långa även för dessa typer av tillstånd, upp till fem månader. Ansvaret för arbetskrafts- och studentinvandring överfördes den 1 januari 2020 till Arbets- och näringsministeriet. Denna omställning förväntas stärka kopplingen mellan migrationspolitik och främjande av sysselsättning.

Regeringen har inrättat en ministerarbetsgrupp med sju trepartsundergrupper som ska förbereda de nödvändiga arbetsmarknadsreformerna. Arbetsgrupperna är inriktade på 1) tjänstestrukturen för arbetsmarknadsåtgärder, 2) lönesubventioner och andra förmåner, inbegripet arbetslöshetsersättning, 3) främjande av arbetsförmåga och sysselsättning för personer med partiell arbetsförmåga, 4) matchning av kompetens och arbetsmarknadsbehov, 5) arbetsrelaterad migration, inbegripet integration, 6) arbetsrätt och 7) lokala förhandlingar. Några av arbetsgruppernas inledande resultat har redan bidragit till 2020 års budget, t.ex. den ökade tilldelningen av bidrag till subventionerade löner. De främsta politiska rekommendationerna förväntas dock offentliggöras under våren 2020. Konkreta politiska åtgärder med en bedömning av effekterna på sysselsättning och budget förväntas i 2021 år budget. De politiska åtgärderna och reformerna bör ta hänsyn till såväl tillgång som efterfrågan.

Lämplig uppmärksamhet bör också ägnas åt goda arbetsvillkor och den framtida utvecklingen av arbetsmarknaden. Mot bakgrund av det välfungerande sociala skyddsnätet kommer det sannolikt att vara lättare att nå ut till mer utsatta grupper med komplexa hinder och utländska arbetstagare om kvaliteten på och attraktionskraften hos lediga jobb upprätthålls och det blir lönsamt att börja jobba. Konsekvensbedömningar kan bli nödvändiga för att säkerställa att alla föreslagna åtgärder bidrar till att målet nås och till mesta möjliga synergieffekter mellan dem. Efterfrågan kan också påverkas, positivt eller negativt, av resultatet av den nuvarande förhandlingsrundan. Om man ska lyckas ge arbetstagarna den kompetens de behöver i framtiden är det fortfarande väsentligt att upprätthålla utbildningsystemens arbetsmarknadsrelevans och att ytterligare stimulera ett högt deltagande i vuxenutbildning.

([1]) Den här prognosen sammanställs oberoende av finansministeriets ekonomiska avdelning utifrån genomförandeakten för fördraget om stabilitet, samordning och styrning inom Ekonomiska och monetära unionen och om fleråriga budgetramar (869/2012).

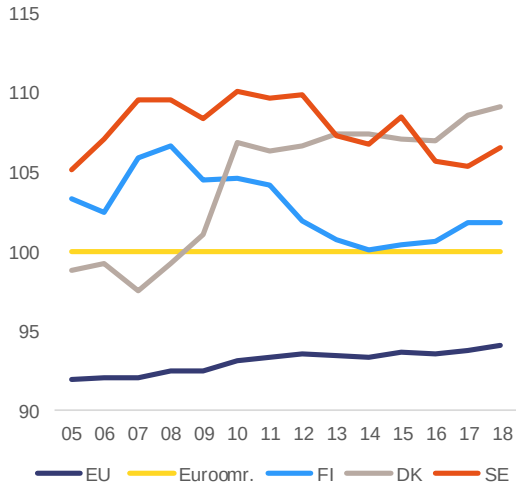
([2]) Eurostat, lfsa_egan2

3.4 KONKURRENSKRAFT, REFORMER OCH INVESTERINGAR

3.4.1. PRODUKTIVITETS- OCH INVESTERINGSUTVECKLING

Den reala arbetsproduktiviteten minskade under 2018, eftersom förädlingsvärdet i vissa delsektorer inom industrin minskade markant. Arbetsproduktiviteten drabbades hårt av krisen och Finland har ännu inte kommit ikapp de nordiska grannländerna (se diagram 3.4.1). Detta återspeglar i första hand nedgången i Finlands elektroniksektor. Dessutom påverkade de fortsatta löneökningarna direkt efter krisen kostnadskonkurrenskraften och därmed det ekonomiska utfallet (Finlands produktivitetsnämnd, 2019) (se diagram 3.4.1). Den gradvisa återhämtning som inleddes 2014 och förstärktes 2016–2017 avbröts under 2018. Det beror delvis på de cykliska effekterna av den ekonomiska nedgången, eftersom sysselsättningen fortsatte att öka kraftigt (2,6 %), medan både den externa efterfrågan och investeringarna i utrustning minskade, vilket särskilt påverkade tillverkningssektorn.

Diagram 3.4.1: **Arbetsproduktivitet per person och arbetad timme i köpkraftsstandard (Euroområdet=100)**

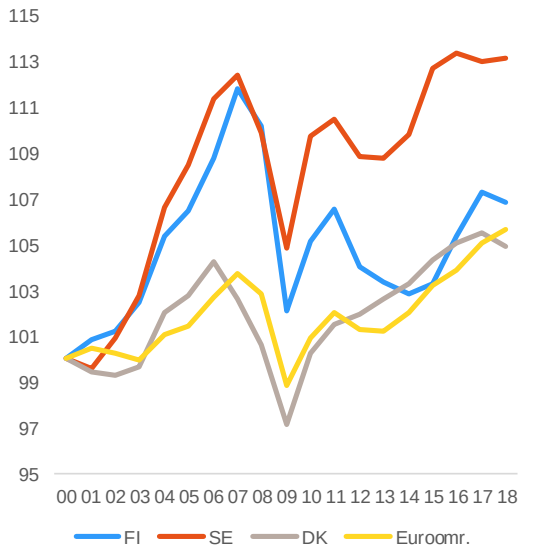

Källa: Europeiska kommissionen

Den totala faktorproduktiviteten (TFP) har stagnerat sedan 2017 (se diagram 3.4.2) **och är fortfarande lägre än i de nordiska grannländerna.** Efter en stark tillväxt 2016 och 2017 minskade TFP-tillväxten under 2018. TFP ligger nära EU-genomsnittet i Finland, men lägre än i jämförbara grannländer som Sverige, där TFP-tillväxten har ökat med 13 % sedan 2000, jämfört med bara 7 % i Finland.

Produktivitetsgapet mellan de finländska företagen ökar. Produktivitetsökningen har under det senaste decenniet koncentrerats till de 10 % av företagen som är mest produktiva, medan den stagnerat hos de 10 % som är minst produktiva. Detta har lett till ett ökande gap, till och med mellan företag inom samma sektor. Gapet har också ökat mellan små och stora företag, både när det gäller arbetsproduktivitet och TFP, eftersom de stora företagens produktivitet växer snabbare. Låg produktivitet återfinns mest hos företag i den icke-exporterande sektorn. Det verkar därför som om produktiviteten ökar bara hos de företag som ligger i framkant, medan den stagnerar hos de övriga.

Diagram 3.4.2: **Total faktorproduktivitet (TFP) (2000=100)**

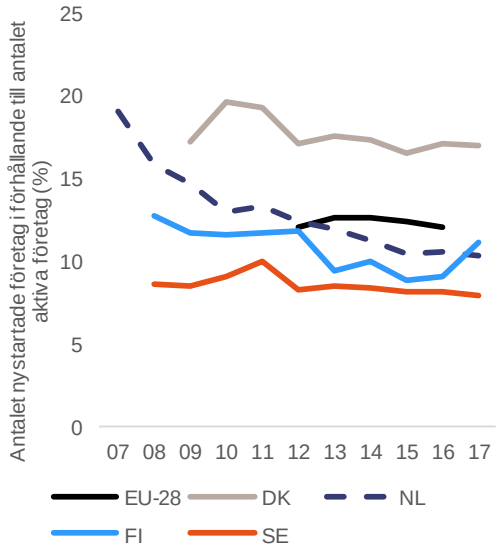
Källa: Europeiska kommissionen

Flera orsaker kan ligga bakom de ökande skillnaderna. Spridningen av teknik mellan företagen verkar ha försvagats, delvis på grund av svaga investeringar och fortbildning i de företag som släpar efter. Det är också mer troligt att de företag som ligger i framkant är exportörer, och Finlands produktion för export är i hög grad koncentrerad.

Den relativa andelen tillväxtföretag i Finland är fortfarande låg, men de största andelarna återfinns i kunskapsintensiva tjänster. Trots det

starka innovationsekosystemet (se avsnitt 3.4.2) och en stor andel innovationsbaserat företagande i Finland ligger den relativa andelen av tillväxtföretag (9,5 % i hela näringslivet) och deras andel av den totala sysselsättningen fortfarande under EU-genomsnittet och mycket lägre än i de nordiska grannländerna. Den högsta andelen tillväxtföretag finns i kunskapsintensiva tjänster och transporter, och särskilt inom kunskapsintensiva marknadstjänster, t.ex. arbetsförmedling och bemanning, säkerhets- och utredningsverksamhet samt post- och kurirverksamhet, men även programmering och datakonsultverksamhet samt telekommunikationer (Flachenecker m.fl., 2020).

Diagram 3.4.3: **Andelen nystartade företag i sektorn för informations- och kommunikationstjänster**

Källa: Europeiska kommissionen

Det verkar finnas utrymme för att förbättra produktivitetsökningen genom att ytterligare stimulera nyetableringen av företag i Finland. År 2017 var andelen nystartade företag i Finland 9,6 %, vilket motsvarar EU-genomsnittet och är högre än i Sverige. Andelen nya tjänsteleverantörer ökade från 8,3 % år 2008 till 11 % år 2017. En stor del av ökningen kan dock förklaras med det stora antalet nya företag i fastighetssektorn. Om man bortser från den sektorn var andelen nya företag 2017 (6,4 %) lägre än den var 2008 (7,5 %). Andelen nya företag med tio eller fler anställda inom sektorn för företagstjänster var 0,8 % år 2017 (en ökning från 0,3 % år 2008), vilket är lägre än EU-genomsnittet på 1,5 % (Bauer m.fl., 2020). I informations- och kommunikationssektorn har det skett en betydande ökning av antalet nystartade företag (26 % år 2017, jämfört med 4 % år 2016) (se diagram 3.4.3). Detta innebär dock endast en partiell återhämtning jämfört med nivån före krisen.

Vissa strukturella faktorer hämmar investeringarna och produktivitetsökningen. Investeringarna i Finland ligger fortfarande nära, eller till och med under, EU-genomsnittet i de investeringskategorier som bäst kan stödja en produktivitetsökning, nämligen investeringar i utrustning och investeringar i produkter som skyddas av immateriell äganderätt (se avsnitt 1 och ruta 3.4.1). Enligt EIBIS-undersökningen 2019 (Europeiska investeringsbanken, 2019) är samtidigt de vanligaste hindren för investeringar tillgången till kvalificerad personal och osäkerhet om framtiden (enligt 80 % respektive 73 % av de svarande). Den begränsade tillgången på experter på IKT-tjänster är ett allt vanligare problem i samband med digitalisering (se avsnitt 3.3). Ytterligare möjliga hinder är bl.a. i) samarbetet mellan näringslivet och den akademiska världen, som fortfarande är begränsat, ii) bristen på samordning av smart specialisering på central nivå samt iii) tillgången till finansiering för såddföretag, som fortfarande är blygsam (Flachenecker m.fl., 2020). Dessutom kan det vara så att vissa strukturella drag hos arbetsmarknadsinstitutionerna hämmar investeringar (se avsnitt 3.4.2).

Investeringsbehov (se även avsnitt 3.5)

Forskning och innovation

FoU-utgifterna är fortfarande bland de högsta i EU, men de ligger långt under det nationella målet för 2020 på 4 % av BNP, och också lägre än i de nordiska grannländerna (se diagram 3.4.4). Finland ligger på andra plats efter Sverige i EU i 2019 års europeiska resultattavla för innovation (Europeiska kommissionen, 2019d). Den tekniska utvecklingen, som bidrog till nedgången i mobiltelefonverksamheten och den därpå följande industriella omstruktureringen, ledde dock till en kraftig minskning av företagens FoU-utgifter (se diagram 3.4.5). Nedgången berodde främst på tillverkningsindustrin, och särskilt på elektronikindustrin och på företag med över 500 anställda. I företag med färre än 500

anställda har FoU-utgifterna till och med ökat under perioden 2011–2018. Sedan 2016 har tjänstesektorn stått för den största delen av ökningen av FoU-utgifter i den finska företagssektorn, med FoU-utgifterna i tillverkningssektorn som helhet bara återhämtar sig långsamt (se diagram 3.4.6). Om man hanterar FoU-utmaningen skulle man göra framsteg inom FN:s mål 9 för hållbar utveckling – Hållbar industri, innovationer och infrastruktur (se bilaga E).

Faktaruta 3.4.1: **Utmaningar och reformer när det gäller investeringar i Finland**

Avsnitt 1: Makroekonomiskt perspektiv

Investeringarna (andelen fasta bruttoinvesteringar i BNP) ökade under 2018 och ligger fortfarande en bra bit över genomsnittet i EU och euroområdet, vilket bidrar till framsteg inom mål 8 – Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt (se bilaga E). Denna stora andel beror dock på de relativt stora bygginvesteringarna, som under 2018 stod för 7,3 % av bruttoförädlingsvärdet. De produktiva investeringarna däremot, t.ex. investeringar i utrustning och investeringar i produkter som skyddas av immateriell äganderätt, ligger fortfarande under eller på genomsnittet i EU (se avsnitten 1 och 3.4).

Avsnitt 2: Bedömning av hinder för investeringar och pågående reformer

Tabell 3.2.1a: **Bedömning av hinder för investeringar och pågående reformer**

Offentlig förvaltning/ företagsklimat	Rättslig/administrativ börda		Finanssektorn/ beskattning	Beskattning	
	Offentlig förvaltning			Tillgång till finansiering	
	Offentlig upphandling och offentlig-privata partnerskap		FoU och innovation	Samarbete mellan högskola, forskning och näringsliv	Rek.
	Rättsväsendet			Finansiering av forskning, utveckling och innovation	
	Insolvensregler		Sektors-specifik lagstiftning	Företagstjänster/Reglerade yrken	
	Konkurrens och regelverk			Detaljhandel	
Arbets-marknad / utbildning	Anställningsskydd och regelverk för anställningsavtal			Byggverksamhet	
	Löner och lönebildning			Digital ekonomi/tele	
	Utbildning, kompetens och livslångt lärande			Energi	Rek.
				Transporter	

Teckenförklaring:

	Inget hinder för investeringar har konstaterats		Vissa framsteg
Rek.	Investeringshinder som även är föremål för en rekommendation		Avsevärda framsteg
	Inga framsteg		Helt åtgärdad
	Begränsade framsteg		Inte bedömd ännu

Källa: Europeiska kommissionen

Finland är en av de mest utvecklade ekonomierna i EU och har ett av de bästa företagsklimaten, med ständiga förbättringar. Dessutom är Finland ett av de länder som har bäst resultat i fråga om digital teknik och innovation för ren energi. Däremot är Finland en av de mest restriktiva medlemsstaterna när det gäller försäljning av läkemedel.

Business Finland är det viktigaste offentliga finansieringsorganet i Finland. Det hjälper företag att internationalisera sin verksamhet och stöder och finansierar innovation. År 2018 uppgick finansieringsstödet från Business Finland till 535 miljoner euro.

Några investeringshinder och nya prioriterade åtgärder

1. Det investeringshinder som oftast nämns (EIB 2019) är tillgången till kvalificerad personal, medan den begränsade tillgången på experter på IKT-tjänster är ett växande problem för att kunna gå vidare med digitaliseringen. Finland har dock ett effektivt system för kompetensprognos som kan identifiera framtida utmaningar. I 2020 års budget ingår dessutom en ökning med 12 % för yrkesutbildningen och med 5 % för högre utbildning.

2. Det finns utrymme för att ytterligare öka samarbetet mellan den akademiska världen och näringslivet och för att därefter omsätta forskningen i innovation. Samtidigt verkar samordningen av smart specialisering på central nivå vara otillräcklig för att konsolidera de regionala strategierna för smart specialisering och koppla samman dem med det nationella systemet för FoU och innovation.

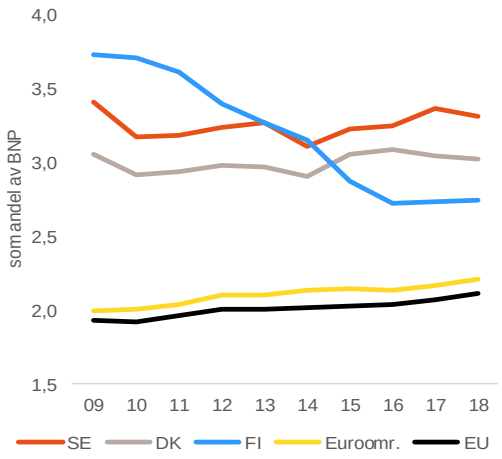
3. Finland är fortfarande måttligt framgångsrikt när det gäller företagande och nyföretagande. Ytterligare hinder kan vara de omständliga förfarandena för att få näringstillstånd, inklusive miljötillstånd, och

tillgången till finansiering för såddföretag, som fortfarande är blygsam.

De offentliga FoU-investeringarna har i hög grad stabiliserats. Efter en kraftig minskning mellan 2010 och 2017 stabiliserades de offentliga FoU-utgifterna på 0,9 % av BNP under 2017 och 2018. Medan det offentliga stödet till privat FoU för det mesta går till små och medelstora företag, är dessa företags investeringar i FoU är fortfarande låga jämfört med större företag. Den nya finska regeringen åtog sig i sitt program nyligen att öka de offentliga FoU-investeringarna och de behöll målet på 4 % av BNP för 2030 (se nedan).

På lokal nivå finns exempel på lyckade kopplingar mellan den akademiska världen och näringslivet. Forsknings- och innovationssystemet leder till mycket goda resultat i den akademiska världen[21]. Samtidigt är överföringen av forskningsresultaten till företagsinnovation mindre effektiv. Positivt är att Aalto-universitetet erbjuder forsknings- och innovationstjänster till studerande och företag[22]. Europas viktigaste evenemang för uppstartsföretag, Slush, har sitt ursprung bland de studerande vid Aalto-universitetet, och en stor andel av de finländska uppstartsföretagarna har sin examen från det universitetet. Ett annat lyckat exempel är forskning och innovation i skogsindustrin, som har gjort Finland till ett föregångsland inom bioekonomin. Neste, det f.d. statliga oljebolaget i Finland, är numera ett exempel på hur företag som byggts upp kring fossila bränslen kan ställa om till biobränslen. Dessutom har Finland i) anslagit stora belopp till bioekonomin, ii) förvaltat stora skogsresurser på ett hållbart sätt och iii) möjliggjort framstående forskning om material. Den största bioproduktfabriken ligger i Äänekoski och fick investeringsstöd från Europeiska investeringsbanken och Europeiska fonden för strategiska investeringar[23]. Inom många olika forskningsprojekt utvecklas nya produkter från träfiber. Banbrytande forskning och teknik gör det möjligt för Finland att konkurrera med länder där skogarna växer tio gånger snabbare och kan skördas året runt. Samtidigt har Statens tekniska forskningscentral, som traditionellt har spelat en viktig roll när det gäller att stödja innovation inom företagssektorn, drabbats av stora nedskärningar och blivit av med en del av den privata medfinansieringen[24].

Diagram 3.4.4: **Utvecklingen av FoU-utgifterna (som andel av BNP)**

Källa: Europeiska kommissionen

Nya politiska initiativ för att stärka landets resultat inom forskning och innovation håller på att genomföras. Sammanslagningen 2018 av Tekes (Utvecklingscentret för teknologi och innovationer) och Finpro (den finländska organisationen för exportfrämjande) till Business Finland, tillsammans med strukturella förändringar av den finländska innovationsfonden Sitra, syftar till att utnyttja synergieffekter och till att stärka Finlands forsknings- och innovationsresultat

([21]) Landet ligger ganska bra till i fråga om forskningsresultat (på plats 6 och 10 i EU när det gäller toppublikationer och internationella sampublikationer), även om de nordiska grannländerna ligger högre.

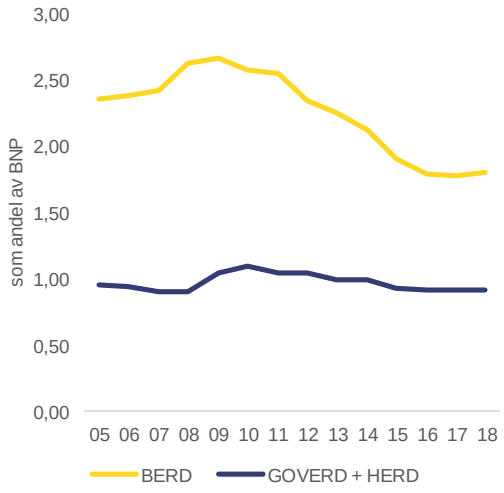
([22]) T.ex. inkubatorer, företagsmoduler och webbaserade it-kurser.

([23]) Kostnaden för anläggningen var 1,2 miljarder euro, varav 200 miljoner euro var lån från Europeiska investeringsbanken. Europeiska fonden för strategiska investeringar garanterade ett lån på 75 miljoner euro, i enlighet med vad som utlovats vid lanseringen av investeringsplanen för Europa i juli 2015. Regeringen tillhandahöll 32,1 miljoner euro i statligt stöd till investeringar i förnybar energi och energieffektivitet. Dessutom garanterade statligt ägda Finnvera ett lån på 400 miljoner euro.

([24]) Statens tekniska forskningscentral VTT Ab är ett icke vinstdrivande aktiebolag som ägs och kontrolleras av den finska staten. Det erbjuder tjänster inom forskning och innovation till inhemska och internationella kunder och partner, både inom privata och offentliga sektorn. VTT är en del av Finlands innovationssystem och hör till arbets- och näringsministeriets förvaltningsområde.

(Halme m.fl., 2020). På senare tid har den nya regeringen bekräftat att Finlands attraktionskraft behöver främjas, för att stimulera både utländska och inhemska FoU-investeringar. Dessutom ingår i regeringens finanspolitiska planer en ökning av utgifterna för utbildning samt ytterligare investeringar i forskning, miljö och infrastruktur för att öka den finländska forskningsramens internationella konkurrenskraft.

Diagram 3.4.5: **Utvecklingen av offentliga och privata FoU-utgifter per sektor (som andel av BNP)**

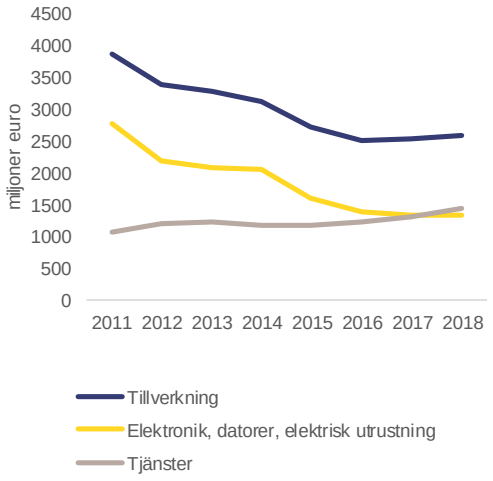
BERD: företagens FoU-utgifter
GovERD: offentliga FoU-utgifter
HERD: universitets och högskolors FoU-utgifter
Övriga: privata icke-vinstdrivande sektorns FoU-utgifter
Källa: Europeiska kommissionen

Utvecklingen ser lovande ut när det gäller smart specialisering i Finlands regioner, men samordningen av processen på central nivå är fortfarande otillräcklig. I Finland är smart specialisering nära kopplad till smarta regioner. Finlands mål för 2014–2020 var att komplettera de regionala strategierna med det nationella programmet Innovativa städer (Inka). Ett av syftena vara att samordna målen för den nationella innovationsstrategin och de regionala forsknings- och innovationsstrategierna (Finlands partnerskapsöverenskommelse 2014–2020). Programmet lades dock ner 2017. Det är för närvarande inte klart hur de regionala strategierna för smart specialisering ska konsolideras och kopplas till det nationella systemet för FoU och innovation. Framför allt är det oklart vilket verktyg eller vilket organ som ska användas för att uppnå detta.

3.4.2. FÖRETAGSKLIMAT OCH MARKNADSINTEGRATION

Företagsklimatet i Finland är ett av de bästa i Europa och det förbättras stadigt. Finland presterar bättre än EU-genomsnittet för de flesta indikatorerna i småföretagsakten för Europa[25]. Dessutom har Finland den största andelen riskkapitalinvesteringar i Europa (främst inom tillverkningsindustrin och IKT-sektorn) (Flachenecker m.fl., 2020). Enligt Världsbankens indikatorer i *Doing Business* (Världsbanken, 2020) är också Finland bland de mest högpresterande länderna i världen. Vidare trädde en lag i kraft i juli 2019 som innebär att det inte längre krävs eget kapital på 2 500 euro för att registrera ett aktiebolag (det är nu möjligt att etablera ett sådant företag utan ett minimikapital) och även införde vissa andra förenklingar. Finland är bäst i världen på att lösa insolvensärenden. År 2019 ändrade parlamentet konkurslagstiftningen för att påskynda konkursförfarandena.

Diagram 3.4.6: **FoU-utgifter, fördelade på näringsgren och år (löpande priser)**

Källa: Statistikcentralen

Det pågår en liberalisering av detaljhandelssektorn, även om det inte gjorts några större framsteg i den planerade reformen av apoteksbranschen. Under de senaste åren har man genomfört en serie reformer för att förbättra

([25]) Småföretagsakten för Europa är en övergripande ram för EU:s politik för små och medelstora företag. Den syftar till att förbättra företagarandan i Europa, förenkla lagar och villkor för små och medelstora företag och undanröja kvarvarande hinder för deras utveckling.

lagstiftningen om detaljhandeln. Bl.a. har affärernas öppettider avreglerats, och 2017 gjordes ändringar i markanvändnings- och bygglagen (132/1999). För närvarande arbetar de finska myndigheterna med ytterligare en omfattande reform av markanvändnings- och bygglagen, för att ta den senaste tidens utveckling inom byggsektorn i beaktande och för att möjliggöra mer strategisk planering, särskilt i stadsområden. Lagförslaget ska färdigställas under 2020. De ändringar i lagstiftningen om detaljhandel som gjordes 2017 håller på att utvärderas, för att bedöma om de passar den föränderliga detaljhandelssektorn och konsumenternas preferenser. Reformförslag håller på att utarbetas för apoteksbranschen, även om målet verkar ha ändrats i och med regeringsskiftet och ambitionen att öppna marknaden för privata aktörer har sänkts. För närvarande innebär de strikta reglerna för att öppna apotek och priskontrollen för läkemedel, inklusive receptfria läkemedel, att Finland är bland de mest restriktiva EU-länderna när det gäller läkemedelsförsäljning.

Det finns dock utrymme för att förbättra vissa aspekter av företagsklimatet, t.ex. vad gäller tillstånd och nivån av företagande. Det verkar finnas utrymme för att ytterligare förenkla förfarandena för näringstillstånd, inklusive miljötillstånd. Under 2018 fortsatte den tidigare regeringen med projektet för avreglering, Norminpurku, och några mindre initiativ för att effektivisera förfarandena för tillstånd och överklaganden. Enligt småföretagsakten krävs det ungefär 47 dagar för att överföra egendom i Finland, vilket är dubbelt så mycket som EU-genomsnittet. Tillgången till finansiering är enklare än i de flesta EU-länder, men är fortfarande begränsad för såddföretag (Flachenecker m.fl., 2020)[26]. Dessutom är kostnaden för att låna små belopp i förhållande till stora lån högre än EU-genomsnittet (se avsnitt 3.2). Regeringen genomfört flera politiska initiativ under senare år, men indikatorn ”Entreprenörskap som ett attraktivt karriärval” ligger fortfarande under EU-genomsnittet. Samtidigt ligger andelen innovationsbaserat företagande i Finland över EU-genomsnittet. Det verkar dock finnas utrymme för att ytterligare stimulera företagens inträde på marknaden (se avsnitt 3.4.1). Den nya regeringen planerar att ytterligare bredda entreprenörsstrategin.

Det kan vara så att vissa strukturella drag hos arbetsmarknadsinstitutionerna hämmar den ekonomiska utvecklingen. I de senaste löneförhandlingarna kopplades lönehöjningar inom den icke handelsexponerade sektorn till de höjningar som avtalats inom de exponerade sektorerna. Till skillnad mot systemet i Sverige nåddes ingen formell överenskommelse om att använda den här modellen. Avsaknaden av ett formellt avtal kan öka osäkerheten om nivån för löneökningarna inom olika sektorer (se avsnitt 3.3). Vissa hinder för lokala förhandlingar kvarstår för arbetsgivare som inte tillhör någon organisation. De arbetstidsvillkor som infördes den 1 januari 2020 bör dock öka möjligheterna att använda flexibla arbetstidsarrangemang, även i icke anslutna företag. Konkurrensklausuler[27] kan hindra övergångar på arbetsmarknaden. Samtidigt är kostnaderna för uppsägning proportionellt större för små och medelstora företag än för andra företag, och klausuler som anger en minimiperiod när det gäller att anställa någon igen är avskräckande för arbetsgivarna (Internationella valutafonden, 2018). Ny lagstiftning på området trädde i kraft i september 2019. Den gör det möjligt för domstolarna att beakta företagets storlek när de behandlar avskedanden och förkortar den period då individuellt uppsagda arbetstagare inte får arbetslöshetsförmåner från 90 dagar till 60 dagar.

Digitalisering

Finland är ett av de länder i EU som har bäst resultat både när det gäller digitala facilitatorer och digital omvandling (Europeiska kommissionen, 2019e). Finlands regering har investerat över 100 miljoner euro, inklusive direkt kapitalfinansiering och regionala bidrag, för att stödja digitala projekt som drivs av lokala myndigheter under 2018–2022. Den planerade regionala digitaliseringsprocessen kommer att kräva ny lagstiftning om informationshantering och inrättandet av ett system med en enda

([26]) Såddkapital är den finansiering som används för att starta ett företag eller skapa en ny produkt. Att skaffa såddkapital är den första av fyra finansieringsfaser som krävs för att ett uppstartsföretag ska kunna bli ett etablerat företag.

([27]) En arbetstagares åtagande att inte bedriva liknande verksamhet inom sex månader efter att ha lämnat ett företag.

kontaktpunkt. Andra åtgärder är att fastställa prioriterade områden, såsom ren teknik, bioekonomi, IKT och hälsa, så att investeringarna koncentreras till teknikintensiva sektorer med potential för uppskalning. Andelen organisationer med effektiva riskhanteringsstrategier för cybersäkerhet är dock fortfarande låg. Det är särskilt de små och medelstora företagen som släpar efter när det gäller att införa metoder för att hantera digitala säkerhetsrisker. Dessutom ligger de finländska små och medelstora företag i viss mån efter när det gäller handel inom och utanför EU. Särskilda initiativ kan hjälpa dem att öka sin e-handel och användningen av ny teknik.

Regeringen planerar att fortsätta att skapa en realtidsekonomi. Detta innebär att information om affärstransaktioner överförs elektroniskt i realtid från ett företag till ett annat och från företagen till myndigheterna. För att informationsutbytet ska fungera automatiskt måste kvitton och fakturor vara i elektroniskt format. Statskontoret har utvecklat e-fakturering och elektroniska kvitton, och nu fortsätter arbetet på nordisk nivå genom samarbetsprojektet Nordic Smart Government. För Finlands del leds projektet av Patent- och registerstyrelsen i samarbete med Statskontoret och Skatteförvaltningen.

Finland är fast beslutet att utveckla och investera strategiskt i ny digital teknik, genom program som samordnas av EU. Finland är medlem i det gemensamma företaget EuroHPC. Det har också undertecknat förklaringen om samarbete kring artificiell intelligens. Åtta anläggningar i EU har valts ut till att få de första europeiska superdatorerna. En av värdanläggningarna kommer att ligga i Kajana.

3.4.3. INSTITUTIONELL KVALITET

Finland är bland de bästa länderna när det gäller offentlig förvaltning och styrning, och har fortfarande kvar denna konkurrensfördel. Systemet för offentlig upphandling håller på att moderniseras. Sammanslagningen av de två viktigaste upphandlingsorganen (Hansel och KL-Kuntahankinnat) ägde rum i september 2019, i stället för i januari 2019 som ursprungligen planerats. Avsikten med sammanslagningen var att skapa en gemensam nationell inköpscentral som betjänar upphandlande myndigheter på alla förvaltningsnivåer. Sammanslagningen förväntas öka effektiviteten och centralisera utgifterna för upphandling (som utgör ungefär 16 % av BNP, cirka 35 miljarder euro per år), och fokuserar på större kontrakt och ett mer enhetligt system för offentlig upphandling. Den förväntas ge besparingar på upp till 20 % och kommer också och bidra till att harmonisera praxis så att företagens tillgång till offentlig upphandling underlättas. Den kommer också att göra det lättare att samordna storskaliga program för att förbättra upphandlingen. Samtidigt planerar Finland också att digitalisera hela sitt upphandlingssystem till 2021.

Finland utmärker sig genom att tillhandahålla effektiva digitala offentliga tjänster och är världsledande på området. Finlands regering har prioriterat digitaliseringen av offentliga tjänster, och gjort den till ett genomgående tema i alla delmålsprojekt. Det yttersta målet är att göra digitala och användarinriktade offentliga tjänster tillgängliga genom att utveckla i) principer för digitalisering av alla offentliga tjänster och ii) ett system med en enda kontaktpunkt för både enskilda och företag, med stöd av nödvändig lagstiftning om informationshantering. Finlands framgångar beror särskilt på den förbättrade tillgången till öppna data och digitala hälso- och sjukvårdstjänster. Myndigheterna och allmänheten interagerar flitigt på nätet, och 92 % av de finländska internetanvändarna använder e-förvaltningstjänster aktivt.

3.4.4. DEN REGIONALA DIMENSIONEN

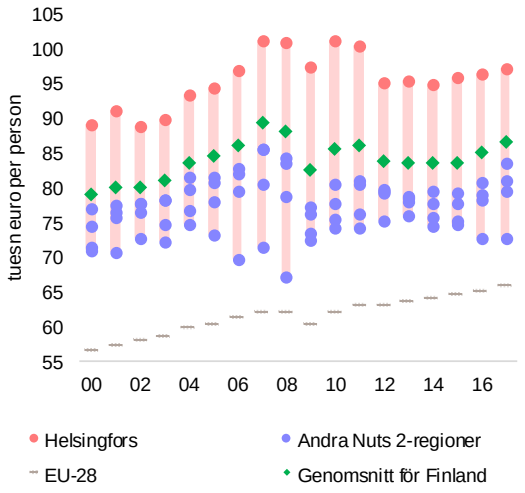
Det finns stora skillnader i ekonomiska resultat på regional och lokal nivå. Helsingfors stod för 36 % av landets totala tillväxt mellan 2000 och 2017. De båda andra två större städerna, Tammerfors och Åbo, stod för ytterligare 7 % men deras resultat under perioden låg en bra bit under det nationella genomsnittet på 18 %, eftersom BNP minskade kraftigt på grund av den ekonomiska krisen. Flera täta regioner eller landsbygdsregioner[28] hade en större ekonomisk tillväxt under perioden, men resultaten skiljde sig

([28]) Täta regioner, om andelen av befolkningen som bor i rurala områden är mellan 15 % och 50 %, landsbygdsregioner, om mer än 50 % av befolkningen bor i rurala områden (OECD, 2011).

mycket åt, med en minskning på -7 % i Kymmenedalen och en ökning på 26 % i Österbotten (OECD, 2019e).

Produktivitetsökningen är stabil i de finländska regionerna. Produktiviteten återhämtar sig långsamt från nedgången under den ekonomiska krisen 2008, men ligger fortfarande lägre än före krisen. Till och med i den minst produktiva regionen, Norra och Östra Finland, ligger dock produktiviteten klart över EU-genomsnittet. Samtidigt är produktivitetsmönstren i hög grad statiska, rangordningen har inte förändrats under de senaste 18 åren (se diagram 3.4.7). Under perioden 2000–2017 var förändringarna i arbetsproduktivitet måttliga: den varierade mellan 2 % på Åland och 11 % i Norra och Östra Finland.

Diagram 3.4.7: **Regionalt mervärde per arbetstagare**

Källa: Europeiska kommissionen

Samhällsstyrningen i de finländska regionerna är av högre kvalitet än EU-genomsnittet. Alla finländska regioner har mycket goda resultat när det gäller samhällsstyrningens kvalitet och ligger på runt 80 poäng i det europeiska indexet för samhällsstyrningens kvalitet[29], medan EU-genomsnittet är 49 poäng. De finländska regionerna är därför mer konkurrenskraftiga än EU i genomsnitt[30]. Skillnaderna är fortfarande stora mellan Helsingfors och Norra och Östra Finland (cirka 20 poäng).

([29]) Det europeiska indexet för samhällsstyrningens kvalitet (EQI), 2017 års upplaga, som har tagits fram av Institutet för forskning om korruption och samhällsstyrningens kvalitet vid Göteborgs universitet, är det enda måttet på institutionell kvalitet som finns tillgängligt på regional nivå i EU. Institutionell kvalitet definieras som ett mångdimensionellt begrepp, och består av hög opartiskhet och offentliga tjänster av god kvalitet tillsammans med låg korruption. EQI, som finansierades av Europeiska kommissionen 2010, 2013 och 2017, syftar till att fånga medborgarnas uppfattningar och erfarenheter av korruption, och i vilken utsträckning de bedömer de offentliga tjänsterna i sina regioner som opartiska och av god kvalitet. https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/maps/quality_of_governance

([30]) https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/maps/regional_competitiveness

3.5 MILJÖMÄSSIG HÅLLBARHET

Styrning av hållbar utveckling

Finland har en lång historia av miljömässig hållbarhet och miljöstyrning. Finland har en handlingsplan för öppen förvaltning, som uppmuntrar invånarna att delta på alla områden. Utbildningen spelar en viktig roll när det gäller att utbilda experter i den cirkulära ekonomin, och Finland bereder vägen genom att ta med den cirkulära ekonomin i universitetens kursplaner. Finland gör offentliga upphandlingar för cirka 35 miljarder euro varje år (motsvarande 16 % av BNP, Institutet för europeisk miljöpolitik, 2019), och har därför infört en nationell strategi för grön offentlig upphandling med särskilda mål för centrala, regionala och lokala myndigheter. Strategin innehåller mål som höjs undan för undan. Finländska små och medelstora företag presterade bättre än genomsnittet i EU vad gäller miljödimensionen av småföretagsakten (Europeiska kommissionen., 2018d).

En snabbare övergång till en koldioxidneutral ekonomi

Det nya regeringsprogrammet för 2019–2023 innehåller det ambitiösa målet att uppnå koldioxidneutralitet till 2035. Finland har fullt ut anammat klimatmålen i sin inrikespolitik och regeringen har höjt sina ambitioner genom att sätta upp målet att uppnå koldioxidneutralitet senast 2035. Att uppnå det målet kommer att kräva omfattande insatser och åtgärder i hela ekonomin.

Regeringen kommer därför att börja utarbeta en klimatpolitisk plan på medellång sikt under 2021, i enlighet med klimatlagen. Regeringen planerar också att ändra landets befintliga klimatlag, för att föra in rättsligt bindande mål för minskade utsläpp av växthusgaser, inklusive markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk. Det kommer att vara en viktig åtgärd för att kompensera för eventuella regionala ekonomiska och sociala effekter, inklusive energifattigdom.

Finlands höjda ambitionsnivå måste omsättas i kraftfullare klimatåtgärder, även när det gäller utsläpp i sektorer som inte tidigare omfattats. Utsläppen av växthusgaser i Finland har minskat i samma takt som i EU som helhet (-20,5 % år 2017 sedan 1990). Utsläppen i de sektorer som inte ingår i EU:s utsläppshandelssystem är dock fortfarande högre än målet för 2020 och för att nå klimatneutralitet till 2035 kommer det att krävas ytterligare åtgärder för att hantera dessa utsläpp. För att målet om koldioxidneutralitet ska kunna uppnås måste alla källor till koldioxidutsläpp omfattas av utsläppsminskningsåtgärder. Fastän landets energimix redan är 80 % koldioxidfri står energiförsörjningssektorn fortfarande för 31 % av de totala utsläppen[31], vilket är mer än transport (20 %), tillverkning (12 %) och byggnader (7 %). Vid utformningen av klimatåtgärderna måste man också beakta att skogarnas kolsänka har sjunkit i Finland de senaste åren, vilket gör det svårare att uppnå landets mål om koldioxidneutralitet. Med tanke på skogssektorns betydelse för Finlands ekonomi (den är den näst största exportsektorn), påverkar åtgärder inom skogssektorn både ekonomin och klimatpolitiken.

Regeringens klimatpolitik förväntas ha en betydande påverkan på statsbudgetens struktur, och tack vare de höjda ambitionerna kommer effekterna att märkas tidigare. Regeringen har aviserat en översyn av energibeskattningen som ska bidra till en koldioxidneutral ekonomi och främja förnybar energi. Den har också förbundit sig att fasa ut fossilbränslesubventionerna för olja, kol och möjligen även torv. Skatteutgifter som avsätts för energisektorn förväntas minska och konsumtionsskatterna ska delvis baseras på koldioxidutsläppen. Gruvdriften ska inte längre omfattas av skatterabatten för energiintensiva företag, och själva rabatten kommer att avskaffas under en övergångsperiod. En sänkning av elskatten ska leda till kostnadsneutralitet. Det finns dock ännu inte någon bedömning av åtgärdernas miljöpåverkan[32]. För att säkerställa att övergången till en klimatneutral ekonomi inte lämnar någon utanför måste regeringen beakta de fördelningspolitiska aspekterna av miljöskatterna och hur de påverkar de mest utsatta hushållen (Europeiska kommissionen, 2019f).

([31]) Utsläppen av växthusgas per sektor: https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/data-viewers/greenhouse-gases-viewer

([32]) I samband med förhandlingarna om 2020 års budget meddelade regeringen sin avsikt att utreda hur de miljöskadliga subventionerna kan minskas och medlen omdirigeras till mer produktiva och hållbara användningsområden. Utredningen väntas leda till beslut under hösten 2020.

Klimat- och energiutmaningen

De fossila bränslenas andel i den inhemska energiproduktionen sjunker undan för undan, och de förväntas ersättas av biobränslen och elektricitet inom transportsektorn. Om man tittar på de fossila bränslena i den inhemska energiproduktionen 2018 stod kol för 8,3 %, olja för 26,9 % och naturgas för 6,6 %. Fortfarande utgör kolbaserad elproduktion ungefär 13 % av den sammanlagda produktionen i Finland (2017). Nästan hälften av kolkraftverken är mer än 35 år gamla, och de flesta är äldre än 20 år. Utfasningen av kolet, som enligt beslut ska ske till 2029, bör innebära att det inte görs några nya investeringar i kolkraftverk[33]. Enligt den nationella energi- och klimatplanen[34] kommer utfasningen av kolet att kosta ungefär 34 miljoner euro. Den nationella energi- och klimatplanen är också inriktad på att minska förbrukningen av olja inom transportsektorn, där den ska ersättas med biobränslen (som förväntas öka till 30 %) och fossilfri el.

Finland uppfyller just nu sitt energieffektivitetsmål för 2020, men det är viktigt att övervaka framstegen med tanke på målet för 2030. I den nationella energi- och klimatplanen räknar man med en mycket måttlig minskning av den slutliga energianvändningen samt en ökning av primärenergiförbrukningen fram till 2030. Det skulle innebära ett mycket litet bidrag till EU:s energieffektivitetsmål. Finland använder frivilliga avtal med industrin och har sektorsspecifika energieffektivitetsmål för transport- och bygglagstiftning, med höga energieffektivitetsstandarder för nya byggnader. Att förbättra energieffektiviteten i det befintliga byggnadsbeståndet[35] i enlighet med EU:s energieffektivitetsmål för 2030 kommer dock med största sannolikhet att kräva betydande investeringar, särskilt från hushållen (se avsnittet Investeringar i en koldioxidsnål och energisnål ekonomi). Att hantera den här utmaningen skulle leda till ytterligare framsteg mot några av FN:s globala mål för hållbar utveckling: globalt mål 7 – Hållbar energi för alla och globalt mål 12 – Hållbar konsumtion och produktion (se bilaga E).

Finland uppfyller redan sitt mål om förnybar energi för 2020. Andelen förnybar energi i den slutliga bruttoförbrukningen av energi var 41 % år 2018, vilket var 3 procentenheter över målet, framför allt tack vare användningen av biomassa (29 % av den totala energiförbrukningen 2017) och vind (7 % av elförbrukningen). Andelen förnybar energi förväntas fortsätta att öka, och i den slutliga nationella energi- och klimatplanen anges målet 51 % till år 2030 (i linje med kommissionens rekommendation). Detta skulle bidra till ytterligare framsteg mot globalt mål 7 – Hållbar energi för alla, globalt mål 12 – Hållbar konsumtion och produktion samt globalt mål 13 – Bekämpa klimatförändringen (se bilaga E).

Hållbarare transporter och bostäder kan leda till stora besparingar. Eftersom enbart transporter står för en femtedel av Finlands utsläpp kommer det att spela en nyckelroll när det gäller att nå koldioxidneutralitet. Den nya regeringen har satt upp ett ambitiöst mål att halvera transportutsläppen till 2030 genom att skärpa fossilbränslebeskattningen och subventionera elektrifieringen av transporterna. Ytterligare investeringar i järnvägar planeras också (se avsnittet Investeringar i hållbar transportinfrastruktur). Studier visar att en förbättring av byggnaders energieffektivitet skulle kunna minska det totala uppvärmningsbehovet med hälften (MEAC, 2017).

Investeringar i en koldioxidsnål och energisnål ekonomi

Den planerade omvandlingen till koldioxidneutralitet förväntas kräva betydande investeringar, särskilt inom energisektorn. De största investeringsbehoven finns på området elnät. Elnätsföretagens sammanlagda investeringar uppgick till 9,5 miljarder för 2016–2028. Finland ligger redan över EU:s mål för elsammanlänkningen i varje medlemsstat för 2020 (10 %) och hoppas kunna hålla sin sammanlänkningsnivå över målet för 2030, som är 15 % för varje medlemsstat. Det finns utrymme för

([33]) Enligt den nationella energi- och klimatplanen omfattar detta ”kostnader för tidiga investeringar” för att ersätta kol i värmepannor.

([34]) Finland lämnade in den slutliga versionen av sin nationella energi- och klimatplan till Europeiska kommissionen den 20 december 2019. Kommissionen övervakar framstegen mot EU:s energi- och klimatmål för 2030 med hjälp av medlemsstaternas energi- och klimatplaner. Kommissionen kommer under 2020 att bedöma de slutliga energi- och klimatplaner som medlemsstaterna har lämnat in.

([35]) Vilket motsvarade 35 % av den slutliga energiefterfrågan 2017 (23 % för hushåll och 12 % för tjänster) och har ökat sedan 2015.

att intensifiera det befintliga samarbetet mellan de nordiska länderna och för att utvidga det geografiskt till att omfatta även de baltiska länderna.

Den större andelen förnybar energi som planeras, särskilt inom energisektorn, kommer att kräva ytterligare investeringar i denna sektor. Enligt den nationella energi- och klimatplanen har Finland för avsikt att nå andelen 51 % förnybar energi av den slutliga bruttoförbrukningen 2030. Det kommer att göra landet till en föregångare inom EU på området förnybar energi. I sammanhanget kan nämnas att regeringen under 2018 reformerade programmet för förnybar energi för att öka de konkurrenskraftiga anbuden. Landets mål att öka andelen biodrivmedel (till 30 %) och antalet elfordon kommer att kräva investeringar i biobränsleanläggningar (som i den slutliga nationella energi- och klimatplanen uppskattas till 1,3 miljarder euro) och laddningsinfrastruktur (uppskattas i planen till 415 miljoner euro år 2030).

Enligt Finlands planer utgör kärnenergi en annan stor del av investeringsbehoven för energiförsörjningssektorn under de kommande åren. För det första håller två kärnreaktorer på att byggas: Olkiluoto 3 (OL3), som enligt planerna ska tas i bruk 2020–2021, och Hanhikivi 1 (som byggs av ryska Rosatom), som bör kunna tas i bruk i slutet av 2020-talet. Dessutom kommer en anläggning för långsiktig lagring av kärnavfall att tas i drift i mitten 2020-talet.

Investeringar i hållbar transportinfrastruktur

Investeringsplanerna för infrastruktur syftar till att öka den hållbara rörligheten. Ett nytt nationellt transportsystem kommer att utvecklas till 2021 under ledning av en parlamentarisk styrgrupp. Planen väntas omfatta perioden 2021–2032 och därmed innebära ett steg mot ett långsiktigt planeringssystem, som länge har efterfrågats av berörda parter. Man överväger också att bygga tre snabbjärnvägar, men planerna är ännu på ett mycket tidigt stadium. Budgetförslaget för 2020 innehåller finansiering av förberedande arbeten och studier för bygge av snabbjärnvägar Helsingfors–Åbo och Helsingfors–Tammerfors (uppskattningsvis 8–9 miljoner passagerare per år). Förbättringar skulle innebära framsteg mot globalt mål 9 – Hållbar industri, innovationer och infrastruktur (se bilaga E). När det gäller elektroniska kommunikationsnät är kommersiella 5G-nät på väg att bli tillgängliga. Regeringen håller för närvarande på att fördela marknadssegmenten.

Vissa större internationella sammanlänkningsprojekt har blivit försenade eller avbrutits. Den nordöstra bredbandskabeln till Kina och Japan är försenad på grund av politiska diskussioner med Finlands grannländer, men hela projektet kan komma att byggas 2020–2022. Den nya regeringen har beslutat att för närvarande inte gå med i Rail Baltica-konsortiet, men fortsätter att delta som observatör. Rail Baltica-projektet är fortfarande en viktig del av Skandinavien-Medelhavskorridoren i det transeuropeiska transportnätet.

Analys för en rättvis omställning

Utfasningen av torvanvändningen skulle kunna hjälpa Finland att uppnå sitt koldioxidmål till 2035. Finland är en av de största producenterna och den största konsumenten av torv i Europa[36]. Landet använder torv i första hand som energikälla. Enligt den slutliga nationella energi- och klimatplanen stod torv för 4–5 % av den totala energiförsörjningen 2018. Torv spelar en viktig roll som bränsle i kraftvärmeverk. Torvens koldioxidintensitet är högre än den för brunkol eller naturgas, och torv åtnjuter som inhemskt bränsle en gynnsam skattemässig behandling för att kunna konkurrera med importerade fossila bränslen (IEA 2018).

Regeringen är fast besluten att minska användningen av torv som energikälla med åtminstone hälften till 2030. Som ett led i sin översyn av energibeskattningen avser regeringen att bedöma vilka förändringar som behövs i beskattningen av torv, så att landet kan nå sitt mål för 2030. Samtidigt vill regeringen se till att gagnvirke inte går till förbränning. Regeringen måste också beakta de fördelningspolitiska effekterna av torvbeskattningen och motsvarande

([36]) Produktionen var 0,7 miljoner ton oljeekvivalenter eller 45,6 % av EU:s sammanlagda produktion 2017, och konsumtionen 1,28 miljoner ton oljeekvivalenter eller 60 % av EU:s sammanlagda konsumtion 2017.

kompensationsåtgärder för de mest utsatta hushållen (Europeiska kommissionen, 2019g).

Torvlagren, torvproduktionen och användningen av torv som energikälla är särskilt koncentrerade till landets norra och mellersta delar. Det verkar vara de glesbefolkade östra och norra delarna av landet som är den Nuts 2-region som påverkas mest av övergången från torvbaserad till koldioxidneutral energiproduktion. Eftersom regionen är något svagare ekonomiskt[37] kan den ha en mer begränsad kapacitet att på egen hand klara av effekterna av övergången.

Det är viktigt att invånarna kan dra nytta av nya möjligheter i den gröna ekonomin. Näringslivet har uppskattat att torvproduktionens direkta sysselsättningseffekt var 2 300 personarbetsår under 2018, och om man räknar in även den indirekta sysselsättningseffekten var den 4 200 personarbetsår (Maaseudun Tulevaisuus, 2019)[38]. Om torvproduktionen skulle fasas ut är det i första hand direkta arbetstillfällen som skulle gå förlorade. Vissa indirekta arbetstillfällen skulle också hamna i riskzonen vid en minskad ekonomisk aktivitet i torvproducerande regioner. Därför behöver den regionala ekonomin diversifieras, så att regionen blir attraktiv för framtida investeringar och berörda arbetstagare får möjlighet till omskolning och kompetenshöjning. Europeiska kommissionen har föreslagit en fond för en rättvis omställning för att stödja de människor och områden som påverkas mest. Särskilda investeringsriktlinjer för fonden finns i bilaga D.

Steg mot en mer cirkulär ekonomi

Finland strävar efter att övergå till en mer cirkulär ekonomi, men utmaningarna är stora. Under 2020 utarbetar Finland en nationell åtgärdsplan för cirkulär ekonomi, med konkreta åtgärder och initiativ för att påskynda övergången till en klimatneutral cirkulär ekonomi. År 2019 inrättades Materialtorget, en dataplattform där avfallsproducenter och avfallsinnehavare kan annonsera ut avfall, biflöden och tjänster som rör återvinning och avfallshantering. Finland främjar den cirkulära ekonomin även högre upp på den internationella dagordningen. Jämfört med andra EU-länder är dock Finland fortfarande en resursintensiv ekonomi. Särskilt ligger konsumtionsintensiteten för både material och energi en bra bit över EU-genomsnittet (Europeiska kommissionen, 2019g).

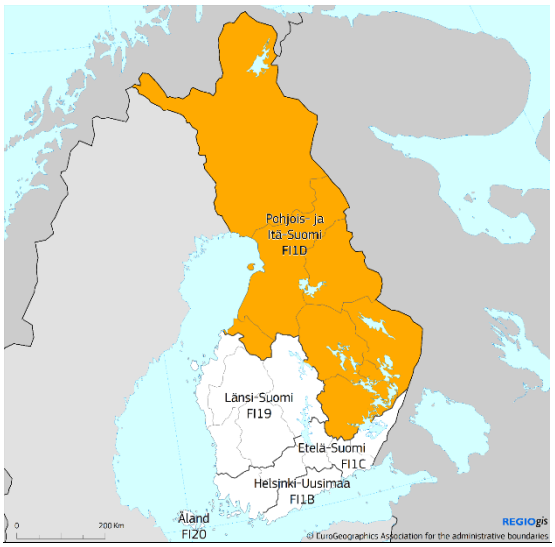
Avfallshanteringen är avancerad, men det finns utrymme för förbättringar. Produktionen av kommunalt avfall i Finland låg över EU-genomsnittet (Eurostat, 2019b) och har varierat under de senaste åren. Deponeringsnivån är bland de lägsta i EU (1 % år 2016) och långt under EU-genomsnittet (24 %). Återvinningsgraden för kommunalt avfall, enligt beräkningsmetod 2 i kommissionens beslut 2011/753/EU, var 49 % år 2017, över EU-genomsnittet på 47 %. Det verkar troligt att Finland kommer att uppnå EU:s mål för 2020 om en återvinningsgrad för kommunalt avfall på 50 %. I vilket fall behövs ytterligare åtgärder för att uppnå de ambitiösa mål som fastställdes i det reviderade ramdirektivet om avfall för åren 2025, 2030 och 2035.I rapporten om tidig varning om avfallshantering (Europeiska kommissionen, 2018e) rekommenderades att Finland fastställer obligatoriska återvinningsmål för kommuner som följer de nationella målen på 50 %. Kommissionen rekommenderade även ett mer omfattande samarbete mellan producentansvarsorganisationer[39], kommuner och återvinningsföretag för att driva på effektivitetsbesparingarna och minska fragmenteringen. Åtgärder för att öka återvinningsgraden skulle innebära framsteg mot globalt mål 11 – Hållbara städer och samhällen och globalt mål 12 – Hållbar konsumtion och produktion (se bilaga E).

([37]) BNP per capita (köpkraftsstandard i Norra och Östra Finland var 91 % av EU-genomsnittet 2017, medan genomsnittet i hela Finland var 109 %. Sysselsättningsgraden var 73 % i Norra och Östra Finland 2018, och 76,3 % i hela Finland.

([38]) Teknologiska forskningscentralens rapport från 2010 visar att sysselsättningen inom produktionen av energitorv och odlingstorv samt användningen av energitorv var 12 350 personarbetsår. Torvproduktionen var 2,19 miljoner ton oljeekvivalenter år 2009, vilket är tre gånger högre än 2017.

([39]) En producent kan välja att delegera sitt miljöansvar till en tredje part, en så kallad producentansvarsorganisation, som får betalt av producenten för att hantera hanteringen av använda produkter.

Diagram 3.5.1: **Den Nuts 2-region som påverkas mest av övergången från torvbaserad till koldioxidneutral energiproduktion**

Källa: Europeiska kommissionen

Finland är bland de bästa länderna när det gäller miljöinnovation i EU, samtidigt som de offentliga investeringarna i miljöskydd verkar vara ganska blygsamma. Landet ligger högt både på EU:s miljöinnovationsindex och när det gäller utveckling och spridning av miljöteknik. Det flesta investeringarna i miljöskydd görs av näringslivet och specialiserade investerare, medan staten bidrar jämförelsevis lite, både i förhållande till andra statliga utgifter på miljöområdet och i förhållande till den privata sektorn. Dessutom är statens andel av miljöskyddet relativt blygsam om man ser till utgifter och resultat för miljöskyddet. Dessa är båda bland de lägsta i EU om man mäter dem som andel av BNP.

Att uppnå klimatneutralitet kommer att innebära viktiga möjligheter att skapa arbetstillfällen. Övergången till klimatneutralitet förväntas främja skapandet av arbetstillfällen för alla kompetensgrupper. Framför allt förväntas det flera jobb som kräver låg eller medelhög kompetens och med medelhög lön inom tjänster, industrin och byggsektorn (Eurofound 2019). Det är mycket viktigt att förbereda arbetskraften för att den gröna övergången ska bli framgångsrik. För att göra övergången effektiv och socialt balanserad måste Finland fortsätta att investera i kompetenshöjning och omskolning för arbetskraften för att stödja införandet av grön teknik och målinriktade utbildningsprogram för att göra ekonomin miljövänligare.

En rättvis övergång har en jämställdhetsaspekt. Nya gröna jobb förväntas i första hand skapas i sektorer där kvinnor traditionellt varit underrepresenterade, t.ex. skogsbruk och ren teknik (Arbets- och näringsministeriet, 2017). Detta skulle kunna hjälpa Finland att kompensera för den jämförelsevis höga andelen män mellan 25 och 54 år som står utanför arbetskraften (se avsnitt 3.3), om lämpliga aktiverings- och stödåtgärder införs. Det behövs ändå utbildningsprogram som är inriktade på att förbättra jämställdheten genom att uppmuntra kvinnors deltagande i naturvetenskapliga, tekniska och ingenjörsvetenskapliga utbildningar. Den sociala dialogen spelar också en viktig roll i sammanhanget.

BILAGA A: ÖVERSIKT

Åtaganden	Sammanfattande bedömning([40])
Landsspecifika rekommendationer 2019	
Rekommendation 1: Säkerställa att de primära offentliga nettoutgifternas nominella ökning inte överstiger 1,9 % under 2020, vilket motsvarar en årlig strukturell anpassning på 0,5 % av BNP. Skapa mer kostnadseffektiva social- och hälsovårdstjänster som alla har tillgång till.	Finland har **inte varit föremål för en bedömning** av huruvida rekommendation 1 har följts.
Säkerställa att de primära offentliga nettoutgifternas nominella ökning inte överstiger 1,9 % under 2020, vilket motsvarar en årlig strukturell anpassning på 0,5 % av BNP.	**Efterlevnaden av stabilitets- och tillväxtpakten kommer att bedömas under våren 2020, så snart de slutliga uppgifterna för 2019 finns tillgängliga.**
Skapa mer kostnadseffektiva social- och hälsovårdstjänster som alla har tillgång till.	**Begränsade framsteg har gjorts när det gäller att skapa mer kostnadseffektiva social- och hälsovårdstjänster som alla har tillgång till.** Regeringen planerar att fortsätta med den hälsovårdsreform som inleddes av den förra regeringen. Syftet med reformen är fortfarande att minska fragmenteringen och lösa de finansiella problem detta medför i små, avlägset belägna kommuner. Planerna på att centralisera tjänsterna på landskapsnivå kommer sannolikt att leda till större effektivitet. Tillgången till tjänsterna ska främjas genom ett stärkt primärvårdssystem. Regeringen planerar att anta reformen före slutet av

([40]) Följande kategorier används för att bedöma framstegen vad gäller genomförandet av de landsspecifika rekommendationerna:
Inga framsteg: Medlemsstaten har varken aviserat eller antagit några åtgärder för att följa rekommendationen. Nedan anges ett antal typiska situationer som omfattas av denna kategori och som ska tolkas från fall till fall med beaktande av förhållandena i landet i fråga: De omfattar bl.a. följande:
Inga rättsliga eller administrativa åtgärder eller budgetåtgärder har aviserats
i det nationella reformprogrammet,
i andra officiella skrivelser till det nationella parlamentet eller relevant utskott eller till Europeiska kommissionen,
eller i offentliga sammanhang (t.ex. i ett pressmeddelande eller information på regeringens webbplats).
Inga icke-lagstiftningsakter har lagts fram av regering eller parlament.
Medlemsstaten har vidtagit inledande åtgärder för att följa rekommendationen, t.ex. beställning av en undersökning eller inrättande av en arbetsgrupp för att analysera möjliga åtgärder som skulle behöva vidtas (såvida inte rekommendationen uttryckligen kräver riktlinjer eller förberedande åtgärder). Inga tydligt angivna åtgärder för att följa rekommendationen har dock föreslagits.
Begränsade framsteg: Medlemsstaten
har aviserat vissa åtgärder, som dock innebär att rekommendationen endast följs i begränsad utsträckning och/eller
lagstiftningsakter har lagts fram i regeringen eller det nationella parlamentet, men dessa har ännu inte antagits och betydande ytterligare arbete av annan karaktär än lagstiftning krävs för att rekommendationen ska genomföras,
icke-lagstiftningsakter har lagts fram, men ännu inte följts upp med de genomförandeåtgärder som behövs för att följa rekommendationen.
Vissa framsteg: Medlemsstaten har antagit åtgärder
som delvis följer rekommendationen och/eller
som följer rekommendationen, men det krävs fortfarande en hel del arbete för att den ska följas fullt ut, eftersom endast ett fåtal av de antagna åtgärderna har genomförts. Exempel på detta är att en eller flera åtgärder har antagits av det nationella parlamentet eller genom ett ministerbeslut men det saknas ett genomförandebeslut.
Avsevärda framsteg: Medlemsstaten har antagit åtgärder som avsevärt bidrar till att rekommendationen följs och de flesta av dem har genomförts.
Fullständigt genomförande: Medlemsstaten har genomfört alla de åtgärder som behövs för att på ett lämpligt sätt följa rekommendationen.

	mandatperioden.
Rekommendation 2: Förbättra incitamenten att arbeta och stärka kompetens och aktiv inkludering, särskilt genom välintegrerade tjänster för arbetslösa och personer utanför arbetskraften.	Finland har gjort **vissa framsteg** när det gäller rekommendation 2.
Förbättra incitamenten att arbeta	**Begränsade framsteg har gjorts när det gäller att minska andelen som står utanför arbetskraften och att avlägsna arbetslöshetsfällor.** Reformen av den sociala tryggheten är en långsiktig process som syftar till att förenkla förmånssystemet. Genom att se till att arbete lönar sig oavsett omständigheterna, kan reformen bidra till att regeringen når målet om en sysselsättningsgrad på 75% bland alla 15–64 åringar. Reformen bör även leda till bättre samordning av olika förmåner. Enligt planerna ska reformen genomföras gradvis under två regeringsperioder. Det grundläggande arbetet inleddes under Juha Sipiläs regeringsperiod. Finland införde 2019 ett inkomstregister i realtid som kan minska byråkratiska fällor. Med hjälp av detta register kan handläggningstiderna för olika förmåner förkortas, vilket ger större inkomsttrygghet vid deltids- eller korttidsarbete. Det kan dessutom ge möjligheter att kombinera arbetsinkomster och förmåner på ett mer ändamålsenligt sätt i framtiden. Regeringen har inrättat en ministerarbetsgrupp med sju trepartsundergrupper som ska förbereda arbetsmarknadsreformerna och utreda sätt att öka sysselsättningen.
och stärka kompetens	**Vissa framsteg har gjorts när det gäller kompetens.** I regeringsprogrammet konstateras att ojämlikhet, skillnader i lärande och utslagning är de största hoten när det gäller utbildning. Budgeten har höjts för att möjliggöra åtgärder mot detta. Målet med yrkesutbildningsreformen, som nu är inne i sitt slutskede, är att åstadkomma en bättre anpassning till arbetsmarknadens behov. Deltagandet i vuxenutbildning är störst bland högutbildade och högavlönade arbetstagare. Regeringen inleder en reform av det kontinuerliga lärandet för att råda bot på kompetensbristerna hos vuxna arbetstagare. Bristen på arbetskraft, särskilt högutbildade arbetstagare, uppges vara det största hindret för investeringar och riskerar att hämma tillväxten. Ett orosmoment är bristen på tillräckliga budgetmedel för genomförande av de senaste utbildningsreformerna inom förskolan samt i

	grundskolan och den högre utbildningen.
och aktiv inkludering, särskilt genom välintegrerade tjänster för arbetslösa och personer utanför arbetskraften.	**Vissa framsteg har gjorts när det gäller aktiv inkludering.** Det aviserade programmet för arbetsförmåga förväntas resultera i bättre samordning av förmåner och mer individuella och mer integrerade tjänster. Man förväntar sig att samma resultat ska uppnås genom försök att i högre grad integrera sysselsättningstjänster, utbildningstjänster och social- och hälsovårdstjänster i kommunerna och därigenom förbättra anställbarheten för arbetssökande med svag ställning på arbetsmarknaden (personer som får arbetsmarknadsstöd, dvs. grunddagpenning, personer under 30 år och invandrare) Detta bygger på antagandet att lokala tjänster ger bättre resultat. Riksdagen kommer att besluta om lagstiftningen i februari–mars 2020 och försöken förväntas följa i april–maj. Regeringen har öronmärkt 36 miljoner euro för genomförandet av programmet för arbetsförmåga. Syftet med programmet är att få fler personer med partiell arbetsförmåga att delta på arbetsmarknaden. Sysselsättningstjänsterna och social- och hälsovårdstjänsterna kommer att stärkas. Ett tjugotal personer kommer att anställas vid arbetsförmedlingarna för samordning av åtgärderna. Som en del av programmet för arbetsförmåga kommer offentlig upphandling att användas för anställning av sådana personer som är mest utsatta på arbetsmarknaden.
Rekommendation 3: Inrikta den investeringsrelaterade ekonomiska politiken på forskning och innovation, en övergång till koldioxidsnål energi samt hållbara transporter, med beaktande av regionala skillnader.	Finland har gjort **begränsade framsteg** när det gäller rekommendation 3.
Inrikta den investeringsrelaterade ekonomiska politiken på forskning och innovation,	**Begränsade framsteg har gjorts när det gäller de offentliga investeringarna i forskning och innovation.** De offentliga medlen för forskning och utveckling (FoU) förväntas öka, men deras andel av BNP kommer att förbli relativt oförändrad. En plan kommer att utarbetas för hur de sammanlagda FoU-investeringarna ska höjas till 4 % av BNP och för hur Finland ska bli en global föregångare för innovation och försöksverksamhet.
en övergång till koldioxidsnål energi	**Begränsade framsteg har gjorts vad gäller övergången till koldioxidsnål energi.** Regeringens mål är att Finland ska vara klimatneutralt 2035 och världens första fossilfria välfärdssamhälle. Detta kommer att kräva ett omfattande åtgärdsprogram.

	Regeringen har aviserat en översyn av energibeskattningen före budgetförhandlingarna 2020 och en utfasning av fossilbränslesubventioner för olja och kol samt eventuellt torv.
samt hållbara transporter, med beaktande av regionala skillnader.	**Begränsade framsteg har gjorts när det gäller investeringar i hållbara transporter.** Investeringar i hållbar infrastruktur planeras, särskilt för att öka arbetskraftens rörlighet. Möjligheterna att förbättra arbetskraftens rörlighet med hjälp av höghastighetsjärnvägar diskuteras, men inga oberoende ekonomiska studier har ännu utförts. Ett nytt nationellt transportsystem kommer att utvecklas under 2020–2021 under ledning av en parlamentarisk styrgrupp.
Rekommendation 4: Skärpa övervakningen av hushållens skuldsättning och inrätta ett kreditregistersystem.	Finland har gjort **vissa** framsteg när det gäller rekommendation 4.
Skärpa övervakningen av hushållens skuldsättning	**Begränsade framsteg när det gäller övervakning av hushållens skuldsättning.** I oktober 2019 föreslog finansministeriet att man skulle begränsa belåningsgraden till 60 % (av skuldfritt pris) för bostadsaktiebolag. Parallellt införs en maximal skuldkvot för hushåll om deras kreditansökningar överstiger en viss gräns. Finansministeriet utarbetar för närvarande ytterligare makrotillsynsåtgärder. Lagstiftningen om konsumentkrediter har skärpts. Ett räntetak på 20 % trädde i kraft i september 2019.
och inrätta ett kreditregistersystem.	**Begränsade framsteg har gjorts när det gäller att inrätta ett kreditregistersystem.** Arbetet med kreditregistret befinner sig fortfarande i planeringsstadiet. Regeringen har nyligen beslutat att kreditregistret ska skötas av ett offentligt organ. En formell arbetsgrupp ska enligt planerna inrättas i början av 2020. Det lagstiftningsarbete som krävs i fråga om dataskydd är tänkt att inledas i januari 2020, men arbetet med själva registret kan bli försenat. Trots detta är myndigheterna fast beslutna att se till att den lagstiftning som krävs är införd senast 2023.

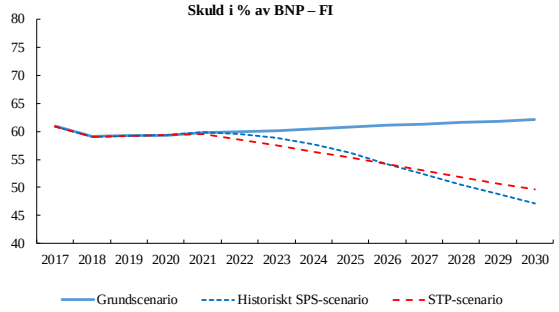
Europa 2020 (nationella mål och framsteg)	
Mål för sysselsättningsgrad i det nationella reformprogrammet: 78 %.	Senaste siffra: 76,7 % (oktober 2019)
Mål för FoU-investeringar i det nationella reformprogrammet: 4 % av BPN	Enligt Statistikcentralen uppgick FoU-utgifterna till 6,4 miljarder euro under 2018. Detta är en ökning med hela 265 miljoner euro jämfört med året innan. Sett till volymen var det den största ökningen sedan 2008. Det har skett en tillväxt i alla sektorer: 5 % inom näringslivet, 2 % i den offentliga sektorn och 4 % i sektorn högre utbildning jämfört med 2017. Detta var det andra positiva året i rad, efter minskande FoU-utgifter under de fem föregående åren. FoU-utgifterna utgjorde 2,75% av BNP under 2018 (jämfört med 2,73% under 2017). Som högst låg FoU-utgifterna 2009, då deras andel av BNP var 3,75 %. Trots att andelen i Finland har minskat med en procentenhet under de tio senaste åren är den fortfarande betydligt högre än snittet för OECD och EU. Företagen stod 2018 för 66% av FoU-utgifterna och för 61 % av FoU-finansieringen. Näringslivets andel av de sammanlagda FoU-utgifterna har minskat markant från 2008, då de uppgick till 74 %. Den offentliga sektorn står för 9 % av FoU-utgifterna. När det gäller FoU-finansiering är den offentliga sektorns andel dock 32 %, inklusive grundläggande finansiering från undervisnings- och kulturministeriet till den högre utbildningen. Enligt Statistikcentralens officiella uppskattningar kommer FoU-utgifternas andel av BNP att minska igen 2019. Även om dessa utgifter med största sannolikhet kommer att öka med mer än 110 miljoner euro 2019 kommer deras andel av BNP att minska till 2,71 %. Anledningen till detta är att den ekonomiska tillväxten ökar i snabbare takt än FoU-utgifterna. Enligt färska prognoser från arbets- och näringsministeriet kommer andelen att ligga kvar på mellan 2,70 % och 2,75 % de närmaste kommande åren.
Nationellt mål för utsläpp av växthusgaser: –16 % under 2020 jämfört med 2005 (sektorer som inte ingår i EU:s utsläppshandelssystem)	Statistikcentralens snabbestimat visar att de totala utsläppen av växthusgaser 2018 var 56,5 miljoner ton koldioxid (koldioxidekvivalenter). Utsläppen ökade med 2 % från året innan. Bakom ökningen

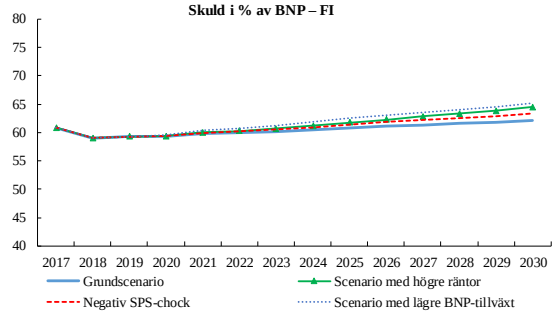
	ligger en större förbrukning av naturgas och torv. De utsläpp som inte omfattas av EU:s utsläppshandelssystem låg kvar på samma nivå som förra året, men de överskred EU:s årliga utsläppstilldelning med 0,4 miljoner ton koldioxidekvivalenter. Enligt de senaste prognoserna kommer de utsläpp som inte omfattas av utsläppshandelssystemet att ligga något över utsläppsmålet för 2020, med befintliga nationella strategier och åtgärder. Man räknar dock med att Finland ska kunna minska klyftan mellan utsläppsmålet för 2020 och de faktiska utsläppen genom att använda flexibilitetsåtgärder, till exempel överföring av överskottet av den årliga utsläppstilldelningen från tidigare år till senare år under perioden 2013–2020.
Mål för förnybar energi 2020: 38 %.	Andelen förnybar energi i Finland, uttryckt som procentandel av den slutliga bruttoförbrukningen av energi, var 41 % under 2017. Också under 2018 förväntas andelen ha legat gott och väl över 40 %, och Finlands mål för 2020 överskrids alltså redan.
Energieffektivitet, mål för energiförbrukning 2020: Finlands energieffektivitetsmål för 2020 är 35,9 miljoner ton oljeekvivalenter (Mtoe) primärenergiförbrukning (26,7 Mtoe uttryckt i slutlig energiförbrukning).	Primärenergiförbrukningen uppgick till cirka 32,3 Mtoe under 2018. Med befintliga strategier och åtgärder beräknas energiförbrukningen vara 32,4 Mtoe under 2020.
Mål för andelen unga med högst grundskoleutbildning: 8 %.	Eurostats uppgifter för 2018: 8,3 %.
Mål för högre utbildning: 42 % av befolkningen i åldersgruppen 30–34 år	Eurostats uppgifter för 2018: 44,2 %.
Mål för minskning av antalet personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning (i absoluta tal): 770 000 färre personer löper risk för fattigdom eller social utestängning (referensår 2010: 911 000	Den senaste statistiken (maj 2019) visar att 890 000 finländare, eller 16,4 % av hushållen, löpte risk för fattigdom eller social utestängning under 2017 (jämfört med 849 000 under 2016). De flesta av dem som löper risk för fattigdom eller social utestängning bor i låginkomsthushåll, som omfattar 12,1 % av befolkningen. Den näst största riskgruppen var de som bor i hushåll med låg arbetsintensitet, som omfattar 7,6 % av befolkningen. Endast 2,6 % av befolkningen i Finland lider av allvarlig materiell fattigdom.

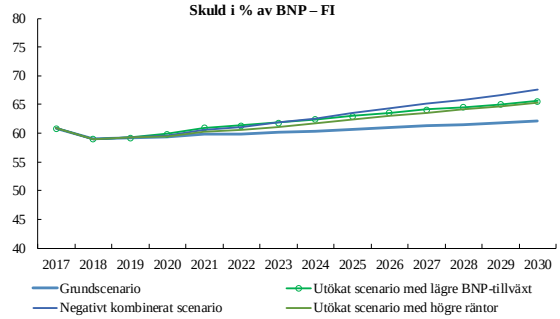
BILAGA B: SKULDHÅLLBARHETSANALYS OCH OFFENTLIGFINANSIELLA RISKER

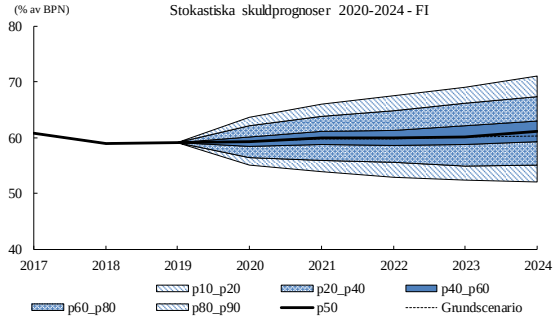
Offentlig förvaltnings skuldprognoser enligt grundscenariot, alternativa scenarier och känslighetstester

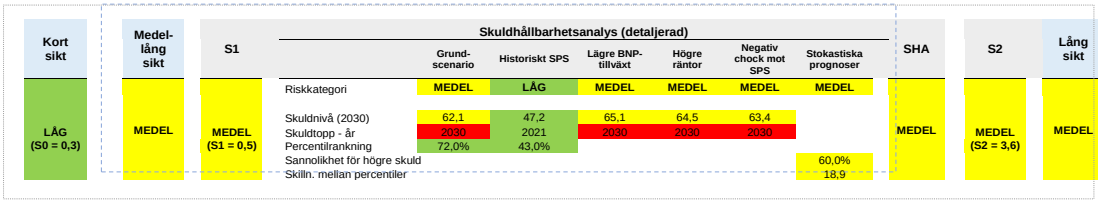
FI – Skuldprognoser enligt grundscenario	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Bruttoskuldkvot	**59,0**	**59,2**	**59,3**	**59,8**	**59,9**	**60,1**	**60,4**	**60,7**	**61,1**	**61,3**	**61,5**	**61,7**	**62,1**
Förändringar i kvoten (-1+2+3)	*-1,8*	*0,2*	*0,1*	*0,5*	*0,1*	*0,2*	*0,3*	*0,3*	*0,3*	*0,3*	*0,2*	*0,2*	*0,4*
varav													
(1) Primärsaldo (1.1+1.2+1.3)	**0,1**	**-0,3**	**-0,7**	**-0,9**	**-1,1**	**-1,2**	**-1,3**	**-1,4**	**-1,5**	**-1,5**	**-1,6**	**-1,6**	**-1,8**
(1.1) Strukturellt primärsaldo *(1.1.1-1.1.2+1.1.3)*	***-0,1***	***-0,6***	***-0,8***	***-0,9***	***-1,1***	***-1,2***	***-1,3***	***-1,4***	***-1,5***	***-1,5***	***-1,6***	***-1,6***	***-1,8***
(1.1.1) Strukturellt primärsaldo (före åldrandekostn.)	*-0,1*	*-0,6*	*-0,8*	*-0,9*	*-0,9*	*-0,9*	*-0,9*	*-0,9*	*-0,9*	*-0,9*	*-0,9*	*-0,9*	*-0,9*
(1.1.2) Åldrandekostnader					*0,3*	*0,6*	*0,8*	*1,0*	*1,2*	*1,4*	*1,6*	*1,7*	*1,8*
(1.1.3) Övriga (skatter och kapitalinkomster)					*0,1*	*0,3*	*0,4*	*0,5*	*0,7*	*0,8*	*0,9*	*1,0*	*1,0*
(1.2) Konjunkturkomponent	***0,2***	***0,2***	***0,1***	***0,0***	***0,0***	***0,0***	***0,0***	***0,0***	***0,0***	***0,0***	***0,0***	***0,0***	***0,0***
(1.3) Engångsåtgärder och andra tillfälliga åtgärd	***-0,1***	***0,1***	***0,0***	***0,0***	***0,0***	***0,0***	***0,0***	***0,0***	***0,0***	***0,0***	***0,0***	***0,0***	***0,0***
(2) Snöbollseffekt (2.1+2.2+2.3)	**-1,4**	**-0,8**	**-0,9**	**-1,0**	**-1,0**	**-1,0**	**-1,0**	**-1,1**	**-1,2**	**-1,3**	**-1,4**	**-1,4**	**-1,4**
(2.1) Ränteutgifter	*0,9*	*0,8*	*0,8*	*0,7*	*0,7*	*0,7*	*0,6*	*0,6*	*0,6*	*0,6*	*0,6*	*0,5*	*0,5*
(2.2) Tillväxteffekt	*-1,0*	*-0,8*	*-0,6*	*-0,6*	*-0,5*	*-0,5*	*-0,5*	*-0,5*	*-0,6*	*-0,6*	*-0,7*	*-0,8*	*-0,7*
(2.3) Inflationseffekt	*-1,3*	*-0,8*	*-1,1*	*-1,1*	*-1,2*	*-1,2*	*-1,2*	*-1,2*	*-1,2*	*-1,2*	*-1,2*	*-1,2*	*-1,2*
(3) Stock-/flödesjusteringar	**-0,4**	**0,6**	**0,3**	**0,6**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**

Anm. För mer information, se Europeiska kommissionens skuldhållbarhetsrapport 2019 (*Debt Sustainability Monitor*)

[1] Den första tabellen visar prognoser baserade på grundscenariot med oförändrad finanspolitik. Den visar den offentliga skuldens utveckling och fördelning mellan primärsaldot, snöbollseffekter och stock-/flödesjusteringar. Snöbollseffekter mäter nettoeffekten av räntors, inflationens, BNP-tillväxtens (och i vissa länder växelkursernas) motverkande effekter. Stock-/flödesjusteringar omfattar skillnader mellan kontant- och periodiseringsmetoden, nettoackumulering av finansiella tillgångar, samt värderingseffekter och övriga effekter.

[2] Diagrammen visar en serie känslighetstester runt grundscenariot, samt alternativa scenarier, framför allt: Ett scenario baserat på ett historiskt strukturellt primärsaldo (SPS) (där SPS ligger på sitt historiska genomsnitt), ett scenario enligt stabilitets- och tillväxtpakten (STP) (där finanspolitiken antas utvecklas i linje med huvudbestämmelserna i STP), ett scenario med högre räntor (+1 procentenhet jämfört med grundscenariot), ett scenario med lägre BNP-tillväxt (-0,5 procentenhet jämfört med grundscenariot) och en negativ chock mot SPS (kalibrerad på grundval av prognostiserad förändring). Ett negativt kombinerat scenario och utvidgade känslighetstester (av ränta och tillväxt) ingår också, liksom stokastiska prognoser. Närmare information om dessa prognoser finns i rapporten om de offentliga finansernas hållbarhet (*Fiscal Sustainability Report*) 2018 och skuldhållbarhetsrapporten 2019.

[3] Den andra tabellen visar klassificeringen av offentligfinansiell risk totalt, sett på kort, medellång och lång sikt.

a. På kort sikt baseras riskkategorin (låg/hög) på S0-indikatorn. S0 är en indikator för tidig upptäckt av offentligfinansiell stress under det kommande året. Den bygger på 25 variabler för de offentliga finanserna och finansiell konkurrenskraft som tidigare har visat sig vara ledande indikatorer för sådan stress. Den kritiska tröskel som om den överskrids signalerar offentligfinansiell stress är 0,46.

b. På medellång sikt baseras riskkategorin (låg/medelhög/hög) på S1-indikatorn och resultatet av skuldhållbarhetsanalysen (SHA) sammantaget. S1-indikatorn mäter den finanspolitiska anpassning som krävs (sammantaget över fem år efter prognoshorisonten och varaktigt därefter) för att få ned skuldkvoten till 60 % senast 2034. De kritiska värden som används är 0 och 2,5 procentenheter av BNP. SHA-klassificeringen baseras på resultaten av fem deterministiska scenarier (grundscenario, historiskt SPS-scenario, scenario med högre räntor, scenario med lägre BNP-tillväxt och negativ SPS-chock) och på de stokastiska prognoserna. Olika kriterier används, t.ex. beräknad skuldnivå, skuldutveckling, huruvida offentligfinansiella antaganden är realistiska, sannolikheten för en skuldstabilisering, samt graden av osäkerhet.

c. På lång sikt baseras riskkategorin (låg/medelhög/hög) på S2-indikatorn och SHA-resultatet sammantaget. S2-indikatorn mäter den direkta och permanenta finanspolitiska anpassning som krävs för att stabilisera skuldkvoten i ett oändligt tidsperspektiv, inklusive åldrandekostnader. De kritiska värden som används är 2 och 6 procentenheter av BNP. SHA-resultatet används för att ytterligare modifiera den långsiktiga riskklassificeringen, i synnerhet i fall där skuldsårbarhet konstateras (en medelhög/hög SHA-riskkategori).

BILAGA C: STANDARDTABELLER

Tabell C.1: **Finansmarknadsindikatorer**

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Banksektorns totala tillgångar (% av BNP)(1)	280,0	262,9	251,6	200,1	268,1	293,4
De fem största bankernas andel av tillgångarna (% av totala tillgångar)	89,7	88,0	80,5	73,5	81,6	–
Utländskt ägande i banksystemet (% av totala tillgångar)(2)	71,6	67,5	65,5	54,0	10,8	13,1
Indikatorer på finansiell sundhet(2):						
– Nödlidande lån (% av de totala lånen)	1,6	1,5	1,4	1,2	1,5	1,4
– Kapitalrelation (%)	17,5	23,8	24,6	23,4	20,9	20,6
– Avkastning på eget kapital (%)(3)	9,1	8,3	8,7	8,8	8,1	7,2
Bankernas utlåning till den privata sektorn (12-månadersförändring i %)(1)	3,8	0,2	1,6	3,1	4,5	4,6
Bostadslån (12-månadersförändring i %)(1)	1,7	2,5	2,3	2,2	1,7	2,3
Utlånings-/inlåningskvot(2)	103,6	102,4	94,3	94,8	133,2	127,2
Centralbankslikviditet i % av skulder(1)	0,4	0,3	1,9	2,5	1,8	0,9
Privat skuldsättning (% av BNP)	148,8	151,5	148,0	145,3	142,1	–
Utlandsskuld brutto (% av BNP)(2) – Offentlig	53,5	51,5	48,2	45,9	40,7	41,3
– Privat	43,6	48,0	44,0	45,6	48,8	51,9
Långräntespread mot tyska statsobligationer (punkter)*	28,6	22,4	27,5	23,1	26,6	32,4
Kreditswappsspreadar för statspapper (5 år)*	24,0	20,6	24,4	19,0	10,3	9,8

1) Senaste uppgift tredje kvartalet 2019. Inkluderar inte bara banker utan alla monetära finansinstitut utom centralbankerna.
2) Senaste uppgift andra kvartalet 2019.
3) Kvartalsvisa värden är omräknade till årliga värden.
* Mätt i punkter.
Källa: Europeiska kommissionen (långa räntor), Världsbanken (utlandsskuld brutto), Eurostat (privat skuldsättning) och ECB (alla övriga indikatorer).

Tabell C.2: **Huvudindikatorer i den sociala resultattavlan**

	2014	2015	2016	2017	2018	2019 [5]
Lika möjligheter och tillgång till arbetsmarknaden						
Unga med högst grundskoleutbildning (% av befolkningen i åldersgruppen 18–24 år)	9,5	9,2	7,9	8,2	8,3	:
Sysselsättningsklyfta mellan könen (procentenheter)	1,9	2,1	3,3	3,5	3,7	2,8
Inkomstskillnader, mätt som förhållandet mellan övre och undre inkomstkvintil (S80/S20)	3,6	3,6	3,6	3,5	3,6	:
Risk för fattigdom eller social utestängning(1)	17,3	16,8	16,6	15,7	16,5	:
Unga som varken arbetar eller studerar (% av befolkningen i åldersgruppen 15–24 år)	10,2	10,6	9,9	9,4	8,5	:
Dynamiska arbetsmarknader och rättvisa arbetsvillkor						
Sysselsättningsgrad (20–64 år)	73,1	72,9	73,4	74,2	76,3	77,2
Arbetslöshet(2) (15–74 år)	8,7	9,4	8,8	8,6	7,4	6,7
Långtidsarbetslöshet (% av arbetskraften)	1,9	2,3	2,3	2,1	1,6	1,2
Hushållens reella disponibla bruttoinkomst per invånare(3) (index 2008=100)	101,3	102,1	103,3	104,6	106,5	:
Nettoårsinkomst för en heltidsanställd ensamstående arbetstagare (utan barn) med genomsnittslön (uttryckt i köpkraftsstandard, treårigt genomsnitt)	24154	24346	24545	:	:	:
Nettoårsinkomst för en heltidsanställd ensamstående arbetstagare (utan barn) med genomsnittslön (procentuell förändring, i reala termer, treårigt genomsnitt)	-0,76	-0,25	0,27	:	:	:
Offentligt stöd samt socialt skydd och social delaktighet						
Effekter av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom(4)	53,6	53,7	57,0	56,9	53,7	:
Barn som är yngre än tre år i formell barnomsorg	33,2	32,5	32,7	33,3	37,2	:
Personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov	3,3	4,3	4,1	3,6	4,7	:
Personer med antingen grundläggande eller över grundläggande digitala färdigheter (% av befolkningen i åldersgruppen 16–74 år)	:	74,0	73,0	76,0	:	:

1) Personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning: personer som löper risk för fattigdom och/eller lever i allvarlig materiell fattigdom och/eller bor i hushåll där ingen arbetar eller där arbetsintensiteten är mycket låg.
2) Med arbetslösa avses personer som saknar anställning, men som aktivt söker arbete och som är beredda att börja arbeta omedelbart eller inom två veckor.
3) Uppgifterna om hushållens disponibla bruttoinkomst är ojusterade, i enlighet med utkastet till gemensam sysselsättningsrapport 2019.
4) Minskning av andelen som riskerar fattigdom efter sociala transfereringar (fattigdomsrisk före sociala transfereringar jämfört med fattigdomsrisk efter sociala transfereringar – pensioner betraktas inte som sociala transfereringar vid beräkningen).
5) Genomsnitt för de tre första kvartalen 2019 för sysselsättningsgrad, arbetslöshet och sysselsättningsklyfta mellan könen.
Källa: Eurostat

Tabell C.3: **Arbetsmarknadsindikatorer och utbildningsindikatorer**

Tabell C.3: Arbetsmarknadsindikatorer och utbildningsindikatorer

Arbetsmarknadsindikatorer	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019** [5]
Arbetskraftsdeltagande (15–64 år)	75,4	75,8	75,9	76,7	77,9	78,6
Anställda på sitt nuvarande arbete, efter varaktighet						
0–11 månader	16,1	16,0	17,6	18,5	19,6	:
12–23 månader	9,1	8,4	8,6	9,3	10,1	:
24–59 månader	16,7	16,4	14,9	14,4	14,3	:
60 månader eller mer	57,9	58,9	58,7	57,7	55,9	:
Sysselsättningstillväxt* (förändring i % från föregående år)	-0,4	-0,1	0,5	1,0	2,6	1,0
Sysselsättningsgrad för kvinnor (% av kvinnor i åldersgruppen 20–64 år)	72,1	71,8	71,7	72,4	74,5	75,8
Sysselsättningsgrad för män (% av män i åldersgruppen 20–64 år)	74,0	73,9	75,0	75,9	78,2	78,6
Sysselsättningsgrad för äldre arbetstagare* (% av befolkningen i åldersgruppen 55–64 år)	59,1	60,0	61,4	62,5	65,4	66,6
Deltidsanställning* (% av den totala sysselsättningen i åldersgruppen 15–64 år)	14,1	14,1	14,9	15,0	15,1	15,6
Visstidsanställning* (% av anställda med visstidsavtal i åldersgruppen 15–64 år)	15,4	15,1	15,6	15,8	16,2	15,9
Övergångar från visstidsanställning till tillsvidareanställning (treårigt genomsnitt)	31,1	28,8	25,9	26,5	27,5	:
Ungdomsarbetslöshet (% av befolkningen i arbetskraften i åldersgruppen 15–24 år)	20,5	22,4	20,1	20,1	17,0	16,9
Sysselsättningsklyfta mellan könen för deltidsanställning	9,4	8,4	9,5	9,9	10,0	10,1
Ojusterad löneskillnad mellan könen[(2)]	18,4	17,6	17,4	16,7	:	:
Utbildningsindikatorer	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Vuxnas deltagande i utbildning (% av åldersgruppen 25–64 år som deltar i utbildning)	25,1	25,4	26,4	27,4	28,5	:
Otillräckliga studieresultat[(3)]	:	13,6	:	:	:	:
Andel personer med högre utbildning (% av befolkningen i åldersgruppen 30–34 år som har slutfört en högre utbildning)	45,3	45,5	46,1	44,6	44,2	:
Variationer i resultat som förklaras av studenters socioekonomiska status[(4)]	:	10,0	:	:	:	:

* Indikator som inte ingår i resultattavlan
1) Långtidsarbetslösa avser personer som varit arbetslösa i minst tolv månader.
2) Skillnaden mellan manliga anställdas och kvinnliga anställdas genomsnittliga bruttotimlöner uttryckt i procent av manliga anställdas genomsnittliga bruttotimlön. Uppgifterna är ojusterade eftersom de inte korrigerats med hänsyn till individuella faktorer (och ger därmed en helhetsbild av löneskillnaderna mellan könen). Alla anställda i företag med minst tio anställda ingår, oavsett ålder och antalet arbetade timmar.
3) Bristande matematikkunskaper hos 15-åringar enligt Pisaundersökningen (OECD).
4) Inverkan från socioekonomisk och kulturell status på Pisaresultaten (OECD).
5) Genomsnitt för de tre första kvartalen 2019. Uppgifterna för ungdomsarbetslöshet är säsongrensade.
Källa: Eurostat, OECD

Tabell C.4: **Indikatorer för social delaktighet och hälsa**

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Utgifter för sociala förmåner* (% av BNP)						
Sjukdom/hälso- och sjukvård	7,4	7,4	7,4	7,1	6,8	:
Invaliditet	3,4	3,4	3,2	3,1	2,9	:
Ålderdom och efterlevande	12,4	12,9	13,3	13,5	13,6	:
Familj/barn	3,2	3,2	3,2	3,1	2,9	:
Arbetslöshet	2,3	2,5	2,6	2,6	2,2	:
Boende	0,6	0,6	0,7	0,8	0,8	:
Övrig social utestängning	0,9	0,9	0,9	1,1	0,9	:
Totalt	30,2	30,9	31,2	31,1	30,1	:
Varav behovsprövade förmåner	1,6	1,7	1,9	2,0	2,0	:
Offentliga utgifter efter ändamål (% av BNP)						
Socialt skydd	24,8	25,4	25,5	25,6	24,9	:
Hälso- och sjukvård	8,3	8,3	7,3	7,2	7,1	:
Utbildning	6,4	6,4	6,2	6,1	5,7	:
Patientavgifter	18,9	18,9	19,8	20,5	20,2	:
Barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning, (% av åldersgruppen 0–17 år)*	13,0	15,6	14,9	14,7	15,1	16,0
Fattigdomsrisk(1) (% av hela befolkningen)	11,8	12,8	12,4	11,6	11,5	12,0
Förvärvsarbetande som löper risk för fattigdom (% av förvärvsarbetande)	3,7	3,7	3,5	3,1	2,7	3,1
Allvarlig materiell fattigdom(2) (% av hela befolkningen)	2,5	2,8	2,2	2,2	2,1	2,8
Andelen boende i bostäder med allvarliga brister(3), efter boendeform						
Ägare, med hypotek eller lån	0,1	0,2	0,2	0,1	0,2	0,3
Hyresgäst, hyra till marknadspris	2,0	2,4	1,8	2,4	1,9	2,0
Andel som bor i hushåll med låg arbetsintensitet(4) (% av åldersgruppen 0–59 år)	9,0	10,0	10,8	11,4	10,7	10,8
Fattigdomsgränser, i nationell valuta i fasta priser*	12009	11965	11852	11815	11936	12113
Friska levnadsår						
Kvinnor	:	9,3	9,0	8,9	9,4	:
Män	:	8,8	9,3	9,4	8,9	:
Aggregerad inkomstkvot för pensioner(5)	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Komponenten ”Uppkoppling” i indexet för digital ekonomi och digitalt samhälle(6)	:	56,1	61,0	61,7	64,5	:
Gini-koefficient före skatter och transfereringar*	48,5	49,1	49,2	50,3	50,2	:
Gini-koefficient efter skatter och transfereringar*	25,4	25,6	25,2	25,4	25,3	:

* Indikator som inte ingår i resultattavlan
1) Fattigdomsrisk: andelen personer vars inkomst är under 60 % av den nationella medianinkomsten, mätt i disponibel inkomst per konsumtionsenhet.
2) Andelen personer som inte har råd med minst fyra av följande: i) betala hyran eller gas-, vatten- eller elräkningen, ii) värma upp sin bostad tillräckligt, iii) betala oförutsedda utgifter, iv) äta fisk, kött eller annat protein varannan dag, v) ta en veckas semester borta från hemmet en gång per år, vi) ha bil, vii) ha tvättmaskin, viii) ha färg-tv, eller ix) ha telefon.
3) Andel av befolkningen som bor i en bostad som anses vara trångbodd och som uppfyller minst ett av måtten på brister i bostaden.
4) Personer som bor i hushåll med mycket låg arbetsintensitet: andelen personer i åldersgruppen 0–59 år som bor i hushåll där vuxna (utom barn som försörjs) arbetade mindre än 20 % av möjlig arbetad tid under de föregående tolv månaderna.
5) Kvoten mellan individuell medianbruttopension för personer i åldersgruppen 65–74 år och individuell medianbruttoinkomst för personer i åldersgruppen 50–59 år.
6) Utnyttjande av fast bredband (33 %), utnyttjande av mobilt bredband (22 %), hastighet (33 %) samt överkomliga priser (11 %) enligt den digitala resultattavlan.
Källa: Eurostat, OECD

Tabell C.5: **Resultat- och policyindikatorer för produktmarknaden**

Resultatindikatorer	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**
Arbetsproduktivitet per person[1], utveckling (t/t-1) i %						
Inom industrin	3,41	2,49	1,66	4,85	8,28	-1,45
Inom byggsektorn	-0,61	-2,02	1,34	0,84	-2,53	-1,88
Inom tjänstesektorn	-1,14	-0,16	0,46	0,80	2,41	-1,10
Index över enhetsarbetskostnader[2], utveckling (t/t-1) i %						
Inom industrin	-2,86	-0,91	0,89	-3,32	-8,35	2,81
Inom byggsektorn	2,92	1,91	-0,06	0,50	4,25	3,80
Inom tjänstesektorn	3,67	0,66	0,64	0,95	-1,02	1,50
Företagsklimat	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**
Tidsåtgång för verkställande av avtal[3] (dagar)	485	485	485	485	485	485
Tidsåtgång för att starta företag[3] (dagar)	17,0	17,0	17,0	17,0	17,0	17,0
Resultat av små och medelstora företags låneansökningar[4]	0,41	0,57	0,23	0,26	0,39	0,30
Forskning och innovation	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**
FoU-intensitet	3,27	3,15	2,87	2,72	2,73	2,75
Offentliga utgifter för utbildning i % av BNP	6,40	6,40	6,20	6,10	5,70	:
Andel sysselsatta med högre utbildning och/eller andel anställda inom vetenskap och teknik av det totala antalet sysselsatta	51	51	52	52	53	54
Andel med högre utbildning i befolkningen[5]	34	35	36	36	36	37
Andel unga med avslutad utbildning på andra stadiet[6]	86	86	87	88	87	87
Handelsbalansen för högteknologiska produkter i % av BNP	-1,02	-0,97	-1,22	-1,39	-1,44	-1,47
Produkt- och tjänstemarknader samt konkurrens	**2003**	**2008**	**2013**			**2018***
OECD produktmarknadsreglering[7], totalt	1,49	1,34	1,29			1,37
OECD produktmarknadsreglering[7], detaljhandel	2,86	2,89	2,86			1,65
OECD produktmarknadsreglering[7], fria yrken[8]	0,61	0,71	0,62			0,63
OECD produktmarknadsreglering[7] nätverksindustrier[9]	2,72	2,61	2,47			1,52

1) Förädlingsvärdet i fasta priser dividerat med antalet anställda personer.
2) Ersättningar till anställda i löpande priser dividerat med förädlingsvärdet i fasta priser.
3) För närmare uppgifter om metoder och antaganden för denna indikator hänvisas till:
http://www.doingbusiness.org/methodology
4) Genomsnitt för svaren på fråga Q7B_a. "[Banklån]: Om du ansökt och försökt förhandla om denna typ av finansiering under de senaste sex månaderna, vad var resultatet?". Svaren poängsattes enligt följande: noll om svarspersonen fick allt, ett om svarspersonen fick 75% eller mer, två om svarspersonen fick mindre än 75 %, tre om ansökan vägrades eller avslogs. Om ansökan fortfarande är under behandling eller om svaret är okänt uppgavs det att värde saknas.
5) Andel av befolkningen i åldersgruppen 15–64 år med högre utbildning.
6) Andel av befolkningen i åldersgruppen 20–24 år med utbildning minst på andra stadiet.
7) Index: 0 = ingen reglering, 6 = mest reglering. För närmare uppgifter om metoderna för OECD:s indikatorer för produktmarknadsreglering hänvisas till:
http://www.oecd.org/competition/reform/indicatorsofproductmarketregulationhomepage.htm
8) Aritmetiskt medelvärde för indikatorerna för reglering av jurister, revisorer, arkitekter och ingenjörer.
9) Aggregerade OECD-indikatorer för reglering inom energi, transport och kommunikation.
* Observera att indikatorernas värden från 2003 till 2013 är jämförbara, men att metoden ändrades avsevärt 2018 och att indikatorerna för tidigare år därför inte kan jämföras med indikatorerna för produktmarknadsreglering 2018.
Källa: Europeiska kommissionen, Världsbanken – *Doing Business* (för verkställande av avtal och tidsåtgång för att starta ett företag), OECD (för indikatorer för produktmarknadsreglering), Europeiska centralbanken, 2019 (små och medelstora företags ansökningar om banklån).

Tabell C.6: **Grön tillväxt**

Grön tillväxt		2013	2014	2015	2016	2017	2018
Makroekonomisk utveckling							
Energiintensitet	kgoe/euro	0,18	0,18	0,17	0,17	0,17	–
Koldioxidintensitet	kg/euro	0,33	0,31	0,29	0,30	0,28	–
Resursintensitet (motpost till resursproduktivitet)	kg/euro	1,08	0,90	0,89	0,89	0,91	0,95
Avfallsintensitet	kg/euro	–	0,51	–	0,63	–	–
Energihandelsbalans	% av BNP	-2,6	-2,4	-1,8	-1,4	-1,6	-2,0
Energivikt i HIKP	%	8,12	7,84	7,63	7,09	7,08	7,19
Skillnad mellan energiprisförändring och inflation	procentenh.	-1,6	-2,6	-2,3	-1,3	4,5	3,4
Faktisk energikostnad	% av förädl.värdet	17,0	15,1	15,5	15,8	–	–
Förhållandet mellan skatter på arbete och miljöskatter	kvot	0,11	0,11	0,11	0,11	0,11	–
Miljöskatter	% av BNP	2,9	2,9	2,9	3,1	3,0	2,9
Sektorsspecifik utveckling							
Energiintensitet för industrin	kgoe/euro	0,23	0,23	0,23	0,22	0,21	–
Faktisk energikostnad för tillverkningsindustrin, utom raffinering	% av förädl.värdet	19,8	18,4	19,3	20,1	–	–
Andel energiintensiva industrier i ekonomin	% av BNP	10,86	10,65	10,64	10,68	11,66	11,19
Elpriser för medelstora industriella användare	euro/kWh	0,07	0,07	0,07	0,07	0,07	0,07
Gaspriser för medelstora industriella användare	euro/kWh	0,05	0,05	0,04	0,04	0,05	0,06
Offentlig FoU på energiområdet	% av BNP	0,08	0,08	0,08	0,03	0,02	0,02
Offentlig FoU på miljöområdet	% av BNP	0,01	0,01	0,01	0,02	0,02	0,02
Återvinningsgrad för kommunalt avfall	%	32,5	32,5	40,6	42,0	40,5	–
Andel växthusgasutsläpp som omfattas av utsläppshandelssystemet*	%	49,9	48,8	46,0	46,5	45,5	46,6
Energiintensitet för transport	kgoe/euro	0,54	0,54	0,57	0,57	0,56	–
Koldioxidintensitet för transport	kg/euro	1,14	1,06	1,13	1,25	1,17	1,17
Tryggad energiförsörjning							
Energiimportberoende	%	50,0	50,2	48,2	46,0	44,0	–
Aggregerat leverantörskoncentrationsindex	HHI	70,8	66,8	70,6	70,5	67,1	–
Diversifiering av energimixen	HHI	20,0	21,0	21,5	21,3	22,3	–

Alla makrointensitetsindikatorer uttrycks i förhållandet fysisk kvantitet till BNP (2010 års priser).
Energiintensitet: inhemsk bruttoenergiförbrukning (i kg oljeekvivalenter, kgoe) dividerat med BNP (i euro).
Koldioxidintensitet: utsläpp av växthusgaser (i kg CO2-ekvivalenter) dividerat med BNP (i euro).
Resursintensitet: inhemsk materialkonsumtion (i kg) dividerat med BNP (i euro).
Avfallsintensitet: avfall (i kg) dividerat med BNP (i euro).
Energihandelsbalans: balansen mellan energiexport och energiimport, i % av BNP.
Energivikt i HIKP: andelen "energiposter" i konsumtionskorgen som använts vid sammanställningen av HIKP.
Skillnad mellan energiprisförändring och inflation: energikomponent av HIKP, och total HIKP-inflation (årlig förändring i %).
Faktisk energikostnad: faktisk energikostnad i % av det totala förädlingsvärdet för ekonomin.
Energiintensitet för industrin: industrins slutliga energiförbrukning (i kgoe) dividerat med bruttoförädlingsvärdet för industrin (i euro 2010).
Faktisk energikostnad för tillverkningsindustrin, utom raffinering: faktisk kostnad i % av tillverkningsindustrins förädlingsvärde
Andel energiintensiva industrier i ekonomin: de energiintensiva industriernas bruttoförädlingsvärde som andel av BNP.
El- och gaspriser för medelstora industriella användare: förbrukningsintervall 500–20 000 MWh och 10 000–100 000 GJ. Exklusive moms.
Återvinningsgrad för kommunalt avfall: mängden kommunalt avfall som återvinns jämfört med totala mängden kommunalt avfall.
Offentlig FoU på energiområdet eller miljöområdet: statliga utgifter för FoU för dessa kategorier uttryckt i % av BNP.
Andel växthusgasutsläpp som omfattas av EU:s utsläppshandelssystem (ej luftfart): baserat på de uppgifter som medlemsstaterna har lämnat till Europeiska miljöbyrån om växthusgasutsläpp (exkl. markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk).
Energiintensitet för transport: slutlig energiförbrukning i transportsektorn, inklusive internationell luftfart (i kgoe), dividerat med bruttoförädlingsvärdet för transport- och magasineringssektorn (i euro 2010).
Koldioxidintensitet för transport: Växthusgasutsläpp i transport- och magasineringssektorn dividerat med bruttoförädlingsvärdet för transport- och magasineringssektorn (i euro 2010).
Energiimportberoende: nettoenergiimport dividerat med inhemsk bruttoenergiförbrukning inkl. internationell bunkring.
Aggregerat leverantörskoncentrationsindex: Herfindahl-indexet för olja, gas och kol. Lägre siffror indikerar större diversifiering och därmed lägre risk.
Diversifiering av energimixen: Herfindahl-indexet för naturgas, oljeprodukter totalt, kärnvärme, förnybar energi och fasta bränslen. Lägre siffror indikerar större diversifiering.
* Europeiska kommissionen och Europeiska miljöbyrån – preliminära uppgifter 2018
Källa: Europeiska kommissionen och Europeiska miljöbyrån (andel växthusgasutsläpp som omfattas av utsläppshandelssystemet), Europeiska kommissionen (miljöskatter i förhållande till skatter på arbete och BNP) och Eurostat (alla övriga indikatorer).

BILAGA D: INVESTERINGSRIKTLINJER FÖR FONDEN FÖR EN RÄTTVIS OMSTÄLLNING 2021-2027 FÖR FINLAND

Med utgångspunkt i kommissionens förslag presenteras i bilaga D de preliminära synpunkterna från kommissionens avdelningar på de prioriterade investeringsområdena och ramvillkoren för ett effektivt genomförande av investeringar genom Fonden för en rättvis omställning i Finland 2021–2027. Dessa prioriterade investeringsområden har fastställts genom en omfattande analys av territorier som står inför allvarliga socioekonomiska utmaningar till följd av Finlands omställning till en klimatneutral ekonomi i unionen 2050, och den processen bedöms i rapporten. Den här bilagan är en utgångspunkt för en dialog mellan Finland och kommissionens avdelningar och den innehåller riktlinjer för medlemsstaterna när de utarbetar sina territoriella planer för en rättvis omställning, som kommer att ligga till grund för programplaneringen inom Fonden för en rättvis omställning. Investeringarna inom Fonden för en rättvis omställning kompletterar investeringarna med sammanhållningspolitiska medel, för vilka riktlinjer gavs i bilaga D till 2019 års landsrapport för Finland[41].

Finland är en av de största producenterna och den största konsumenten av torv i Europa. Produktionen av torv, som huvudsakligen används som energikälla, sysselsätter motsvarande 2 300 personer per år. Den torv som används för energiproduktion är jämförbar med kol i fråga om koldioxidintensitet. En utfasning av torvanvändningen skulle kunna hjälpa Finland att uppnå sitt mål om koldioxidneutralitet till 2035. Den glesbefolkade regionen Norra och Östra Finland (Södra Savolax, Norra Savolax, Norra Karelen, Kajanaland, Mellersta Österbotten, Norra Österbotten och Lappland) verkar vara den som drabbas hårdast av omställningen från torvproduktion till en koldioxidneutral produktion. Utifrån denna preliminära bedömning verkar det rimligt att Fonden för en rättvis omställning koncentrerar sina insatser till dit.

Finlands regering är fast besluten att minska användningen av torv som energikälla med åtminstone hälften till 2030. Det kommer att leda till att många arbetstagare riskerar arbetslöshet i denna glesbefolkade region, där efterfrågan på arbetskraft är begränsad. Strategin för smart specialisering[42] utgör en viktig ram för att fastställa prioriteringarna för innovation till stöd för ekonomisk omvandling och skulle kunna utgöra en ram även för omställningen till en mer diversifierad, konkurrenskraftig och grön ekonomi.

För att hantera dessa utmaningar i samband med omställningen har högprioriterade investeringsbehov identifierats för utvecklingen och användningen av innovativa lösningar för effektiv och ren produktion och energianvändning. Nyckelåtgärderna för Fonden för en rättvis omställning skulle främst kunna inriktas på

- investeringar i forskning och innovation och främjande av överföring av avancerad teknik, och
- investeringar i användning av teknik och infrastruktur för hållbar energi för alla, minskning av växthusgasutsläpp, energieffektivitet och förnybar energi.

För att utnyttja de möjligheter som skapas genom ambitiösa strategier för minskade koldioxidutsläpp har man fastställt prioriterade investeringsbehov för att diversifiera den lokala ekonomin och se till att de som berörs av omställningen kan skaffa sig den kompetens som behövs. Nyckelåtgärderna för Fonden för en rättvis omställning skulle främst kunna inriktas på

- produktiva investeringar i små och medelstora företag, inklusive uppstartsföretag, som leder till ekonomisk diversifiering och omställning,
- investeringar i skapandet av nya företag, även genom företagskuvöser och konsulttjänster, och
- kompetenshöjning och omskolning av arbetstagare.

För att minska växthuseffekten från användningen av områden som inte längre används för torvproduktion har därmed förknippade investeringsbehov identifierats. Nyckelåtgärderna för Fonden för en rättvis omställning skulle främst kunna inriktas på

- investeringar i återställande av områden, markrestaurering och projekt för ändrad användning.

[41] SWD(2019) 1025 final.
[42] Enligt definitionen i artikel 2.3 i förordning (EU) nr 1303/2013 (förordningen om gemensamma bestämmelser).

BILAGA E: FRAMSTEG MOT MÅLEN FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Bedömning av Finlands framsteg mot målen för hållbar utveckling på kort sikt[43]

Tabell E.1 visar data för Finland och EU-28 för de indikatorer som ingår i de EU-indikatorer för målen för hållbar utveckling som Eurostat använder för att övervaka framstegen mot målen i EU-sammanhang[44]. Eftersom utvecklingen på kort sikt i EU bedöms under en femårsperiod visas både värdet i början av perioden och det senaste tillgängliga värdet. Indikatorerna uppdateras regelbundet på sidan för indikatorer för hållbar utveckling på Eurostats webbplats.

Tabell E.1: **Indikatorer för att mäta Finlands framsteg mot målen för hållbar utveckling**

Globalt mål / Delmål	Indikator	Enhet	Finland				EU-28|			
			Start		Senast		Start		Senast	
			år	värde	år	värde	år	värde	år	värde
Globalt mål 1 – Ingen fattigdom										
Mång-dimensionell fattigdom	Risk för fattigdom eller social utestängning	% av befolkningen	2013	16,0	2018	16,5	2013	24,6	2018	21,9
	Fattigdomsrisk efter sociala transfereringar	% av befolkningen	2013	11,8	2018	12,0	2013	16,7	2018	17,1
	Allvarlig materiell fattigdom	% av befolkningen	2013	2,5	2018	2,8	2013	9,6	2018	5,8
	Andel som bor i hushåll med mycket låg arbetsintensitet	% av befolkningen i åldern 0–59 år	2013	9,0	2018	10,8	2013	11,0	2018	8,8
	Fattigdomsrisk bland förvärvsarbetande	% av befolkningen i åldern 18 och uppåt	2013	3,7	2018	3,1	2013	9,0	2018	9,5
Grundläggande behov	Andel som bor i bostäder med läckande tak, fuktiga väggar, golv eller grunder, eller med röta i fönster- och dörrkarmar	% av befolkningen	2013	5,2	2018	4,6	2013	15,6	2018	13,9
	Andel som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov	% av befolkningen i åldern 16 och uppåt	2013	4,3	2018	4,7	2013	3,7	2018	2,0
	Andel som varken har badkar, dusch eller vattentoalett inomhus i sitt hushåll	% av befolkningen	2013	0,4	2018	0,2	2013	2,2	2018	1,7
	Andel som inte kan värma upp sitt hem tillräckligt	% av befolkningen	2013	1,2	2018	1,7	2013	10,7	2018	7,3
	Trångboddhet	% av befolkningen	2013	6,9	2018	7,3	2013	17,0	2018	15,5
Globalt mål 2 – Ingen hunger										
Undernäring	Fetma	% av befolkningen i åldern 18 och uppåt	2014	18,3	2017	20,6	2014	15,9	2017	15,2
Hållbar jordbruks-produktion	Faktorinkomst per årlig arbetsenhet inom jordbruket	euro, kedjelänkade volymer (2010)	2012	23 115	2017	19 736	2012	14 865	2017	17 304
	Statligt stöd till jordbruksrelaterad forskning och utveckling	miljoner euro	2013	96,6	2018	56,8	2013	3 048,6	2018	3 242,5
	Ekologiskt odlad areal	% av utnyttjad jordbruksareal	2013	9,1	2018	13,1	2013	5,7	2018	7,5
	Bruttobalans för kväve på jordbruksmark	kg per hektar	2012	48	2017	51	2010	49	2015	51
Jordbruks-produktionens miljöeffekter	Ammoniakutsläpp från jordbruket	kg per hektar utnyttjad jordbruksareal	2012	13,2	2017	12,2	2011	19,7	2016	20,3
	Nitrat i grundvatten	mg NO_3 per liter	-	-	-	-	2012	19,2	2017	19,1
	Skattad jorderosion orsakad av vatten	km^2	2010	34,3	2016	34,2	2010	207 232,2	2016	205 294,5
	Index för fågelarter i odlingslandskapet	index 2000 = 100	-	-	-	-	2013	83,9	2018	80,7
Globalt mål 3 – God hälsa och välbefinnande										
Ett hälsosamt liv	Förväntad livslängd vid födseln	år	2012	80,7	2017	81,7	2012	80,3	2017	80,9
	Andel människor med god eller mycket god upplevd hälsa	% av befolkningen i åldern 16 och uppåt	2013	64,7	2018	69,0	2013	67,3	2018	69,2
Hälsofaktorer	Andel rökare	% av befolkningen i åldern 15 och uppåt	2012	25	2017	20	2014	26	2017	26
	Fetma	% av befolkningen i åldern 18 och uppåt	2014	18,3	2017	20,6	2014	15,9	2017	15,2
	Befolkning i hushåll som upplever bullerstörning	% av befolkningen	2013	13,4	2018	13,4	2013	18,8	2018	18,3
	Exponering för luftföroreningar i form av fina partiklar ($PM_{2,5}$)	$\mu g/m^3$	2012	7,0	2017	4,9	2012	16,8	2017	14,1
Dödsorsaker	Dödsfall på grund av kroniska sjukdomar	antal per 100 000 personer under 65 år	2011	117,9	2016	101,0	2011	132,5	2016	119,0
	Dödsfall på grund av tuberkulos, hiv och hepatit	dödsfall per 100 000 personer	2011	1,5	2016	0,7	2011	3,4	2016	2,6
	Omkomna i arbetsolyckor	antal per 100 000 anställda	2012	1,45	2017	0,93	2012	1,91	2017	1,65
	Omkomna i trafikolyckor	antal döda	2012	255	2017	238	2012	28 231	2017	25 257
Tillgång till hälso- och sjukvård	Andel som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov	% av befolkningen i åldern 16 och uppåt	2013	4,3	2018	4,7	2013	3,7	2018	2,0

(Fortsättning på nästa sida)

([43]) Data hämtade den 15 januari 2020 från Eurostats databas (de officiella EU-indikatorerna för målen för hållbar utveckling, se https://ec.europa.eu/eurostat/web/sdi/main-tables).

([44]) EU-indikatorerna för målen för hållbar utveckling följer så långt som möjligt FN:s lista med globala indikatorer, med reservationen att FN:s indikatorer har valts ut för rapportering på global nivå och därför inte alltid är relevanta i EU-sammanhang. EU-indikatorerna för hållbar utveckling har en nära koppling till EU:s politiska initiativ.

Tabell (fortsättning)

Globalt mål / Delmål	Indikator	Enhet	Finland				EU-28|			
			Start		Senast		Start		Senast	
			år	värde	år	värde	år	värde	år	värde
Globalt mål 4 – God utbildning för alla										
Grundskole-utbildning	Unga med högst grundskoleutbildning	% av befolkningen i åldern 18–24 år	2013	9,3	2018	8,3	2013	11,9	2018	10,6
	Förskoleverksamhet	% av barn mellan 4 år och ålder för skolplikt	2012	75,1	2017	87,8	2012	94,0	2017	95,4
	Dåliga kunskaper i läsning	% av 15-åriga elever	2015	11,1	2018	13,5	2015	19,7	2018	21,7
	Unga som varken arbetar eller studerar	% av befolkningen i åldern 15–29 år	2013	10,9	2018	10,1	2013	15,9	2018	12,9
Högre utbildning	Andel av befolkningen med högre utbildning	% av befolkningen i åldern 30–34 år	2013	45,1	2018	44,2	2013	37,1	2018	40,7
	Sysselsättningsgrad för nyutexaminerade	% av befolkningen i åldern 20–34 år	2013	79,8	2018	81,7	2013	75,4	2018	81,7
Vuxenutbildning	Andel vuxna som deltar i utbildning	% av befolkningen i åldern 25–64 år	2013	24,9	2018	28,5	2013	10,7	2018	11,1
Globalt mål 5 – Jämställdhet										
Könsrelaterat våld	Fysiskt och sexuellt våld som kvinnor utsatts för under den senaste tolvmånadersperioden före intervjun	% av kvinnor	-	-	2012	10	-	-	2012	8
Utbildning	Skillnad mellan kvinnor och män – unga med högst grundskoleutbildning	procentenheter, personer i åldern 18–24 år	2013	2,1	2018	1,8	2013	3,4	2018	3,3
	Skillnad mellan kvinnor och män – personer med högre utbildning	procentenheter, personer i åldern 30-34 år	2013	15,3	2018	16,3	2013	8,5	2018	10,1
	Skillnad mellan kvinnor och män – sysselsättningsgrad för nyutexaminerade	procentenheter, personer i åldern 20-34 år	2013	0,5	2018	8,5	2013	4,4	2018	3,4
Sysselsättning	Ojusterad löneskillnad mellan kvinnor och män	% av måns genomsnittliga bruttotimlön	2012	19,2	2017	16,7	2012	17,4	2017	16,0
	Skillnad i sysselsättning mellan kvinnor och män	procentenheter, personer i åldern 20-64 år	2013	2,8	2018	3,7	2013	11,7	2018	11,6
	Skillnad mellan kvinnor och män i den ekonomiskt inaktiva befolkningen på grund av omsorgsansvar	procentenheter, personer i åldern 20-64 år	2013	19,3	2018	16,9	2013	25,5	2018	27,1
Ledarskap	Mandat som innehas av kvinnor i nationella parlament och regeringar	% av mandaten	2014	42,0	2019	46,5	2014	27,2	2019	31,5
	Kvinnliga ledande befattningshavare	% av högsta ledningen	2014	29,2	2019	34,4	2014	20,2	2019	27,8
Globalt mål 6 – Rent vatten och sanitet										
Sanitet	Andel som varken har badkar, dusch eller vattentoalett inomhus i sitt hushåll	% av befolkningen	2013	0,4	2018	0,2	2013	2,2	2018	1,7
	Befolkning ansluten till minst sekundär rening av avloppsvatten	% av befolkningen	2010	83,0	2014	85,0	-	-	-	-
Vattenkvalitet	Biokemisk syreförbrukning i vattendrag	mg O_2 per liter	-	-	-	-	2012	2,06	2017	2,00
	Nitrat i grundvatten	mg NO_3 per liter	-	-	-	-	2012	19,2	2017	19,1
	Fosfat i vattendrag	mg PO_4 per liter	2012	0,015	2017	0,015	2012	0,096	2017	0,093
	Badplatser i inlandet med utmärkt vattenkvalitet	% badplatser med utmärkt vattenkvalitet	2013	79,8	2018	91,1	2013	76,5	2018	80,8
Effektiv vatten-användning	Vattenexploateringsindex	% av det långsiktiga medelvärdet för tillgängligt vatten	-	-	-	-	-	-	-	-
Globalt mål 7 – Hållbar energi för alla										
Energi-användning	Primärenergianvändning	miljoner ton oljeekvivalenter (Mtoe)	2013	32,0	2018	33,0	2013	1 577,4	2018	1 551,9
	Slutlig energianvändning	miljoner ton oljeekvivalenter (Mtoe)	2013	24,7	2018	25,8	2013	1 115,5	2018	1 124,1
	Slutlig energianvändning i hushållen per capita	kg oljeekvivalenter	2013	951	2018	1032	2013	605	2018	552
	Energiproduktivitet	euro per kg oljeekvivalenter	2013	5,6	2018	5,8	2013	7,6	2018	8,5
	Energianvändningens växthusgasintensitet	index 2000 = 100	2012	84,8	2017	73,2	2012	91,5	2017	86,5
Energi-försörjning	Andel förnybar energi i slutlig energianvändning (brutto)	%	2013	36,7	2018	41,2	2013	15,4	2018	18,0
	Beroende av energiimport	% av import i tillgänglig bruttoenergi	2013	50,0	2018	45,2	2013	53,2	2018	55,7
Tillgång till ekonomiskt överkomlig energi	Andel som inte kan värma upp sitt hem tillräckligt	% av befolkningen	2013	1,2	2018	1,7	2013	10,7	2018	7,3

(Fortsättning på nästa sida)

Tabell (fortsättning)

Globalt mål / Delmål	Indikator	Enhet	Finland				EU-28|			
			Start		Senast		Start		Senast	
			år	värde	år	värde	år	värde	år	värde
Globalt mål 8 – Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt										
Hållbar ekonomisk tillväxt	BNP per capita i fasta priser	euro per capita, kedjelänkade volymer (2010)	2013	34 660	2018	36 820	2013	25 750	2018	28 280
	Investeringar som andel av BNP	% av BNP	2013	22,0	2018	23,7	2013	19,5	2018	20,9
	Resursproduktivitet	euro/kg, kedjelänkade volymer (2010)	2013	0,92	2018	1,04	2013	1,98	2018	2,04
Sysselsättning	Unga som varken arbetar eller studerar	% av befolkningen i åldern 15–29 år	2013	10,9	2018	10,1	2013	15,9	2018	12,9
	Sysselsättningsgrad	% av befolkningen i åldern 20–64 år	2013	73,3	2018	76,3	2013	68,4	2018	73,2
	Långtidsarbetslöshet	% av arbetskraften	2013	1,7	2018	1,6	2013	5,1	2018	2,9
	Skillnad mellan kvinnor och män i den ekonomiskt inaktiva befolkningen på grund av omsorgsansvar	procentenheter, personer i åldern 20-64 år	2013	19,3	2018	16,9	2013	25,5	2018	27,1
Anständiga arbetsvillkor	Omkomna i arbetsolyckor	antal per 100 000 anställda	2012	1,45	2017	0,93	2012	1,91	2017	1,65
	Fattigdomsrisk bland förvärvsarbetande	% av befolkningen	2013	3,7	2018	3,1	2013	9	2018	9,5
Globalt mål 9 – Hållbar industri, innovationer och infrastruktur										
FoU och innovation	Inhemska bruttoutgifter för FoU	% av BNP	2013	3,27	2018	2,75	2013	2,01	2018	2,12
	Sysselsättning i hög- och medelhögteknologisk tillverkning och kunskapsintensiva tjänster	% av total sysselsättning	2013	49,5	2018	50,6	2013	45,0	2018	46,1
	Personal inom FoU	% av arbetskraften	2013	2,02	2018	1,88	2013	1,15	2018	1,36
	Patentansökningar till Europeiska patentverket (EPO)	antal	2012	1 638	2017	1 297	2012	56 772	2017	54 649
Hållbara transporter	Bussars och tågs andel av totala persontransporter	% av totala antalet personkilometer på land	2012	15,1	2017	15,8	2012	17,2	2017	16,7
	Andel transporter på järnväg och inre vattenvägar av totala godstransporterna	% av totala antalet tonkilometer godstransporter på land	2012	29,0	2017	27,6	2012	25,4	2017	23,3
	Genomsnittligt koldioxidutsläpp per km för nya personbilar	g CO_2 per km	2013	131,8	2018	116,6	2014	123,4	2018	120,4
Globalt mål 10 – Minskad ojämlikhet										
Ojämlikhet inom länder	Relativt medianvärde för fattigdomsklyftan	% avstånd till fattigdomsgränsen	2013	15,0	2018	14,2	2013	23,8	2018	24,6
	Inkomstfördelning	förhållande mellan övre och undre inkomstkvintil	2013	3,6	2018	3,7	2013	5,0	2018	5,2
	Inkomstandel för de fattigaste 40 % av befolkningen	% av inkomsten	2013	24,2	2018	24,0	2013	21,1	2018	21,0
	Fattigdomsrisk efter sociala transfereringar	% av befolkningen	2013	11,8	2018	12,0	2013	16,7	2018	17,1
Ojämlikhet mellan länder	Köpkraftjusterad BNP per capita	Reala utgifter per capita (i köpkraftsstandard)	2013	30 500	2018	34 400	2013	26 800	2018	31 000
	Hushållens disponibla bruttoinkomst per capita, justerad	Köpkraftsstandard per invånare	2013	22 725	2018	24 709	2013	20 392	2018	22 824
	Finansiering till utvecklingsländer	miljoner euro, löpande priser	2012	1 189	2017	3 279	2012	147 962	2017	155 224
	Import från utvecklingsländer	miljoner euro, löpande priser	2013	5 248	2018	5 158	2013	817 475	2018	1 013 981
Migration och social delaktighet	Asylansökningar	Positiva beslut i första instans, per miljon invånare	2013	303	2018	436	2013	213	2018	424
Globalt mål 11 – Hållbara städer och samhällen										
Livskvalitet i städer och samhällen	Trångboddhet	% av befolkningen	2013	6,9	2018	7,3	2013	17,0	2018	15,5
	Befolkning i hushåll som upplever bullerstörning	% av befolkningen	2013	13,4	2018	13,4	2013	18,8	2018	18,3
	Exponering för luftföroreningar i form av fina partiklar ($PM_{2,5}$)	µg/m^3	2012	7,0	2017	4,9	2012	16,8	2017	14,1
	Andel som bor i bostäder med läckande tak, fuktiga väggar, golv eller grunder, eller med röta i fönster- och dörrkarmar	% av befolkningen	2013	5,2	2018	4,6	2013	15,6	2018	13,9
	Befolkning som rapporterar förekomst av brott, våld eller skadegörelse i sitt område	% av befolkningen	2013	9,0	2018	7,0	2013	14,5	2018	12,7
Hållbara transporter	Omkomna i trafikolyckor	antal döda	2012	255	2017	238	2012	28 231	2017	25 257
	Bussars och tågs andel av totala persontransporter	% av totala antalet personkilometer på land	2012	15,1	2017	15,8	2012	17,2	2017	16,7
Negativ miljöpåverkan	Tätortsareal per capita	m^2	2009	2 136,6	2015	2 458,7	2012	625,0	2015	653,7
	Materialåtervinningsgrad för kommunalt avfall	% av totalt genererat avfall	2013	32,5	2018	42,3	2013	41,7	2018	47,0
	Befolkning ansluten till minst sekundär rening av avloppsvatten	% av befolkningen	2010	83,0	2014	85,0	-	-	-	-

(Fortsättning på nästa sida)

Tabell (fortsättning)

Globalt mål / Delmål	Indikator	Enhet	Finland				EU-28|			
			Start		Senast		Start		Senast	
			år	värde	år	värde	år	värde	år	värde
Globalt mål 12 – Hållbar konsumtion och produktion										
Frikoppling av miljöpåverkan från ekonomisk tillväxt	Användning av giftiga kemikalier	miljoner ton	-	-	-	-	2013	300,3	2018	313,9
	Resursproduktivitet	euro/kg, kedjelänkade volymer (2010)	2013	0,92	2018	1,04	2013	1,98	2018	2,04
	Genomsnittligt koldioxidutsläpp per km för nya personbilar	g CO_2 per km	2013	131,8	2018	116,6	2014	123,4	2018	120,4
	Energiproduktivitet	euro per kg oljeekvivalenter	2013	5,6	2018	5,8	2013	7,6	2018	8,5
Energi-användning	Primärenergianvändning	miljoner ton oljeekvivalenter (Mtoe)	2013	32,0	2018	33,0	2013	1 577,4	2018	1 551,9
	Slutlig energianvändning	miljoner ton oljeekvivalenter (Mtoe)	2013	24,7	2018	25,8	2013	1 115,5	2018	1 124,1
	Andel förnybar energi i slutlig energianvändning (brutto)	%	2013	36,7	2018	41,2	2013	15,4	2018	18,0
Avfalls-generering och avfallshantering	Användning av återvunnet material	% av insatsvaror för inhemsk användning	2012	15,3	2017	2,2	2012	11,5	2017	11,7
	Generering av avfall exkl. mineralavfall	kg per capita	2012	3 912	2016	2 595	2012	1 716	2016	1 772
	Materialåtervinningsgrad för avfall exkl. mineralavfall	% av totalt hanterat avfall	2012	41	2016	37	2012	55	2016	57
Globalt mål 13 – Bekämpa klimatförändringen										
Begränsning av klimat-förändringar	Utsläpp av växthusgaser	index 1990 = 100	2012	89,0	2017	79,5	2012	82,1	2017	78,3
	Energianvändningens växthusgasintensitet	index 2000 = 100	2012	84,8	2017	73,2	2012	91,5	2017	86,5
	Primärenergianvändning	miljoner ton oljeekvivalenter (Mtoe)	2013	32,0	2018	33,0	2013	1 577,4	2018	1 551,9
	Slutlig energianvändning	miljoner ton oljeekvivalenter (Mtoe)	2013	24,7	2018	25,8	2013	1 115,5	2018	1 124,1
	Andel förnybar energi i slutlig energianvändning (brutto)	%	2013	36,7	2018	41,2	2013	15,4	2018	18,0
	Genomsnittligt koldioxidutsläpp per km för nya personbilar	g CO_2 per km	2013	131,8	2018	116,6	2014	123,4	2018	120,4
Klimatpåverkan	Medeltemperaturens avvikelse nära markytan i EU	avvikelse i °C, jämfört med medeltemperaturen under perioden 1850–1899	-	-	-	-	2013	1,4	2018	2,1
	Klimatrelaterade ekonomiska förluster	miljarder euro, i 2017 års penningvärde	-	-	-	-	2012	2 719	2017	2 649
	Genomsnittlig surhet i havet	pH-värde	-	-	-	-	2013	8,06	2018	8,06
Stöd till klimatåtgärder	Bidrag till det internationella åtagandet om 100 miljarder US-dollar till klimatrelaterade utgifter	miljoner euro, löpande priser	-	-	2017	119,4	-	-	2017	20 388,7
Globalt mål 14 – Hav och marina resurser										
Havens hälsa	Badplatser vid havet med utmärkt vattenkvalitet	% badplatser med utmärkt vattenkvalitet	2013	65,9	2018	65,8	2013	85,5	2018	87,1
	Genomsnittlig surhet i havet	pH-värde	-	-	-	-	2013	8,06	2018	8,06
Marin naturvård	Areal marina områden som utsetts inom Natura 2000	km^2	2013	7 135	2018	8 141	2013	251 566	2018	551 899
Hållbart fiske	Trender för fiskbeståndens bedömda biomassa	index 2003 = 100	-	-	-	-	2012	110,0	2017	136,0
	Bedömda fiskbestånd där fiskedödligheten för maximal hållbar avkastning (F_{msy}) överskrids	% bestånd där fiskedödligheten för maximal hållbar avkastning överskrids ($F > F_{msy}$)	-	-	-	-	2012	52,9	2017	42,7
Globalt mål 15 – Ekosystem och biologisk mångfald										
Ekosystemens tillstånd	Andel skogsareal	% av total landareal	2009	68,7	2015	71,3	2012	40,3	2015	41,6
	Biokemisk syreförbrukning i vattendrag	mg O_2 per liter	-	-	-	-	2012	2,06	2017	2,00
	Nitrat i grundvatten	mg NO_3 per liter	-	-	-	-	2012	19,2	2017	19,1
	Fosfat i vattendrag	mg PO_4 per liter	2012	0,015	2017	0,015	2012	0,096	2017	0,093
Markförstöring	Index för hårdgörning av mark	index 2006 = 100	2009	100,9	2015	103,7	2009	101,7	2015	104,2
	Skattad jorderosion orsakad av vatten	km^2	2010	34,3	2016	34,2	2010	207 232,2	2016	205 294,5
	Tätortsareal per capita	m^2	2009	2 136,6	2015	2 458,7	2012	625,0	2015	653,7
Biologisk mångfald	Areal terrestra områden som utsetts inom Natura 2000	km^2	2013	48 851	2018	42 495	2013	787 766	2018	784 252
	Index för vanliga fåglar	index 2000 = 100	-	-	-	-	2013	94,7	2018	93,5
	Index för fjärilar i gräsmarker	index 2000 = 100	-	-	-	-	2012	72,2	2017	74,1

(Fortsättning på nästa sida)

Tabell (fortsättning)

Globalt mål / Delmål	Indikator	Enhet	Finland				EU-28				
			Start		Senast		Start		Senast		
			år	värde	år	värde	år	värde	år	värde	
Globalt mål 16 – Fredliga och inkluderande samhällen											
Fred och personlig säkerhet	Dödlighet p.g.a. mord och dråp	dödsfall per 100 000 personer	2011	1,8	2016	1,2	2011	0,9	2016	0,6	
	Befolkning som rapporterar förekomst av brott, våld eller skadegörelse i sitt område	% av befolkningen	2013	9,0	2018	7,0	2013	14,5	2018	12,7	
	Fysiskt och sexuellt våld som kvinnor utsatts för under den senaste tolvmånadersperioden före intervjun	% av kvinnor	-	-	2012	10	-	-	2012	8	
Möjlighet till rättslig prövning	Totala offentliga utgifter för domstolar	miljoner euro	2012	450	2017	526	2012	48 381	2017	51 027	
	Upplevd självständighet hos rättsväsendet	% av befolkningen	2016	80	2019	83	2016	52	2019	56	
Förtroende för institutioner	Korruptionsindex	rankningsskala 0 (omfattande korruption) till 100 (liten korruption)	2013	89	2018	85	-	-	-	-	
	Befolkning med förtroende för Europaparlamentet	% av befolkningen	2013	54	2018	63	2013	39	2018	48	
Globalt mål 17 – Genomförande och globalt partnerskap											
Globalt partnerskap	Offentligt utvecklingsbistånd som andel av bruttonationalinkomst	% av BNI	2013	0,54	2018	0,36	2013	0,43	2018	0,48	
	EU:s finansiering till utvecklingsländer	miljoner euro, löpande priser	2012	1 189	2017	3 279	2012	147 962	2017	155 224	
	EU:s import från utvecklingsländer	miljoner euro, löpande priser	2013	5 248	2018	5 158	2013	817 475	2018	1 013 981	
Finansiell styrning inom EU	Offentlig bruttoskuld	% av BNP	2013	56,2	2018	59,0	2013	86,3	2018	80,4	
	Miljöskatter/-avgifter och skatter på arbete som andel av de totala skatteintäkterna	% av de totala skatteintäkterna	2013	6,7	2018	6,9	2013	6,4	2018	6,1	

Mer utförlig information om de data som använts för bedömning finns på Eurostats sida för indikatorer för hållbar utveckling.
Källa: Eurostat

KÄLLOR

Arbets- och näringsministeriet (2014), *Finlands partnerskapsöverenskommelse 2014–2020*. s. 95 http://www.rakennerahastot.fi/documents/10179/43217/kumppanuussopimus.pdf/

Arbets- och näringsministeriet (2017), *Kasvua ja työpaikkoja kestävistä ratkaisuista [Tillväxt och jobb av hållbara lösningar]*. Arbets- och näringsministeriets publikationer 39/2017. Helsingfors. http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-245-3

Asplund R., Kauhanen A., Päällysaho M., Vanhala P. (2018), *Palkkatuen vaikuttavuus – palkkatukijärjestelmän ja sen uudistuksen arviointi [Effekter av lönesubventioner – en utvärdering av systemet för lönesubventioner och genomförda reformer]*. Publikationsserie för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet 75/2018. Statsrådets kansli, Helsingfors.

Bauer P., Fedotenkov I., Genty A., Hallak I., Harasztosi P., Martinez Turegano D., Nguyen D., Preziosi N., Rincon-Aznar A., Sanchez Martinez M. (2020), *Productivity in Europe: Trends and Drivers in a Service-Based Economy*. Gemensamma forskningscentrumets tekniska rapport. Gemensamma forskningscentrumet, Bryssel.

Bennardo A., Pagano M., Piccolo S. (2015), ”Multiple bank lending, creditor rights, and information sharing”, *Review of Finance* vol. 19: 519–570.

Brown M., Zehnder C. (2007), ”Credit Reporting, Relationship Banking, and Loan Repayment”, *Journal of Money, Credit and Banking* vol. 39 (8).

Countinho L., Turrini A., Zeugner S. (2018), ”Methodologies for the Assessment of Current Account Benchmarks”, *European Commission Discussion Paper 086/September 2018.* Europeiska kommissionen, Bryssel.

Doblas-Madrid A., Minetti R. (2013), ”Sharing information in the credit market: Contract-level Evidence from U.S. firms”, *Journal of Financial Economics* 109: 198–223.

Europeiska centralbanken (2012), ”Competitiveness and External Imbalances within the euro area”, *Occasional paper series nr 139*, december 2012. Frankfurt.

Europeiska centralbanken (2019), *SAFE – Survey on the Access to Finance of Enterprises in the euro area − April to September 2019*.

Europeiska centrumet för utveckling av yrkesutbildning (2017), Skills Panorama – *Skills anticipation in Finland*. https://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en/analytical_highlights/skills-anticipation-finland

Europeiska investeringsbanken (2019), *EIB Investment Survey – publications*. https://www.eib.org/en/about/economic-research/eibis.htm

Europeiska kommissionen (2016a), *Landsrapport Finland 2016*.

Europeiska kommissionen (2016b), *European Semester thematic factsheet – women in labour market*. Bryssel. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/european-semester_thematic-factsheet_labour-force-participation-women_en_0.pdf

Europeiska kommissionen (2017), *Landsrapport Finland 2017*.

Europeiska kommissionen (2018a), ”Fundamentals-based private debt benchmarks: enhanced sample and robustness checks”, European Commission note to LIME, juni.

Europeiska kommissionen (2018b), *Landsrapport Finland 2018*.

Europeiska kommissionen (2018c), *The 2018 Ageing Report: Economic and Budgetary Projections for the EU Member States (2016–2017).* European Economy. https://ec.europa.eu/info/publications/economy-finance/2018-ageing-report-economic-and-budgetary-projections-eu-member-states-2016-2070_en

Europeiska kommissionen (2018d), *Small Business Act Fact Sheet – Finland*, s. 13.

Europeiska kommissionen (2018e), *The early warning report for Finland*. SWD(2018) 417 final. https://ec.europa.eu/environment/waste/framework/early_warning.htm

Europeiska kommissionen (2019a), *Landsrapport Finland 2019*. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-finland_sv.pdf

Europeiska kommissionen (2019b), *Rapport från kommissionen till Europaparlamentet och rådet om bedömningen av nyligen uppdagade fall av misstänkt penningtvätt i kreditinstitut i EU*. COM(2019) 373 final, 24.7.2019.

Europeiska kommissionen (2019c), *Education and Training Monitor*. https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/volume-1-2019-education-and-training-monitor.pdf

Europeiska kommissionen (2019d), *European Innovation Scoreboard* https://ec.europa.eu/growth/industry/innovation/facts-figures/scoreboards_en

Europeiska kommissionen (2019e), *Digital Economy and Society Index*. https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/scoreboard/finland

Europeiska kommissionen (2019f), *Employment and Social Developments in Europe. Sustainable growth for all: choices for the future of social Europe.* https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=fr&pubId=8219

Europeiska kommissionen (2019g), statistik från Eurostat.

Europeiska systemrisknämnden (2019), Europeiska systemrisknämndens rekommendation av den 27 juni 2019 om sårbarheter på medellång sikt inom bostadssektorn i Finland (ESRB/2019/8).

Eurostat (2019a), *Macroeconomic Imbalance Procedure Scoreboard*, Eurostats webbplats (https://ec.europa.eu/eurostat/web/macroeconomic-imbalances-procedure/data/scoreboard). Luxemburg.

Eurostat (2019b), *Municipal Waste and Treatment, by Type of Treatment Method*.

Finlands nationella produktivitetsnämnd (2019), Presentation av Markku Stenborg om produktivitet för kommissionen, 24.10.2019, Helsingfors.

Finlands officiella statistik (FOS): Befolkningsprognos [e-publikation]. ISSN=1798-5145. Statistikcentralen [hänvisat: 24.2.2020]. Åtkomstsätt: http://www.stat.fi/til/vaenn/2019/vaenn_2019_2019-09-30_tie_001_sv.html

Flachenecker F., Gavigan J., P., Goenaga X., Pasi G., Preziosi N., Stamenov B., Testa G. (2020), *High Growth Enterprises: demographics, financing & policy measures.* Gemensamma forskningscentrumets tekniska rapport. Gemensamma forskningscentrumet, Bryssel.

Girault M., Hwang J. (2010), ”Public credit registries as a tool for bank regulation and supervision”, *Policy Research Working Paper Series* nr 5489. Washington DC.

Gonzalez Vazquez, I., Milasi, S., Carretero Gomez, S., Napierala, J., Robledo Bottcher, N., Jonkers, K., Goenaga, X. (red.), Arregui Pabollet, E., Bacigalupo, M., Biagi, F., Cabrera Giraldez, M., Caena, F., Castano Munoz, J., Centeno Mediavilla, C., Edwards, J., Fernandez Macias, E., Gomez Gutierrez, E., Gomez Herrera, E., Inamorato Dos Santos, A., Kampylis, P., Klenert, D., López Cobo, M., Marschinski, R., Pesole, A., Punie, Y., Tolan, S., Torrejon Perez, S., Urzi Brancati, C., Vuorikari, R. (2019), *The changing nature of work and skills in the digital age*. EUR 29823 EN. Europeiska unionens publikationsbyrå, Luxemburg. ISBN 978-92-76-09206-3, doi:10.2760/679150, JRC 117505.

Halme K., Salminen V. och Torrejón S. (2020), *RIO Country Report 2019: Finland*. Gemensamma forskningscentrumet, Bryssel. Tillgänglig på *JRC Scientific Knowledge Portal*.

Hoffrén T. (2017), *Kysely oikeuksien toteutumisesta vammaisten henkilöiden arjessa. Raportti keskeisistä kyselytuloksista*. Helsingfors. https://vane.to/documents/2308875/2395516/Raportti+kyselyn+tuloksista.pdf/e6bd3b12-1554-43b4-8f6a-38a21143e419

Institutet för europeisk miljöpolitik (2019), *Development of an assessment framework on environmental governance in the EU Member States*, *Country fiche Finland*

Internationella valutafonden (2018), *Staff Report for the 2018 Article IV consultation*. Washington, december 2018.

Jappelli T., Pagano M. (2005), ”Role and Effects of Credit Information Sharing”, *CSEF Working Papers*. Centre for Studies in Economics and Finance (CSEF), Neapel.

Jappelli T., Pagano M., Di Maggio M. (2013), ”Households’ indebtedness and financial fragility”, *Journal of Financial Management, Markets and Institutions* 1: 23–46.

Jouslehto, M. (2019), ”Turpeen energiakäyttö puolittuu vuoteen 2030 mennessä – ei veronkorotuksille” (hänvisar till beräkningar gjorda av föreningen Bioenergi rf). *Maaseudun tulevaisuus*, 24 april 2019. https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/politiikka/artikkeli-1.416984

Knuuti J., Ritola S., Hänninen T. (2019), *Lineaarisen osatyökyvyttömyyseläkkeen vaikutusarvioita.* Pensionsskyddscentralen och Folkpensionsanstalten, Helsingfors. https://stm.fi/documents/1271139/3022628/Lineaarisen+osaty%C3%B6kyvytt%C3%B6myysmallin+vaikutusarvio+270219.pdf/9fb1b461-de77-c12f-f3c1-c2461aeafd57/Lineaarisen+osaty%C3%B6kyvytt%C3%B6myysmallin+vaikutusarvio+270219.pdf

Kyyrä T., Naumanen P., Pesola H., Uusitalo R., Ylikännö M. (2019), *Aktiivimallin vaikutukset työttömiin ja TE-toimistojen toimintaan*, VATT Tutkimukset 189, Statens ekonomiska forskningscentral VATT, Helsingfors. http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-274-246-9 http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-274-246-9

Nationella centret för utbildningsutvärdering (2018), *Hur är läget med vårt utbildningssystem? Resultat från den nationella utvärderingsverksamheten*. https://karvi.fi/app/uploads/2018/05/KARVI_T0319.pdf

Nissinen K. & Välijärvi J. (2018), *Opettaja ja opettajankoulutustarpeiden ennakoinnin tuloksia* [Forecasts for teacher demand and teacher training needs in Finland]. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimusselosteita 43.

OECD (2011), *Regional typology*. Paris, juni 2011.

OECD (2016), *Back to Work: Finland: Improving the Re-employment Prospects of Displaced Workers*. OECD Publishing, Paris. http://dx.doi.org/10.1787/9789264264717-en

OECD/Europeiska unionen (2018), *Health at a glance: Europe 2018: State of Health in the EU Cycle*. OECD Publishing, Paris. https://doi.org/10.1787/health_glance_eur-2018-en

OECD (2019a), *Skills Strategy – Finland*. Paris.

OECD (2019b), European Observatory on Health Systems and Policies. Paris.

OECD (2019c), *PISA 2018 Results (Volume II): Where All Students Can Succeed*. https://www.oecd-ilibrary.org/education/pisa-2018-results-volume-ii_b5fd1b8f-en

OECD (2019d), *TALIS 2018 Results (Volume I): Teachers and School Leaders as Lifelong Learners*. TALIS. www.oecd.org/education/talis/talis-2018-results-volume-i-1d0bc92a-en.htm

OECD (2019e), Regional and Urban Statistics, http://www.oecd.org/regional/

OECD (2020), Inventory of Support Measures for Fossil Fuels (https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=FFS_BEL). Paris.

Padilla A.J., Pagano M. (1997), ”Endogenous communication among lenders and entrepreneurial incentives”, *Review of Financial Studies* vol. 10(1): 205–236.

Padilla A.J., Pagano M. (2000), ”Sharing default information as a borrower discipline device”, *European Economic Review* vol. 44 (10): 1951–1980.

Reipas K. (2019), *Muistio*. Pensionsskyddscentralen, Helsingfors. https://www.etk.fi/wp-content/uploads/lisapaivien-ikarajan-nosto-4-4-2019.pdf

Statsrådets kansli (2019), *Regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering – Ett inkluderande och kunnigt Finland.* Statsrådets publikationer 2019:31. Helsingfors.

Turner M. (2010), ”The consequences of prohibiting credit inquiry data in Chilean credit files”, *PERC White Paper*. Policy and Economic Research Council (PERC), Durham.

Undervisnings- och kulturministeriet (2019a), Jatkuvan oppimisen uudistus -hankkeen asettaminen. https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/83d58d9a-95e5-425b-9b21-8328982e883b/f2b1673f-90da-4bf8-875c-494242d05a03/ASETTAMISPAATOS_20190926073552.pdf

Undervisnings- och kulturministeriet (2019b), Undervisningsminister Andersson och forsknings- och kulturminister Kosonen: Regeringen satsar på utbildning och kompetens. https://minedu.fi/en/article/-/asset_publisher/opetusministeri-andersson-ja-tiede-ja-kulttuuriministeri-kosonen-hallitus-panostaa-koulutukseen-ja-osaamiseen?_101_INSTANCE_zP6GF05kEaoS_languageId=sv_SE

Utbildningsstyrelsen (2019), webbplatsen https://www.oph.fi/sv/statistik/utlandska-examensstuderande-vid-finlandska-hogskolor.

Van Roy P., Barbic G., Koban A., Karatzoglou C. (2017), ”Use of credit registers to monitor financial stability risks: A cross-country application to sectoral risk”, *IFC Bulletins chapters* Vol. 46. Banken för internationell betalningsutjämning, Basel.

Volante, L., Schnepf, S.V., Jerrim, J., Klinger, D.A. (red.) (2019), *Socioeconomic inequality and student outcomes. Cross-national trends, policies and practices*. Kapitel 6 (s. 95–110). Springer. Världsbanken (2019), *Public Credit Registries Survey Dataset*. World Bank Data Catalogue (https://datacatalog.worldbank.org/dataset/public-credit-registries-survey-dataset). Washington DC.

Världsbanken (2012), *Credit reporting: knowledge guide*. Världsbanksgruppen, Washington DC.

Världsbanken (2020), *Doing business 2020*. Washington DC.

Världsekonomiskt forum (2016), The 10 Countries Best Prepared for the New Digital Economy.